

Fenntarthatósági útmutató és ötlettár a Balaton kiemelt térség „szépítésére”

**Mottó: A legalkalmasabb időpont egy fa ültetésére húsz évvel ezelőtt volt.
A második legalkalmasabb időpont most van.**

Készítette: Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft.

2018.

Bővítve: 2019-ben, 2020-ban, 2021-ben és 2025-ben

Tartalom

Bevezetés	3
I. A fenntarthatóság elvének megjelenítése az országos és térségi stratégiákban és azok érvényesülési lehetősége a települések fejlesztésében	5
1. Nemzeti Fenntarthatósági Keretstratégia 2012-2024	5
2. A Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja 2021-2027	6
3. Balaton Kiemelt Térségi Klímastratégia 2020-2030 kitekintéssel 2050-ig	7
II. Zöldfelületek tervezésének általános szempontjai	10
1. Növényzet	16
2. Állatvilág	37
3. Víz	42
4. Talaj	58
5. Közterületek, zöldterületek felkészítése a klímaváltozás kihívásaira	60
6. Burkolat/infrastruktúra	65
7. Társállatok a közterületeken	69
8. Hulladék	75
9. Idősek igényeinek figyelembevétele	81
10. Játsszóterek	84
11. Fogytékkel élők és speciális igényekkel rendelkezők	87
12. Közösségépítés	90
13. Árnyékolás	95
14. Karbantartás	97
15. Javaslatok egyes közterületek, közintézmények zöldterületeinek fejlesztéséhez	100
15.1. Óvodakert/iskolakert	100
15.2. Strandfürdők területe	101
15.3. Közintézmények kertjei	102
15.4. A sportpályák környéke	104
15.5. Temetők	105
15.6. Közparkok	106
15.7. Történeti kertek	107
15.8. Parasztkertek	107
15.9. Parti sétányok	109
Ajánlott növények jegyzéke	121
Kerülendő, inváziós növényfajok	123

Bevezetés

"A földi élet jövője attól függ, hogy képesek vagyunk-e cselekedni. Sokan egyénileg is megtesznek minden tőlük telhetőt, ám valódi sikert csak akkor érhetünk el, ha gyökeres változások mennek végbe a társadalomban, a gazdaságban és a politikában."

David Attenborough

Mi, mint egy település vagy térség fejlesztéséért felelős szervezet, személy is hozzá tudunk járulni a Föld jövőjének alakításához, ha a fejlesztések, a településeken megvalósuló beruházások, programok esetén figyelembe vesszük, és meg is valósítjuk a természetközeli, fenntarthatóságot biztosító fejlesztési elemeket. Ezek az elemek jellemzően nem igényelnek jelentős többlet költséget, inkább csak egy kis plusz gondolkodást, új ötletek felkutatását, adaptálását és az üzemeltetés komplexebb átgondolását.

Jelen útmutatóval ehhez a plusz gondolkodáshoz kívánunk segítséget nyújtani, összeszedve, hogy egy településfejlesztési beruházás esetén milyen ötletek, javaslatok segíthetik a település és a térség jövőjét is befolyásoló, alakító fejlesztéseket.

Az útmutató a települési zöldinfrastruktúra elemei (a növényzettel és vízzel borított felületek), mint fásított közterek, közkertek, közparkok, játszóterek, fasorok és zöldsávok, vízparti zöldsávok, intézménykertek, zöldtetők, zöldfalak kialakításához kíván segítséget nyújtani.

Az útmutató az ENSZ fenntartható fejlődés alapelvei és a BKÜ Fejlesztési Program stratégiai környezeti vizsgálata alapján került kidolgozásra.

A Fenntartható Fejlődési Célok a jövőre vonatkozó, a fenntartható fejlődés alapelveire, eszméjére alapozott fejlődés, az ezzel kapcsolatos nemzetközi együttműködés, azaz a nemzetközi fenntartható fejlődési és nemzetközi fejlesztési együttműködés céljait foglalja össze. Az ezzel kapcsolatos globális programot és 17 célt az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében fogadták el 2015-ben. Ezek közül a régió fejlesztése kapcsán az alábbi fenntartható fejlődési célokhoz való kapcsolódás az irányadó:

- Jó egészség.
- Tiszta víz és köztisztaság
- Újrahasznosítható és megfizethető energia.
- Innováció és jó infrastruktúra.
- Fenntartható városok és közösségek.
- A források felelősségteljes használata.
- Fellépni az éghajlatváltozás ellen.
- Fenntartható földhasználat.
- Egyenlőtlenségek csökkentése.

Ezen alapelvek a Balaton térség zöldfelület-fejlesztése kapcsán az alábbi célok elérését, tevékenységeket jelenti:

A fejlesztések óvják meg a Balaton biológiai sokféleségét és relatíve jó környezet állapotát,

- összefüggő értékes zöldfelületek kialakításával (zöldfelületek mozaikosságának csökkentése és a biodiverzitás növelése),
- a rendezetlen településkép javításával,
- őshonos növények telepítésével,
- idegenhonos fajok visszaszorításával,
- helyi és környezetbarát építőanyagok felhasználásának ösztönzésével.

További elérendő célok:

- a felszíni és felszín alatti vizek védelmének megvalósítása,
- a talaj és a földtani értékek védelme,
- a tóhoz való hozzáférést biztosító terek növelése, illegális betöltések megszüntetése,
- az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodó módszerek megvalósítása,
- a fejlesztések járuljanak hozzá, hogy minél több ember érezze befogadó, elfogadó és támogató térségnek és otthonának Balaton térséget,
- a fejlesztések járuljanak hozzá, hogy a Balaton térség közösségei kitalálják saját jövőképüket, valamint felismerjék a térség egyedülálló értékeit és növeljék a helyi közösségek identitástudatát.

A fenntartható fejlődés mindannyiunk, és különösen a fejlett világ felelőssége. Csökkentenünk kell a fogyasztásunkat, főleg a korlátozott erőforrások, mint a víz vagy a kőolajszármazékok terén, és a lehető legtöbb anyagot és energiát újra kell hasznosítanunk. Egyéni döntéseink csak korlátozottan érvényesülhetnek a fenntartható életmód kialakításában, mert döntési szabadságunk egy része csak a lakóhelyünk által felkínált választási lehetőségekre korlátozódik. **Ezért a fenntartható településformák és infrastruktúrák rendkívül fontosak.**

A települési zöldfelületek jelentősége, hatásai

A zöld infrastruktúra fejlesztése minden kétséget kizáróan a településfejlesztés egyik legfontosabb területe.

A települési zöld infrastruktúra pozitív hatásai:

- a csapadékvisszatartás,
- a csatornahálózat terhelésének csökkentése,
- a párologtatás általi hűtés, párásítás, komfortérzet javítása,
- zajcsillapítás,
- levegőminőség javítása, pormegkötés,
- élőhelyek növekedése, fajok sokféleségének növekedése,
- kedvező élettér létrejötte.

Míg az elmúlt években, évtizedekben szinte csak a hagyományos zöldfelületi elemek – intenzív fenntartást igénylő közparkok – fejlesztése volt jellemző, a jelenlegi zöld infrastruktúra fejlesztések inkább az extenzív fenntartású természetközeli területek kialakítására helyezik a hangsúlyt. Ez nem csak stílusváltást jelent a zöldfelületek kialakítása során, vagyis az évelők ültetése, az őshonos növények kiválasztása és a természetközeli zöldfelületek létrehozása nem egy divathullám, hanem annak felismerése, hogy mit tud hozzáadni egy park, sétány vagy játszótér a település, és az ott élő emberek életéhez. Ez nem valami elvont érték, hanem a felsorolt pozitív hatások településvezetők, orvosok, mérnökök, pszichológusok, közgazdászok, biológusok által könnyedén mérhető, meghatározható mérőszám.

A lakosság, az ott élő, dolgozó vagy szabadságukat töltő emberek számára a közterek a közösségi élet színhelyei. A parkokban zajlanak az ünnepek, célba ér az utcai maraton, a gyerekek sportolhatnak, érezzük az évszakok váltakozását, és ámulunk a kultúrák összevegyülésén. Az utcákon és a házunk előtti járdán barátok botlanak egymásba, üzletek köttetnek és társadalmi életet élünk. A közintézmények – a városháza, könyvtár és posta – előtti lépcsőn vagy sétányon az ügyeinket intézzük, mind egymással, mind a hatósággal.

Az élénk, virágzó közterek erősítik egy település vagy környék lakóiban a közösségi érzést; ahol ezek hiányoznak, ott az emberek kevésbé élik át az együvé tartozás élményét.

A zöldfelületek stresszoldó, mentális egészségre gyakorolt hatásáról számos tanulmány, valamint kutatási eredmény jelent meg. Különösen fontos a munkahelyi körülményekben, a fekvőbetegek regenerációjában és az idősgondozásban betöltött szerepük. Már az élő zöldfelületre való rálátás is mérhető, számottevő jelentőségű.

I. A fenntarthatóság elvének megjelenítése az országos és térségi stratégiákban és azok érvényesülési lehetősége a települések fejlesztésében

1. Nemzeti Fenntarthatósági Keretstratégia 2012-2024

Az Országgyűlés 2013-ban fogadta el a Nemzeti Fenntarthatósági Keretstratégia 2012-2024 című dokumentumot. A fenntartható fejlődés az Európai Unió alapvető célkitűzése, beleértve ennek globális, illetve nemzetközi vetületeit is. A nemzetközi politikában széleskörűen elfogadott, az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottságában megadott meghatározás szerint „a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generációk szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk szükségleteinek kielégítését” (Brundtland-jelentés, 1987).

A Keretstratégia szemléletében a fenntarthatóság felé való átmenet célja a közjó biztosítása, valamint a jó élet lehetőségének alapjait jelentő erőforrásaink hosszabb távú megóvása a rövidtávú érdekekkel szemben. **A fenntarthatósági politika középpontjába pedig – az eddigi ágazati megközelítés helyett – az embert és a közösségeket kell helyezni.**

A társadalmaknak változtatniuk kell eddig követett értékeiken és céljaikon. Elsősorban kulturális kérdés, hogy milyen értékeket tisztelünk, és hogyan látjuk a másokkal és a természettel, környezettel fennálló kapcsolatainkat. ***A kulturális intézmények és civil szervezetek a fenntartható fejlődés szempontjából a társadalmi jólét biztosításához járulnak hozzá. A települési zöld infrastruktúra részei ennek teremtik meg a helyét. Attól függően, hogy ezeket a helyeket hogyan tervezik meg, alakítják ki, gondozzák, és szerveznek köré az embereket összehozó programokat, úgy járulnak hozzá a társadalmi jóléthez, majd végső soron a fenntartható fejlődést szolgáló társadalmi értékrendszer kialakulásához.***

A nemzetközi folyamatokkal megegyezően hazánkban is egyre kisebb területre szorul vissza a természetes környezet. ***A természet védelmét így nem csak a védett területekre kell korlátozni, tágabb értelemben véve idetartozik a táji örökség - a települési zöld területek, parkok, fasorok, sövény sorok, játszóterek, intézménykertek, stb. - megőrzése is.***

Fontos olyan zöldfelületekkel tagolt szerkezet kialakítása a balatoni településeken, amely lehetővé teszi

- a csapadékvizek kezelését és a talaj vízháztartásának fenntartását,***
- a friss levegő beáramlását és a levegő éjszakai lehűlését,***
- az élőhelyek folytonosságát, és***
- biztosítja a lakosok és a természet mindennapi kapcsolatát.***

A környezeti, társadalmi és biztonsági szempontok érvényesítésével olyan zöld infrastruktúra alakulhat ki a régió településein, mely összhangban van azokkal a helyi és európai szintű fejlesztési tervekkel illetve fenntarthatósági szempontokkal, amelyek a térség természeti

erőforrásainak a fejlődését, az itt lakók és az ide látogató turisták érdekeit, egészségét is szem előtt tartják.

2. A Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja 2021-2027

A Balaton Kiemelt Térség hosszútávú természeti és társadalmi fenntarthatósága nemzeti érdek, ezáltal a térséget érintő fejlesztési beavatkozások csak a legnagyobb körültekintéssel, a jövő nemzedékek iránt viselt lelkiismereti felelősséggel tervezhetők és hajthatók végre. Tekintettel arra, hogy a Balaton ökológiai rendszere és az ahhoz kapcsolódó társadalmi működés egy érzékeny és sérülékeny térbeli egységet alkot, a XXI. század globális kihívásaira adandó regionális és lokális válaszok partnerségi alapokon történő megfogalmazása és végrehajtása nem csupán versenyképességi, hanem történelmi kérdés is.

A balatoni területfejlesztés alapvető feladata feltárni és rendszerezni a balatoni tér belső és külső erőforrásait, a fenntarthatóság sarokköveit, valamint az érdektagolt balatoni társadalom és gazdaság szükségleteit és céljait. A területi alapú fejlesztési szemlélet valós haszna abban ragadható meg, hogy képes a társadalmi tér és a természeti tér dimenzióit szintetizálni, ezzel a fejlesztéspolitika eszközrendszere számára befogadhatóvá és kezelhetővé tenni a kiemelt térség egyedi adottságait, lehetőségeit és kockázatait egyaránt. Jelen területfejlesztési program a térség mélyreható ismerete alapján törekszik arra, hogy azonosítsa a kihívásokat és az azokra adandó fejlesztéspolitikai válaszokat, melyeket a Balaton, mint természeti-táji egység és társadalmi-gazdasági tér hosszútávú megőrzése érdekében a gyakorlatban is alkalmazni szükséges.

A 2021-2027 közötti időszakra kidolgozott Balaton programmal az a célunk, hogy lefektessük a társadalmi érdekszövetségen nyugvó térségfejlesztés, végső soron pedig egy konszenzusos társadalmi egyezségekre épülő balatoni élet alapjait. Mindez a helyi társadalom hosszútávú boldogulását, az ember és környezete érzékeny egyensúlyának megteremtését és nemzeti kincsünk, a Balaton jövő nemzedékek számára történő megőrzését szolgálja.

A Balaton Fejlesztési Tanács kiemelten fontosnak tartja a térség életében a fenntarthatóság kultúrájának megjelenését, mind az épített környezet, a természeti területek megóvása, kezelése, a lakosság életmód- és szemlélet változása, az ember és a természet kapcsolata terén.

A Fejlesztési Programban meghatározott cél a konkrét településfejlesztési beruházások esetén több aspektusban is megjelenhet. **Jelen útmutatónk a térségi fenntarthatósági szempontoknak megfelelő zöldfelületek tervezéséhez, kialakításához kíván segítséget nyújtani, pozitív példákat bemutatni az alábbi témakörökben:**

- növényzet
- élővilág
- talaj
- burkolat/ infrastruktúra
- hulladékkezelés
- szemléletformálás
- idősök igényei
- játszóterek
- közösségépítés
- árnyékolás

- karbantartás
- egyes zöldfelület típusok kialakításához jó ötletek (óvoda, iskola, strand, közintézmény, sportpálya, temető, közpark, történeti kertek, parasztkertek)

3. Balaton Kiemelt Térségi Klímastratégia 2020-2030 kitekintéssel 2050-ig

„A Balaton Régió egy olyan erős és szolidáris térség, amely képes együttműködő közösséggé válni, vállalja a felelősséget a klímaváltozásban betöltött szerepéért, hatékonyan képes a természeti környezetét és társadalmát óvni, magabiztosan áll ki a fenntartható fejlődés értékei mellett és mond nemet a túlfogyasztás környezetet romboló útjára.”

A Balaton Fejlesztési Tanács 2020. februárjában elfogadta a térség klímastratégiáját. Összhangban a Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiával, valamint Somogy, Veszprém és Zala megyék Klímastratégiáival a program mitigációs, adaptációs, tudatformálási és pénzügyi ösztönző intézkedések megvalósítását tűzte ki célul, 5 kibocsátás-csökkentési, valamint 4 alkalmazkodási intézkedést határoz meg a régió számára a 2020-2030-as évekre, nagy hangsúlyt fektetve a szemléletformálásra.

A stratégiai célok között az alábbi, települési zöldfelületek fejlesztésével és funkcióival kapcsolatos feladatok jelennek meg:

- Természetes és települési zöld területek hatékony védelme, CO₂ -elnyelő potenciáljának és területének növelése. Erdősültség növelése, nádasok és berekterületek rekonstrukciója.
- Klímaváltozás emberi egészséget veszélyeztető hatásainak mérséklése.
- A települések megváltozó éghajlati feltételekkel szembeni ellenállóképességének fokozása.
- A klímaváltozás hatására növekvő időjárási extremitások következtében kialakuló viharok, villámárvizek hatásainak csökkentése.
- Turizmus klímaváltozáshoz való alkalmazkodásának elősegítése.
- A mezőgazdaság, borászat megváltozó éghajlati feltételekhez igazításának elősegítése.
- A társadalom alkalmazkodóképességének javítása.
- Klímatudatosság növelése, egyéni felelősség felismerésének elősegítése, fogyasztási magatartás átalakítása, fenntartható értékrend kialakítása.
- Természethez közelebbi, egészségesebb társadalom kialakítása.
- A kistelepüléseken élők önellátásra való törekvéseinek támogatása. A nagyvárosokból kitelepülő - jellemzően nagyobb környezettudatossággal rendelkező - újrakezdők támogatása.
- Fenntartható közlekedési módok népszerűségének növelése.
- Közösségek kialakulásának segítése, alulról jövő klímatudatos kezdeményezések támogatása.

A táj állapotának, szolgáltatásainak értékelése a magyar társadalom értékrendjében nem megfelelő súlyú. Az anyagi értékek megszerzése – részben a növekvő fogyasztásra ösztönző reklámok, a média által közvetített viselkedési minták hatására – egyre nagyobb hangsúlyt kap; a korábbi időszakokban az életvezetésre jellemző magatartásformák - mint a takarékoság és mértékletesség - visszaszorulnak, növelve ezzel a klímaváltozást is.

Jelenleg a régióban jelentős tájromboló folyamatok zajlanak: a települések további összenövése, új beépítésre szánt területek kialakulása, a zártkerti területek nyaralóövezetté alakulása, a parti területeken szaporodó apartmanházak, és a zöldterületek csökkenése ugyanitt.

Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a táj nem állandó, folyamatos változás hatja át. Az átalakító és a megtartó folyamatokban kell egyensúlyt találni, úgy, hogy a természeti értéket tekintjük talapzatnak, amely hordozza magán az épített értékeket, a társadalmat és az infrastruktúrát.

A településszerkezet kialakítása nagyban befolyásolja a klímaváltozáshoz kapcsolódó hatások intenzitását. A régió településszerkezeti sajátosságaiból fakadóan - a szinte egybefüggő parti települések láncolata valójában egy hatalmas településként értelmezhető - jellemző a hőszigetek kialakulása, a települések rossz nyári átszellőzése. Ezzel szemben a téli félévben a völgyekben elhelyezkedő településeken a rossz átszellőzés következtében szmog alakulhat ki.

Ugyanakkor számos területen problémát jelentenek a hirtelen lezúduló csapadékesemények következtében kialakuló belterületi elöntések. Ezek az események jelentős károkat okozhatnak az épületállományban és a települések vonalas infrastruktúrájában egyaránt. A csapadékvízrendezés kapcsán kiemelt figyelmet kell ugyanakkor fordítani a vízmegtartó vízgazdálkodás szempontjaira. A vízvisszatartás révén csökkenthető a talajvízszint csökkenésének veszélye, valamint öntözővíz nyerhető.

A társadalmi igények változása (kertek öntözése, medencehasználat) révén növekvő vízigények figyelhetők meg. Az aszályos időszakok gyakoribbá válásával fokozódik a lakosság részéről is az öntözési vízhasználat, amely egyrészt az ivóvízellátási infrastruktúrát, másrészt a felszín alatti vizeket terheli. Főként a talajvízkutak, de jelentős mennyiségben a rétegvízkutak használata jelentős mennyiségi és minőségi kockázatot jelent, amelyre vonatkozóan csak korlátozott információk állnak rendelkezésre.

A biológiai aktív felületek hiánya szintén fokozza a talajvízszint csökkenését, a száraz levegő/mikroklíma kialakulását is. A burkolt felületekről a csapadékvíz túlzott elvezetése következtében a csökkenő talajvíztükör miatt célszerű megoldást találni a vízutánpótlásra, és lehetővé tenni a csapadék talajba való minél nagyobb mértékű beszívargását.

A magánkertek kialakításánál a teljes térkövezés mellett, a műfűvel való borítás (akár a teljes teleknek, illetve az előkertnek) is kezd elterjedtté válni. Ez utóbbi a műanyag aprózódása miatt újabb szennyezési forrásként azonosítható.

A települési/városi talajok szerkezete és összetétele is jelentősen eltér a szántóföldi és természeti környezet talajától. Ezekben a települési talajokban az antropogén eredetű anyagok (műtermékek) előfordulása magas. Ezek a műtermékek megváltoztatják a talaj mechanikai szerkezetét, a vízzel való kapcsolatát (vízáteresztő/szigetelő képesség), kémhatását, nehézfém tartalmát. A parti területekre jellemző feltöltések „töltési anyagáról” és mennyiségéről nem állnak rendelkezésre adatok, de az építési, bontási törmeléktől kezdve fémek, műanyagok, kerámiák, cserepek, kohósalak is lehet közvetlenül a parti sávban a talajba helyezve.

Másik probléma a települési talajok tekintetében a mesterséges fedőréteg területi arányának nagymértékű növekedése, ami a talaj állapotának romlását okozza.

A termőföld a zöldfelületek legfontosabb erőforrása, termékenységét azonban degradációs folyamatok (talajszerkezet-romlás, szikesedés, erózió, szervesanyag-tartalom csökkenés, stb.) veszélyeztetik.

A Balaton vidékén kialakult egy kettősség a szőlőhegyek problémáját illetően: míg a délebbi, somogyi területeken a pusztulás, a művelés felhagyása a jellemző, addig – fajsúlyosan a Balaton-felvidéket érintve – északabbra a szőlők felparcellázása, kivágása és a pincék üdülővé alakítása fémjelzi ezt a folyamatot, ami mindkét esetben a kultúrtáj összeomlásához, és a soványodó táji harmónia teljes feloldódásához vezet. Mindez a fenntarthatóság ellenében hat: a szukcesszió beindulásával a felhagyott szőlőket elárasztják az inváziós növényfajok, a beépülő szőlőhegyeken pedig a kultúrnövények eltűnésével és a zöld területek beépülésével csökken a zöldfelület, tehát a biológiaiilag aktív hasznos tömeg.

Mindezen problémák együttesen határozzák meg a balatoni ember életminőségét. A zöldfelületek arányának, zöldfelületi értékének növelése egyszerű, hatékony megoldása a településeken megoldandó feladatok nagy részének és a lehető legjobb válasz a klímaváltozás kihívásaira.

A zöld infrastruktúra fejlesztése minden kétséget kizáróan a településfejlesztés egyik legfontosabb területe. Az önkormányzati tulajdonban lévő összes zöldterület 2017-ben 611,76 ha volt (TEIR).

A települési zöld infrastruktúra pozitív hatásai:

- a csapadékvisszatartás,
- a csatornahálózat terhelésének csökkentése,
- a párologtatás általi hűtés, párasítás, komfortérzet javítása,
- zajcsillapítás,
- levegőminőség javítása, pormegkötés,
- élőhelyek növekedése, fajok sokféleségének növekedése,
- kedvező élettér létrejötte.

II. Zöldfelületek tervezésének általános szempontjai

A mesterséges zöldfelület kialakítása során legelső lépésként meg kell határozni, hogy az érintett terület kül- vagy belterület, illetve nem tartozik-e az erdőtörvény hatálya, vagy nemzeti parki kezelés alá. Mivel eltérő jogszabályok vonatkoznak rájuk, a tervezést és kivitelezést mindig az adott területre vonatkozó jogszabályok pontos betartásával kell végezni.

A zöldfelületeket különböző szempontok szerint lehet csoportosítani. Az alábbiakban néhány csoportosítási szempont alapján felvázoljuk, hogy milyen típusú zöldfelületek jöhetnek szóba a régió településein, bemutattva, hogy a valóságban egy-egy zöldfelület több funkciót is betölthet, több típusba is tartozhat. Ezért az útmutató lényegi részét – és remélhetőleg sok ötletet és inspirációt - adó fejezetében a csoportosítás esetlegesnek tűnhet.

Célunk nem egy tudományos értékű, szakmai (táj- illetve kertépítészeti, botanikai, stb.) csoportosításokat tartalmazó, szakkifejezéseket használó útmutató elkészítése volt, hanem **egy inspiráló, balatoni tájelemeket kiemelő, a laikusok számára is érthető és a településvezetők által felhasználható anyag** létrehozása.

A felhasznált fotók többsége – még – nem balatoni példákat mutat be, mert az útmutató és ötlettár összeállításakor nem rendelkezünk ehhez megfelelő minőségű és mennyiségű balatoni fotóanyaggal. Egy ilyen fotósorozat elkészítése több hónapos profi fotósmunkát és nem kevés anyagi forrást igénylő feladat. Az útmutató fotóinak kiválasztásánál nem egy „balatoni album” létrehozása volt a célunk, de bízunk benne, hogy sokaknak sikerül inspirációt adunk és a megvalósuló fejlesztések nyomán kiadványunkat hamarosan sok balatoni példával bővíthetjük.

Reményeink szerint a településvezetők az útmutatóval és az abban található rengeteg új ötlettel felvértezve fenntarthatóbb, „balatonibb”, a zöldfelületek fontosságát a helyén kezelő, tudatosabb zöldfelület gazdálkodást folytathatnak, ami végül egységes, környezetet és embert tisztelő balatoni tájja fog összeérni a tó körül.

A **mesterséges zöldfelület** rendeltetését és nagyságát tekintve sokféle lehet, a családi ház tenyérnyi kertjétől a nagy közparkokig, nem is beszélve az olyan speciális rendeltetésű kertekről, mint a kórházkert, az iskolakert és így tovább. A városi kertekben és parkokban általában télen magasabb, nyáron pedig alacsonyabb a hőmérséklet, mint a környező fátlan utcákon vagy tereken. Ez a csekély hőmérséklet különbség azonban már elegendő ahhoz, hogy helyi légáramlások keletkezzenek, amelyek hozzájárulnak a beépített területek levegőcseréjéhez, regenerálódásához.

A tervezés három alapvető lépésen keresztül valósul meg:

1. **Feladatmeghatározás:** mire kívánjuk használni a zöldfelületet, és ennek megfelelően mi mindent kell (illetve lehetséges) elhelyezni benne?
2. **Funkcióséma:** határozzuk meg az elhelyezni kívánt létesítmények helyigényét (terjedelmét), egymáshoz való kapcsolatát, legcélszerűbb elrendezését.
3. **A kertterv elkészítése:** ekkor kerül sor az egyes részletek kidolgozására, az egyes műtárgyak (burkolatok, padok stb.) és a növényzet pontos megtervezésére. Idáig elsősorban a használhatóságot tartottuk szem előtt. Most „feldíszítjük”, berendezzük a kertet, megadjuk a hangulatát és a kényelmét.

Egy település vezetése elsősorban a feladatmeghatározás időszakában tudja érvényesíteni érdekeit, céljait. A funkcióséma és a kertterv elkészítése már a szakértők feladata.

A **növények szerepe a kertben** részben funkcionális, részben pedig ornamentális. A **funkcionális szerep** azt jelenti, hogy a jól megtervezett kertben a növényzet sohasem öncélú, mindig van feladata, konkrét funkciója:

- a forgalom terelése,
- a figyelem felkeltése,
- a szélvédelem,
- a por- és zajszűrés,
- az árnyékadás és így tovább.

Az **ornamentális szerepen** a növények díszes megjelenését, esztétikai élményszerző képességét értjük. A két szerep természetesen nem választható el egymástól, hol az egyik, hol a másik lép előtérbe.

Méreték és arányok

Az ember azt tudja igazán élvezni, amit viszonylag könnyen áttekint és megért. Ugyanakkor a túl egyszerű dolgokat már unalmasnak tartja. Ha a szemünk által átfogott képből egyszerre csak egy elemet (pl. egy fa zöld lombját) látunk, az egyhangú. Ha már néhány elem szerepel (pl. a nyílt gyepten egy szép díszcserje, mögötte egyöntetű háttérrel), az változatos és mégis könnyen felfogható, ezért kellemes látványt nyújt. Ha emelkedik az alkotóelemek száma, a kép egy darabig (általában 5–7 alkotóelemig) egyre érdekesebbé válik. Egy határon túl azonban már inkább nyugtalanító, zavaró lesz a látvány a nehéz megértés miatt. Ez a határ egyénenként, sőt korosztályonként is változik. A fiatalok például kedvelik az élénk színeket és a mozgalmas együtteseket, míg az idősebbek inkább a visszafogottabb, nem túl mozgalmas, nyugtató hatású összeállításokat részesítik előnyben.

A pillantásunkkal befogott „kép” mérete a távolsággal arányosan nő. Egy kerti pad előtti évelőágyban 1–2 méterenként kell váltogatni a virágokat ugyanannak a mozgalmasságnak az eléréséhez, amit egy több tíz méterre lévő cserjefolt 6–8 m-enként váltakozó színfoltjai nyújtanak.

Még bonyolultabb a helyzet, ha a kertet nem mozdulatlanul élvezzük, hanem sétálva. Egy kerti sétautatót kísérő cserjesor például akkor kellemes, ha 6–8 m-enként váltogatjuk benne a növény színben, formában és méretben egyaránt. Ugyanez a lépték egy autópálya választósávjában bántó vibrálást okozna. Helyette legalább 300–500 m-es, egyöntetű szakaszok javasoltak. Így látványuk a mellettük 10–20 másodpercig elsuhanó autóból jól élvezhető, de még nem unalmas.

A növénykiültetések megtervezésekor elsődleges kérdés: mely fajok és fajták illenek egymás mellé és melyek nem?

Általában véve egy növényegyüttes összeállítása során két alapvető elvet kell érvényesíteni:

- az ökológiai és
- az esztétikai elvet.

Az **ökológiai elv** azon a felfogáson alapszik, miszerint az a harmonikus, ami természetesnek hat. Azt jelenti, hogy a megközelítően azonos ökológiai viszonyok közül származó növények általában harmonikus együttest alkotnak.

A növényegyüttesek összeállításának **esztétikai elve** a dísznövények színek és formák szerinti társítását jelenti.

Rendeltetésük szerint a települési zöldfelületek főbb csoportjai a következők lehetnek:

- óvoda, bölcsőde kertje	- kórházkert
- iskolakert	- temetőkert
- közintézmények kertje	- közpark
- sportpályák környéke	- történeti kertek
- kemping	- parasztkertek
- strandfürdők területe	- utcai sorfák, növénykiültetések
- parti sétányok	- sövény/cserjesorok
- kikötők	- templomkertek

Felhívjuk a figyelmet, hogy az útmutatóban szereplő zöldfelület-fajták nem mindegyike tartozik a településfejlesztési pályázat alapján támogatható körbe! Kérjük, pályázata benyújtása előtt minden esetben olvassa el az aktuális pályázati felhívást, különösen a támogatható célterületekre, tevékenységekre vonatkozó részt. Kérdés esetén forduljon a pályázati felhívásban megjelölt szervezet munkatársához!

A zöldfelület feladatának meghatározása

Fő kérdés, hogy milyen célt, funkciót szánunk a zöldfelületnek?

Erre vonatkozóan nincs egyértelmű szabály, minden esetben egyedileg kell meghatározni a zöldfelület fejlesztésének irányát. A cél az, hogy a fejlesztések minden esetben átgondoltan, a helyi igényeket, lehetőségeket figyelembe vevő módon és a jövőbeni fejlesztéseknek alapot adóan valósuljanak meg.

A helyi települési tájkarakter alakításában teret kell, hogy kapjon a helyi lakosság igénye. Fontos, hogy a települések a hagyományok és az új funkciók esztétikus összehangolásával, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és a fenntartható fejlődés elérésének igényével maguk határozhassák meg arculatukat, és ez a cél egyben a tájidentitás növeléséhez is hozzájárul.

Fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet az esztétikumra, a helyi sajátosságokra és a Balatoni identitás hangsúlyozására, mind a növények, mind a közterületekre elhelyezendő táblák, bútorok, hulladékgyűjtő edényzetek, stb. esetében. Érdemes a szomszéd települések hasonló területeit megfigyelve, a „balatoniságra” és a táj karakterére figyelemmel lenni. Az útmutatóban bemutatott képeken szereplő park- és tájrészleteket is „balatonivá” lehet tenni, kis kreativitással.

Mivel az útmutató célja részben megegyezik a településképi arculati kézikönyvek céljával, így kapcsolatukat és egymásra hatásukat célszerű megvizsgálni.

A következő kérdéseket érdemes feltenni és átgondolni egy zöldfelület tervezésekor, felújításakor, illetve átalakításakor a terület jelenlegi használatához kapcsolódóan. (Hangsúlyozzuk ismét, hogy a konkrét projekt keretében a település, a lakosság, a közlekedés igényei további kérdéseket is felvethetnek.)

Emberi tényezők

- Kik használják jelenleg a területet?
- Pozitív-e első benyomásunk a területről?
- Üres a terület, vagy rendszeresen látogatják?
- Beszélgetnek-e egymással a látogatók?

- Elh hozzák-e az emberek az ismerősöket, rokonokat, hogy lássák az adott helyet, vagy büszkén mutogatnak-e egyes részleteket?
- A közeli épületek lakói, dolgozói, látogatói stb. használják-e a területet?
- A terület mely részeit használják, és melyeket nem? Vannak-e észlelhető minták – például, hogy az idősek a padokon pihennek, a gyerekek a hinta körül csoportosulnak, a kamaszok pedig a bejárat környékén lézengenek?
- Könnyen el lehet-e jutni a hely egyik pontjáról a másikra?
- A területet egy vagy több korcsoport használja?
- Csoportok vagy egyének vannak inkább jelen? Ha vannak csoportok, milyenek: párok, barátok, munkatársak, családok, többgenerációs családok, nagyobb vagy kisebb csoportok?
- A nők vannak-e többen, vagy a férfiak?
- Alkalmas-e a hely megváltozott mozgásképességű, vagy egyéb speciális igényekkel rendelkező emberek fogadására? Megfelel-e a hely az akadálymentesítésről szóló előírásoknak?
- Mire, hogyan használják az emberek a területet?
- Hányféle tevékenység figyelhető meg?
- Van-e programválaszték? Folynak-e szervezett események, látunk-e kifüggesztve valamilyen programot? Ki felelős a programokért? Hogyan kapcsolódik a közösségi tér dizájnja az ott tartott eseményekhez?
- Fényképeznek-e az emberek? Vannak-e fotózni való elemek? Vannak-e szelfi pontok?
- Van-e olyan helyi adottság (pl: támfal, rézsű), melyet az emberek már saját igényeik szerint használnak?
- Hogyan kapcsolódik az emberek viselkedése a dizájn egészéhez?
- Például kényelmesek, jól kihasználhatók-e a bejáratok és utak, a padok és a szemeteskukák?
- Van-e elég ülőhely? Megfelelően vannak-e a padok elhelyezve? Választhatnak-e az emberek, hogy a napra, vagy az árnyékba kívánnak-e ülni? Van-e megfelelő védelem az időjárás ellen (árnyékos helyek, eső elleni menedék)?

Fenntartás

- Utal-e valami menedzsment jelenlétére, arra, hogy valaki odafigyel a helyre? Tiszta-e a tér, látunk-e elszórva szemetet? Ki felelős a fenntartásért? Mit csinál? Mikor?
- Biztonságosnak tűnik-e a terület? Látunk-e biztonsági öröket, parkőröket stb.? Ha igen, mit tesznek ezek az emberek? Mikor vannak szolgálatban?
- Felszedik-e az emberek az elszórt szemetet?

Megközelíthetőség, közlekedési kapcsolatok

- Elnyomja-e az autósforgalom a gyalogosforgalmat, vagy akadályozza-e, hogy könnyen meg lehessen közelíteni a helyet? Látható a hely messzebről is? A tér belső része látható-e kívülről?
- Egyszerű-e gyalog megközelíteni a közteret (például nem kell-e a gyalogosoknak a száguldó autók között szalomozniuk, hogy a közeli buszmegállóból a parkba jussanak?)
- Vannak-e járdák, melyek a környező területről a köztérre vezetnek, megkönnyítve a gyalogosok helyzetét?

- A közösségi téren átvezető utak, ösvények valóban arra vezetnek-e, amerre az emberek járni szoktak?
- Milyen a hely közelében a közlekedés (busz, vonat, autó, bicikli), megfelelően megközelíthető-e a köztér? Választanánk-e az adott helyet, hogy ott találkozzunk a barátainkkal? Mások használják-e a helyet találkozási pontként, vagy belefutnak-e véletlenül az ismerősökbe?

A fenti kérdések átgondolása után az alábbi problémák, szempontok merülhetnek fel, amelyekre a fejlesztésekben megoldást kell megfogalmazni:

- A közösségi tér néha, vagy a nap minden szakában üres.
- A terület zsúfolt, túl kicsi a jelenlévők számához képest.
- Nincs interakció a látogatók között.
- Hiányzik a látogatók sokszínűsége.
- Nincs hová leülni.
- Túl kevés az ülőhely.
- Az ülőhelyek átgondolatlanul vannak elhelyezve.
- Nincs meghatározott funkciója a területnek.
- Nincsenek találkozási pontok, a tevékenységek egymástól elszigetelten folynak.
- A terület kevésbé alkalmas események befogadására.
- Nincsenek programok, időtöltést szolgáló eszközök.
- Az a benyomásunk, hogy senki sem gondolja a helyet.
- A terület visszatetsző, vagy veszélyesnek tűnik.
- Biztonsági problémára utaló jelek: betört ablakok, graffiti, vandalizmus, stb.
- Szemetet látunk, és a hulladék menedzsment más jeleit tapasztaljuk.
- „Nem kívánatos elemek” uralják a területet.
- A közösségi teret vagy közvetlen környékét a gépjárműforgalom dominálja.
- Túl sűrű vagy túl gyors a forgalom, és ez akadályozza a hely gyalogos megközelítését.
- Nincs elég parkolóhely.
- Nincs elég kerékpártároló.
- Kevesen jönnek kerékpárral.
- Az emberek megkerülik a közteret, és az utcán haladnak, vagy ott taposnak ki ösvényt, ahol nem kellene (például a virágágyásokon, sövényeken keresztül).
- A gyalogosok nem a kijelölt utakat használják.
- A gyalogos-orientált funkciók (mint például a kirakatok) nem folytonosak, így a környezet nem kellemes a sétához.

További figyelembevételre javasolt szempontok:

Egy forgalomtól elzárt zöldfelület fejlesztésekor felmerülhetnek a közlekedés biztonságát érintő kérdések is:

- Belátható marad-e a közlekedés?
- Alkalmas-e a terület műalkotás, szobor vagy egyéb, a település önkifejezését, a látogatók üdvözlését szolgáló objektum kihelyezésére?

Fasorok, cserjesorok kialakításakor:

- Hol futnak a közművek?
- Ki lehet-e váltani a légvezetéseket földkábelrel?
- Van járda?
- Elég széles a járda?

- A járda és az út közötti terület fasor, alacsony sövény vagy magas cserjesor kialakítására alkalmasabb-e?
- Van-e olyan épület a területen, amit zajtól, portól védeni kívánunk?
- A védendő épület műemlék?
- A védendő épület gyermekintézmény?

A zöldfelületek tervezésének egyes aspektusai

1. Növényzet

Elhelyezkedés

A zöld és szabad területeket a helyi szélirányok figyelembe vételével kell megtervezni, hogy az lehetővé tegye a jobb légáramlást és a levegő éjszakai cseréjét. A házsorok miatt a légáramlás iránya megváltozhat, így szélörvények alakulhatnak ki. A kritikus kereszteződésekben, a házak képezte szűkületekben a kanyonhatás miatt a beáramló levegő sebessége megnőhet, irányuk a keresztutcák miatt módosulhat, így meg kell vizsgálni a növényzet, illetve fák telepítésének lehetőségét a kellemetlen hatások csökkentésének érdekében.

Őshonos növények

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság növényjegyzéke tartalmazza a telepítésre javasolt növényeket. A növényjegyzék elérhető a Nemzeti Park honlapján, valamint a mellékletben. Őshonos növények telepítésével, a környezeti kihívásoknak leginkább ellenálló növényekkel a fenntartási költségek minimalizálhatók, mert ezek genetikai anyaga őrzi azt az információt, amelyre a növényeknek szükségük van a változó klímához történő alkalmazkodásuk során. Az öntözés és a növényvédelem költsége megtakarítható/csökkenthető, ha a növények a helyi viszonyokhoz alkalmazkodott fajtákból vannak összeállítva.

Mályvarózsa (Alcea rosea)

Gránátalma (Punica granatum)

Rozmaring (Rosmarinus officinalis)

Naspolya (Mespilus)

Szelidgesztenye (Castanea sativa)

Levendula (Lavandula)

Fehér eperfa (Morus alba)

Fűszernövények

Mogyoró (Corylus)

*Birs (birsalma vagy birskörte)
(Cydonia oblonga)*

Bodza (Sambucus)

Diófa (Juglans)

Almafa (Malus)

Szeder (Rubus)

Fekete eperfa (Morus nigra)

Képek forrása: www.pinterest.com

Meglévő növényzet megújítására vonatkozó javaslatok

A meglévő növényzet állapotát szakértő bevonásával kell felmérni. Új telepítéshez a régiből származó őshonos fák és bokrok használata javasolt. Csak a beteg, allergizáló fák és cserjék, valamint az invazív fajokhoz tartozó növények eltávolítása szükséges. A már meglévő egészséges fák és cserjék aktív megőrzése a cél, hiszen 3-4 facsemete

telepítése még gondos, szakszerű ápolás mellett is csak évtizedek múlva pótolhatja egy egészséges, nagylombú, honos fa biológiai és zöldfelületi értékét.

Az inváziós fajok elterjedése és kártételei elleni küzdelemben a megelőzés játssza a legfontosabb szerepet. Ez a legolcsóbb és leghatékonyabb megközelítés, aminek elengedhetetlen része a megjelenő inváziós fajok korai észlelése, valamint a gyors reagálás. Az inváziós fajok biodiverzitásra, valamint az emberi egészségre gyakorolt hatásuk okán is sokkal nagyobb figyelmet kell, hogy kapjanak.

Fontos kiemelni az adventív fajokat is, amelyek valamely másik földrajzi területről érkeztek (nem őshonosak), valamint a populációik nem képesek ezen a területen önállóan, illetve az adott számban fennmaradni. Az adventív fajok egy részét az éghajlatváltozás változó környezeti körülményei olyan helyzetbe hozhatják, amelyek által invázióssá válhatnak.

A bálványfa, gyalogakác, selyemkóró, az ártéri japánkeserűfű, az aranyvessző csak néhány példa az invazív fajokra. Míg a nevük már kezd ismerősen csengeni, sajnos a felismerésük sokak számára korántsem egyszerű. Minden esetben szakértőre kell bízni annak felmérését, hogy a kialakítandó zöldfelület milyen fajokat tartalmaz, azok közül melyeket lehet megtartani, illetve mely invazív fajok vannak jelen, és ezeket hogyan lehet szakszerűen kiirtani, amely korántsem egyszerű feladat.

Aranyvessző (Solidago)

Bálványfa (Ailanthus)

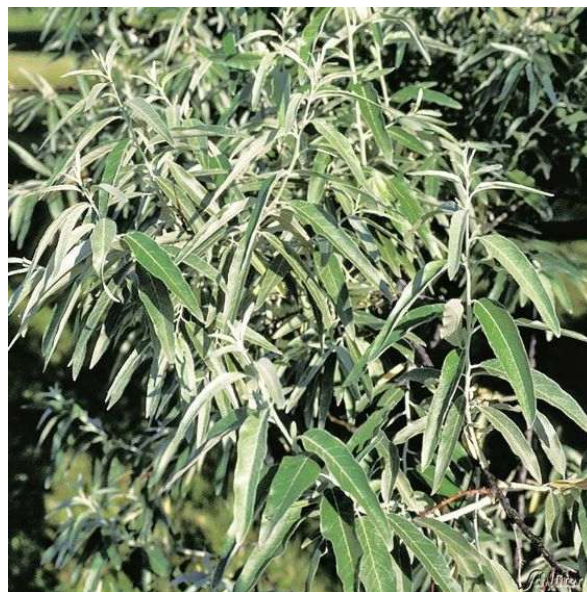
*Gyalogakác vagy ámorakác vagy süketakác
(Amorpha fruticosa)*

Japánkeserűfű (Fallopia)

*Selyemkóró vagy tejelőkóró, illetve
selyemfű (Asclepias syriaca)*

Ezüstfa vagy olajfűz (Elaeagnus)

Akác (Robinia)

Képek forrása: www.pinterest.com

Természetközeli park

A kapcsolódás megteremtése a különböző típusú zöldfelületek között, valamint az élőhelyeken található zöldfelületek fennmaradásának elősegítése és változatosabbá tétele, biodiverzitásuk növelése – főleg a sűrűn beépített területeken – rendkívül fontos.

Hazai körülmények között egy intenzíven használt, 3 fűfaj keverékéből kialakított pázsit csak rendszeres kaszálás, öntözés, tápanyagutánpótlás, növényvédelem és talajgondozás mellett tud fennmaradni. A pázsit, mint élőhely nem túl változatos. Betegségekre érzékeny, a jó állapotban tartás, a rendszeres gondozás erőforrásigényes. Az állandó gondoskodás, intenzív fenntartási folyamatok mesterséges, urbánus karaktert kölcsönöznek a pázsitnak. Egy természetközeli városi gyepterület – pusztán a sok növény- és állatfaj együttes megjelenéséből adódóan – ellenállóbb a külső hatásokkal szemben és sokkal több állatnak szolgál lakhelyül és táplálékforrásként. Kiváló méhlegelő, de akár szénaforrás is lehet. A vadvirágos városi gyepterület természetközeli karakterű, közel engedi a természetet a városlakókhoz. A pázsithoz képest jóval alacsonyabb fenntartási igényű, viszont más jellegű szaktudást igényel.

A természetközeli kertekben a növényzet dominál, a burkolatok, épített elemek háttérbe szorulnak, nem jellemzőek a térkőből kirakott utak, az ágyásszegélyek és az előregyártott kerti díszek. Ezekre a területekre jellemző a színes, buja, tarka növényvilág, szárazságtűrő, lehetőleg honos növényekkel. A változatos növényvilág lehetővé teszi az évszakok változásainak nyomon követését, óvodai és iskolai foglalkozások, környezetismereti és rajzórák megtartását. Törekedni kell arra, hogy minden évszakban legyen a növények között olyan, amely virága, termése, levele, alakja miatt dekoratív.

Az ilyen zöldfelületekkel a környezetünket, állatainkat is védjük, hiszen néhány korhadt fatuskó, nagyobb kődarab búvóhelyet jelenthet az apróbb állatoknak: rovaroknak, gyíkoknak, pókoknak, sünöknek, rágsálóknak. A terméskőből rakott lépcsők, lépkövek, támfalak szintén búvóhelyül szolgálnak.

A természetközeli zöldfelületek egyik megjelenési lehetősége a virágos rét, amelynek kialakítása nem túl erőforrás igényes feladat, telepítéséhez tápanyagban szegény talajra van szükség, gondozása az évenként kétszeri kaszáláson kívül nem igényel semmit.

Számos városlakó, különösen a kutyatartók aggódnak a magas gyepekben előforduló kullancsok miatt. A kutatások eredményei azt mutatják, hogy az urbánus területeken, az alacsony tarlóra vágott városi gyepekben közel azonos mennyiségű kullancs telepszik meg, mint amennyi a magasan hagyott vadvirágos városi réteken várható.

Az egérárpa (*Hordeum murinum* - toklász) sajnálatos módon épp azokon a helyeken szeret nőni, terjedni, ahol ún. bolygatott gyepek vannak. A méhlegelők kapcsán a felszaporodó toklász miatt aggódók megnyugtatója érdekében elmondható, hogy egy virágos gyepekben toklász kevés van, és az idő előrehaladtával egyre kevesebb lesz, mert kiszorítják a gyeptársulás többi növényei. A gyakran járt utak mentén, útszéli gyomtársulásokban sajnos ez az egyéves perjeféle országszerte igen elterjedt, a rendszeres kaszálás pedig inkább segíti a terjedését.

A virágmagvak szétszórása előtt fel kell lazítani a gyepet, és megtisztítani a gyomoktól, valamint a virágok növekedése során rendszeresen öntözni kell a területet. A vadvirágos magkeverékbe szükséges hagyományos fűmagot is keverni, mert a fűvek tartóssá és ellenállóvá teszik a vadvirágos növénytársulást és megkötik a talajt. Úgy célszerű összeválogatni a magvakat, hogy az egyényáriak mellett legyenek évelők is.

A vadvirágos rét kialakításához ajánlható fajok:

Verbena officinalis – Közönséges vasfű
Verbascum phlomoides – Szöszös ökörfarkkóró
Tanacetum vulgare – Giliszaűző varádics
Symphytum officinalis – Fekete nádalytő
Stachys officinalis – Orvosi tisztesfű
Scabiosa ochroleuca – Vajsínű ördög szem
Saponaria officinalis – Orvosi szappanfű
Salvia nemorosa – Ligeti zsálya
Ranunculus acris – Réti boglárka
Primula veris – Primula veris
Papaver rhoeas – Mezei pipacs
Melandrium album – Fehér mécsvirág
Malva sylvestris – Erdei mályva
Lythrum salicaria – Réti füzény
Leontodon autumnalis – Őszi oroszlánfog
Lamium maculatum – Foltos árvacsalán
Hypericum perforatum – Közönséges orbáncfű
Filipendula vulgaris – Koloncos legyezőfű
Echium vulgare – Közönséges kígyószisz
Dipsacus sativus – Takácsmácsonya
Capsella bursa-pastoris – Közönséges pásztortáska
Campanula – Harangvirág
Bellis perennis – Vad százszorszép
Artemisia absinthium – Fehér üröm
Althea officinalis – Fehérmályva
Adonis vernalis – Tavaszi hérics

*Pompás varjúháj (*Sedum herbstfreude*)
díszfűvekkel*

*Közönséges vassfű (*Verbena officinalis*)
Tollborzfű (*Pennisetum*) és árvalányhaj
(*Stipa*)*

*Természetes összeállítás bíbor kasvirággal
(*Echinacea purpurea*)*

Természetközeli utcakép

Levendula (Lavandula) és cipruska (Santolina)

Vadvirágos sáv húzódik keresztül a gondozott gyepen

Varjúháj (Sedum), Ligeti zsálya (Salvia nemorosa) és árvalányhaj (Stipa)

Kúpvirág (Rudbeckia)

Vadvirágos rét, ahol az út fűnyíróval készül

Képek forrása: www.pinterest.com

Gyümölcsfák, tündérkertek

A „balatoni táj” megőrzése érdekében a térségben a gyümölcsfák, csonthéjasok (mandula, dió, mogyoró) közterületi használata, illetve falusias környezetben a közterületek „tündérkert” (helyi, őshonos gyümölcsfajtákat őrző gyűjteményes kert) jellegű kialakítása is javasolt.

Közösségépítés és a szociális kapcsolatok erősítésének legegyszerűbb módja a közös kertészkedés. Önkormányzati zöldfelületek, templomkertek, iskolaudvarok átalakítása közösségi kertté, közösségi gyümölcsössé a valódi természetén kívül összetartó közösséget terem. A közösen termelt gyümölcsöket közös szürettel és feldolgozással lehet ünnepelni. A települések jó része most is rendez szüreti ünnepségeket, ezek átalakítása kacatáruló, búcsús kirakodóvásár helyett közös ünneppé és munkává, értékteremtő, közösségépítő és fenntartható módja a vidéki életnek.

Gyümölcsfa sövény egy parkban

Gyümölcsfa sövény

Gyümölcsös almafákkal

A közös munka édes gyümölcse

Természetközeli gyümölcsös

Körtefa kordon

Természetközeli gyümölcsös

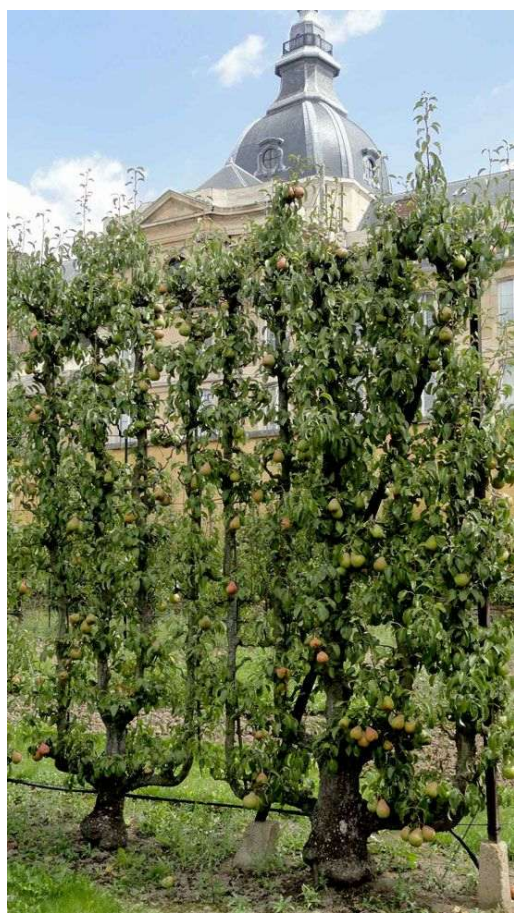
Kordon télen

Gyümölcsös kőfal előtt

Bodzaszörp készítés

Gyümölcsfa sövény

Képek forrása: www.pinterest.com

Zöldhomlokzat

A zöldhomlokzatok számos kedvező tulajdonsággal rendelkeznek, többek között szerepük van a hősziget-hatás csökkentésében, a mikroklíma befolyásolásában, a levegőminőség javításában, a por- és légnemű szennyezőanyagok megkötésében, a biodiverzitás növelésében. A kúszónövényekkel kialakított zöldhomlokzatok a fenntarthatóság szempontjából is kedvezőek, a szén-dioxid elnyelése révén csökkentik az épület szén-dioxid kibocsátását.

A tévhit, hogy a zöldhomlokzatokkal kapcsolatosan - a nedvesebb falszerkezettől a homlokzat károsításáig és a nemkívánt élőlények belső terekbe jutásáig - elég változatosak. Ezzel szemben:

- Ha ép vakolatú falra futtatjuk a növényeket, a növények kapaszkodó hajtásai, léggyökerei nem tudnak kárt tenni benne.
- A teljesen kifejlődött levélzettel a falak szárazabbak és védettebbek a különféle környezeti hatásokkal szemben. A növények felfogják az egyébként falat érő esőt, és ezáltal védik a falat az elázás okozta problémáktól (pl. mállás).
- Kutatási eredmények igazolják, hogy a rovarok előfordulása a befuttatott házakban sem gyakoribb, mint csupasz falak esetén.
- Támasztókeretre futó növény választásával tökéletesen irányítható a növény terjeszkedésének mértéke. Fontos, hogy a támasztókeret és a védendő elemek között biztonsági távolságot tartsunk (min. 0,5 méter).

Ház homlokzatán nevelt fa

*Kúszó hortenzia (*Hydrangea petiolaris*)*

Vadszőlővel befuttatott homlokzat őszi színekben

Épület homlokzatán nevelkedett fa

Növényzet és street art

Zöldhomlokzat „rögzítése”

Élő homlokzat

Közönséges vadszőlő (Parthenocissus vitacea)

Képek forrása: www.pinterest.com

Utcai sorfák

A fasor azonos távolságra kiültetett fákból álló, vonalas telepítési forma, mely általában utat kísér vagy emel ki. A fasorok fontos feladata a mikroklíma szabályozásán túl az ökológiai folyosó biztosítása a különböző zöldfelületek, illetve a település környezete között, valamint a települések átszellőztetésében is hatalmas szerepet játszanak. Út menti sorfának azok a fajok alkalmasak, amelyek egyenes törzset és felálló koronát nevelnek, s ágaik nem törékenyek.

Városban, de egyéb településeken is a felsorolt tulajdonságoknak még kiváló tűrőképességgel is kell párosulniuk. Ezt a növénycsoportot éri ugyanis a legtöbb és a legerősebb károsító hatás: a járműforgalom vibrációs hatásától összetömrödik a talaj, a burkolat alatt a tömör talajban levegőtlenység (oxigénhiány) jelentkezik. A talaj és a levegő szennyezett, a téli sózásból fakadóan magas a sókoncentráció. A fák koronájának bírnia kell az időnkénti csonkázást (légvezetékek), a gépjárművek, építkezés, közműfektetés és vandalizmus okozta különböző törzs-, korona- és gyökérsebzéseket, stb. Fontos feltétel ezért a jó regenerálódó képesség is.

A fasorok telepítése ellen általában felhozott ellenérvek a levélsöprés, a különböző fajok termései vagy virágzatai általi „szemetelés”, a „biztosan odaköltöznek majd az ilyen-olyan madarak”, stb. nem helytállóak. A fák, fasorok létezésének pedig sokkal több a haszna, mint az általuk okozott kellemetlenség!

Az út- és utcafásításra alkalmas fák jegyzékét a melléklet tartalmazza.

Fasor és virágzó évelők – tökéletes élőhely beporzóknek

Sorfák és cserjék

Árnyékos járda – csodás mikroklíma

Utat szegélyező fasor lombhulláskor

Fasor és díszfüves összeállítás

Képek forrása: www.pinterest.com

Cserjesor

A fasorhoz hasonló pozitív tulajdonságokkal bír. Annak eldöntése, hogy fa- illetve cserjesor telepítése történjék, a helyi adottságoktól függ. A cserjesor lezárja a ki/belátást, míg a fasorok esetén az átláthatóság megmarad. Nem kiváltható

légvezetékek alatt jól alkalmazhatóak, hiszen még a magasra nöövő cserjék sem érik el a vezeték úrszelvényét.

Útsatlakozók és csomópontok környezetében ügyelni kell, hogy a közlekedők számára a láthatóság, a rálátási háromszög biztosított legyen.

Facsoport

A tervezésnél nagyon fontos a végleges magassággal számolni, különösen a közlekedési útvonalak mellett, hiszen a biztonságos közlekedésre, az utak beláthatóságára befolyással lehetnek.

Cserjecsoport

A díszérték, valamint a térhatás fokozására a dízcserjékből gyakran kisebb-nagyobb csoportokat formálnak, melyek tagjai egyedileg is érvényesülnek a csoportban. A színek mellett a formáknak is nagy szerepük van, remekül ki lehet így emelni olyan zöldfelületeket, mint például körforgalmak közepe, utak által közrezárt zöld szigetek, ahová gyalogosan nem lehet bejutni.

Tűztövis (Pyracantha coccinea)

Gyöngyvessző (Spirea arguta)

Májusi orgona sövény (Syringa vulgaris)

Korallberkenye sövény (Photinia fraseri)

Formára nyírt sövény fasorba ékelve

Forsythia intermedia - Aranycserje
(helytelenül: aranyeső, aranyvessző)

Képek forrása: www.pinterest.com

A változó klíma hatása, mediterrán növények

A klímaváltozás hatására melegedő éghajlat a növényzeti övek északabbra tolódását eredményezi. Ennek a változásnak az egyik hazai jelensége, hogy a Balaton-felvidéken szubmediterrán klíma alakult ki, ezért itt bátrabban alkalmazhatóak a mediterrán növények, mint az agave (*Agave*), a citrusfélék (*Citroideae*), a ciprusfélék (*Cupressaceae*), a cédrus (*Cedrus*), a gránátalma (*Punica granatum*), a murvafürt (*Bougainvillea*), a leander, a vaníliavirág (*Heliotropium arborescens*), a kivi (*Actinidia deliciosa*), a nemes babér (*Laurus nobilis*), a babérmeggy, a hamvas cipruska (*Santolina chamaecyparissus*), stb. Ezen növények egy része dézsás növényként, téli védelemmel él csak meg, de egyes fajoknak léteznek télálló változatai.

Agave (Agave)

A vadcitrom vagy télálló citrom Poncirus trifoliata – nálunk is áttelel

Agave (Agave)

Cedrus atlantica

Gránátalma vagy grenadin (Punica granatum)

Gránátalma vagy grenadin (Punica granatum)

Vaníliavirág (Heliotropium arborescens)

Murvafürt (Bougainvillea)

Kivi (Actinidia deliciosa)

Babér (Laurus nobilis)

Hamvas cipruska (Santolina chamaecyparissus)

2. Állatvilág

Főbb témakörök:

- *Madarak élőhelyének biztosítása - madárodú, madáritató, madáretető kihelyezése*
- *Gyíkok, békák étletterének kialakítása – sziklakertek, kőrakások, napos, száraz élettér kialakítása*
- *Vízfelületek kialakítása itatóhelyként – madaraknak, rovaroknak, békáknak, stb.*
- *Kisemlősök étletterének biztosítása – sünátjáró, telelőhelyek létrehozása*
- *Rovarok étletterének biztosítása – rovarölőszerek mellőzése, „darázs garázs”*

Az állatok közelsége sokakat megrémiszt, undorral tölt el. Ezt egyrészt a nem megfelelő információ, vagy az információ hiánya, másrészt a természettel való valódi kapcsolat hiánya okozza. A természethez való kapcsolódás meg tud valósulni a mesterséges zöldfelületek által is, ha megfelelő étletteret biztosítunk az állatoknak, tájékoztatjuk a zöldfelület látogatóit az ottlakókról, valamint az ember-állat konfliktusokat meghatározva egyszerű módszerekkel felszámoljuk azokat. Nem szabad elfelejteni: nem a természet jön be a településeinkre, hanem a településeink és mi magunk is a természetben élünk.

Úgy lehet teljes és élő egy települési zöldfelület, ha a növények mellett biztosítjuk az állatok (rovarok, madarak, kisemlősök) étletterének kialakítását is. Ezzel az egyre inkább csökkenő biológiai sokféleség megőrzése mellett az élőhelyük elpusztításával **a lakott környezetbe**

költöző állatok számára is természetes élőhelyet teremtünk a házak és egyéb, az embert zavaró élőhelyek igénybevétele helyett.

A zöldfelületek fontos feladata a pontszerű élőhelyek megteremtése mellett az életközösségek összekapcsolása, ökológiai folyosóként kapcsolódásuk elősegítése. Ezt érdemes figyelembe venni a települési zöldfelületek (park, facsoportok, útmenti fák, stb.) tervezése során.

A zöldinfrastruktúra ökológiai előnyeinek egyik jelentős területe a biodiverzitás, vagyis biológiai sokszínűség növelése. Fontos szerep juthat ezen zöldfelületeknek a beporzásért felelős rovarok életterének, életfeltételeinek biztosításában. Ezek a fajok ugyanis kiszorultak, egyre jobban kiszorulnak az intenzív mezőgazdasági termelést folytató vidéki területekről. A városi, települési környezet sok rovarfaj számára ma már kedvezőbb élőhelyi körülményeket biztosít, ezért fontos, hogy a zöldinfrastruktúra tervezésekor a rovarok igényeit is szem előtt tartsuk.

A biodiverzitás védelme érdekében a településen élő állatok védelme, megismerése/megismertetése, költőodúk kihelyezése, itatóhelyek biztosítása, fontos feladata a zöldfelület fejlesztésnek. Ehhez segítségül a Magyar Madártani Egyesület honlapja pontos információkat tartalmaz a madárvédelemmel kapcsolatosan, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság a települések állat- és növényvilágának védelmében tud szakértő segítséget nyújtani.

Az állatok körében urbanizáció azóta van, amióta megjelentek a városok. Az, hogy milyen faj terjed el a városban, kisebb településeken, az nagyban függ a település fizikai megjelenésétől, az ott élő emberek szokásaitól, de a településeken, városokban mindig éltek állatok.

Az emberi környezethez való alkalmazkodás biztosan jelent nehézséget, de egyben nagyfokú védelmet is, amely jelentős előny a konkurens fajokkal szemben. Háziásítottunk sok fajt, de ma már sokan önként kötődnek az emberekhez. Ezek fennmaradása, ha nem is olyan nagymértékben, mint a háziállatoké, de függ az embertől. Az énekesmadarak többsége a téli időszakban táplálékának közel felét a madáretetőkből veszi fel. Nem véletlen tehát annak hangsúlyozása, hogy a téli madáretetést nem szabad abbahagyni, ez ugyanis a jelentős függés miatt könnyen a környékbeli madarak pusztulásához vezethet.

Azt kell észben tartanunk, hogy a város és a természet nem létezik külön egymástól, csupán az ember jelentősen átalakít egy közeget, és azok az állatok, akik alkalmazkodnak ehhez a környezethez, valamint nem zavarja őket az ember által okozott stresszhatás, képesek lesznek a városokban is élni.

A városokban, falvakban lakók nagy része nehezen viseli, ha az állatok betörnek az életterükbe, mivel keveset tudnak róluk, életmódjukról, félnek tőlük és a betegségektől.

A természetvédelmi törvény hatálya alá tartozó élőlények utóbbi években rendszeresen előforduló települési megjelenéséről a Balaton-felvidéki Nemzeti Park információira lehet támaszkodni. Megfigyeléseik szerint:

- A **denevérek** sok esetben beköltöznek a házakba. Tavasszal és ősszel ideiglenesen, télen telelőskor hosszabb időre a házak repedéseiben találnak otthont, illetve nyáron úgynevezett szülőkolóniákat hozhatnak létre. Az elővigyázatosság a legfontosabb, szűnyogháló nélküli ablakot résnyire se hagyjunk nyitva, illetve ha már beköltöztek a falak repedéseibe, akkor a megfelelő időben, a megfelelő engedélyek birtokában meg lehet oldani az eltávolításukat a leszállóhelyek felszámolásával.
- A Balaton-felvidéken igen gyakori állat a **nagy pele**, ami éjszakai állat lévén, ha beköltözik a padlásra, igen sok bosszúságot okozhat az ottlakóknak.

- A **sünnek** rendszerint mi emberek okozunk problémát. Téli álmukból felkelve rengeteg sünn kerül az utakon az autók kereke alá, ilyenkor a fokozott óvatosság rendkívül fontos, különösen éjszaka. Késő ősszel az avarégetések során a téli álmra készülő sünöket gyakorta elevenen elégetik a gondatlan emberek, ennek elkerülésére égetés előtt át kell pakolni az avar és ághalmot.
- A **harkály** esetében a legnagyobb probléma, hogy a városok és települések területén nincs holt fa, ahol a harkály táplálékot találhatna. Lakóházak hőszigetelésekor súlyos kivitelezési hibák esetén – amikor a rovarháló kimarad a hőszigetelés rétegrendjéből – a szigetelés alatt élő rovarokat a harkály nagyon ügyesen megtalálja és „kicsomagolja”. Itt kizárólag a megelőzés segíthet.
- A **golya** a fészkeből kihulló táplálékával okoz gondot a lakosságnak. Fészket áthelyezni nem könnyű és csak közérdekből lehetséges – az nem elég indok, hogy a golya a kerítésre piszkít!
- **Fecske:** A házakon elsősorban a molnárfecske fészkel – fészkepelenkával orvosolható problémát okozva. Fészkelésüket műfészkekkel lehet segíteni. A füstifecske inkább mezőgazdasági épületekben fészkel, városokban viszonylag ritka.
- A **házi veréb** szintén a fészkelésnél okozhat problémát, de mint a neve is mutatja, már elég régen él az ember közelében, ne pont most okozzon gondot.
- **Vetési varjú:** Régebben igen elterjedt volt, a mezőgazdaság átalakulásával egyrészt lecsökkent a táplálékuk, másrészt irtották őket, így hát beköltöztek a városokba. Fészkelési időszakban (márciustól) nincs mód a fészkek megszüntetésére, azon kívül a fák csonkolása sem jó módszer, mert az ágkosarakat visszafoglalják, illetve egy kevésbé konfliktusos helyről esetleg egy jóval problémásabbra költöznek.
- **Hattyú:** Az utóbbi tíz évben stabil a számuk a Balatonon (800-900 madár), ezért a túlszaporodástól való félelem alaptalan.
- **Vízisikló, kockássikló:** A parti épületeket előszeretettel használják telelésre.
- A balaton-felvidéki településeken jellemző száraz kőfalakon, kertek napsütötte részén, a kerítések réseiben élhetnek **gyíkok**.

A városi gyepek esetében a legjelentősebb állatállományt a rovarvilág jelenti. Az élővilág szempontjából kiemelten fontosak a pollinátor, azaz a beporzó rovarok szerepe. A rovarok a zöldfelületek, kertek, udvarok legfontosabb lakói. Sokuk a kártékony rovarok elpusztításával, például a katicabogarak, melyek a levéltetveket fogyasztják, vagy a pillangók és méhek, melyek a beporzásban való munkával segíti az életünket. Az elpusztult élőlények elfogyasztásával szintén hasznos munkát végeznek a darazsak és a pinceáskák. Hatalmas területeken szűnik meg a természetes élőhelyek lehetősége a rovarok számára is a nagy gazdaságok és monokultúrák térnyerésével. A hasznos rovarok segítése a méhlegelőként gondozott gyepterületek, rovarhotelek és darázsgarázsok kialakításával történhet, amelyek nyáron fészket, télen menedéket nyújtanak. A darázsgarázs elsősorban a magányosan élő méhfajok szaporodását segítő természetvédelmi eszköz. Nem kell félni attól, hogy a közterületekre rovarvédelmet segítő lakhelyeket helyezünk el, hiszen a magányos darazsak és méhek, amint azt a nevük is mutatja, nem agresszív nagycsaládokban élnek.

Sünátjáró

Madáretető

Rovaroknak meghagyott élettér egy park közepén

Vadvirágos sáv járda mellett a beporzóknak

Egy virágos zöldtető valóságos paradicsom a rovaroknak, gyíkoknak

Madáritató

Darázsgarázs

Varjak lakta fák alatt is lehet tiszta padon üldögegni

Felsőörsi holtfapark

Felsőörsi méhlegelő

Képek forrása: www.pinterest.com, saját készítés

Az állatok élőhelyének megteremtése keretében javasolt intézkedésekhez, ötletekhez szakszerű segítséget a Magyar Madártani Egyesület honlapja, illetve munkatársai, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság tud nyújtani.

Bajba jutott madarak esetén a Fenékpusztai Madárgyűrűző Állomással kell felvenni a kapcsolatot.

3. Víz

Főbb témakörök:

- *Csapadékvíz elvezetés vízmegtartást szem előtt tartó megoldása*
- *Vízáteresztő burkolat*
- *Esőkert, viharkert kialakítása*
- *Öntözőrendszer/esővízgyűjtés*
- *Szökőkutak*

A felszín alatti víz alapvető szerepet játszik a hidrológiai ciklusban, kritikus szerepe van a vizes élőhelyek és a vízfolyások fenntartásában és pufferként szolgál a száraz időszakokban.

A talajvíz mélysége hatással van többek között a mezőgazdasági munkálatokra, a növénytermesztésre, az építkezésekre, az utak, járdák állapotára, a csapadékgyűjtő rendszerek működésére, hatékonyságára. A víz visszatartása, vízmegtartó medencék és/vagy földalatti tartályok használata javasolt – ivóvízzel történő locsolás helyett sportpályákon, köztéri zöldfelületeken, parkokban.

Csapadékvíz elvezetés

A települési szinten hagyományosan alkalmazott csapadékvíz-kezelés azt jelenti, hogy a lehulló csapadékot gyorsan és maradéktalanul el kell távolítani a település területéről.

Ezt a szemléletet gyökeresen meg kell változtatni, nem csak a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás jegyében, hanem a józan ész is ezt diktálja. A település területére hulló csapadékvíz felhasználható és felhasználandó, megújuló erőforrás, melynek mennyisége csökken, az éven belüli eloszlása megváltozik a klímaváltozás hatására.

A csapadékvíz hasznosításának két módja van. Egyrészt az ivóvízhasználatok egy részét lehet vele helyettesíteni, másrészt a talajvíz utánpótlását lehet biztosítani. Mindkét felhasználási mód a víznek legalább időszakos visszatartását igényli a településeken, úgy, hogy egyúttal a nagycsapadékokból keletkező elöntések elleni védelem is megoldott legyen.

A talajvízszint változásaira elsődleges hatással a csapadék van, ezáltal kiemelkedő jelentőséggel bírnak a csapadék megtartására irányuló törekvések - mint pl. az esővízgyűjtők vagy esőkertek - a vizek gyors le/elvezetésével szemben.

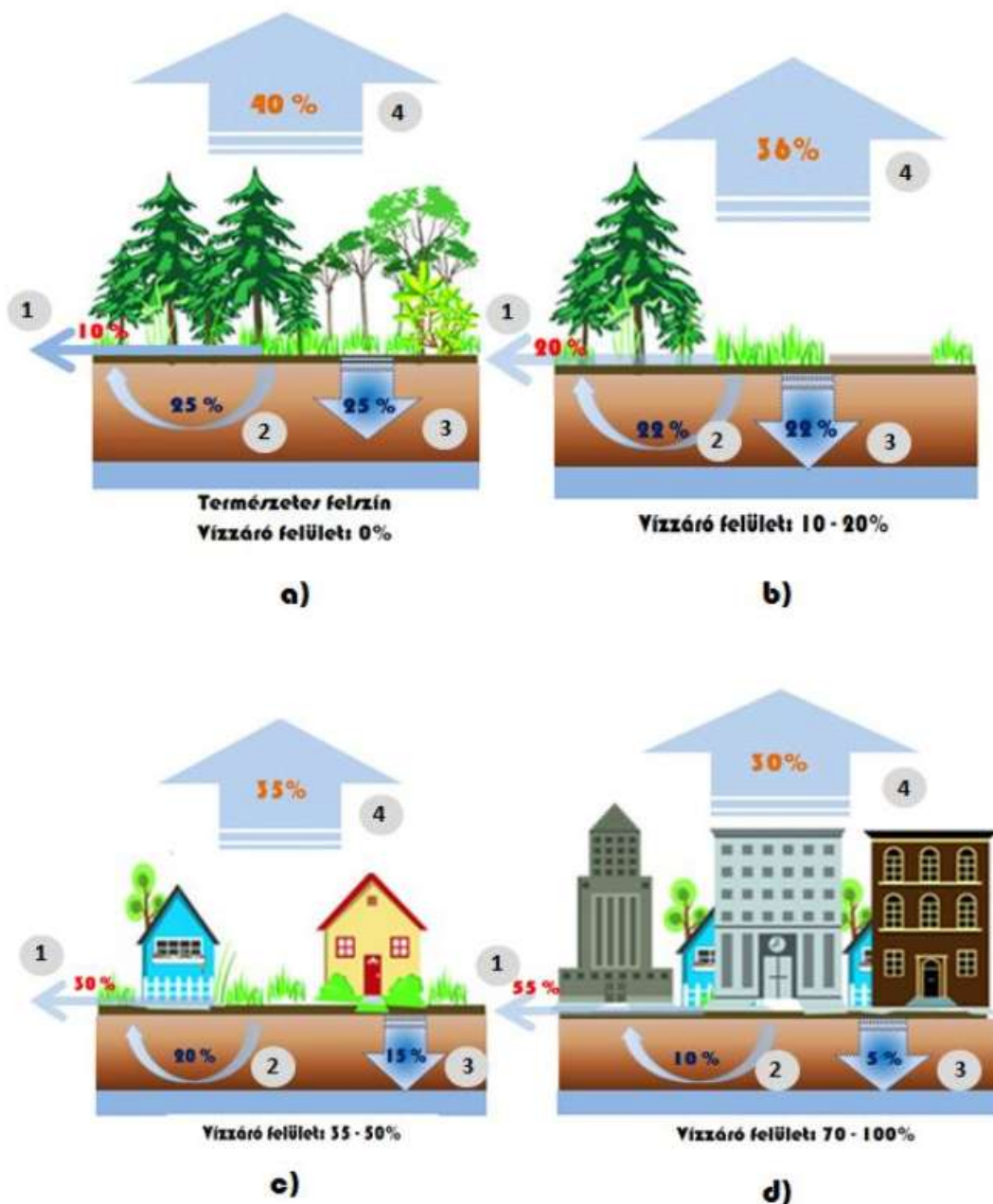
A biológiailag aktív felületek hiánya szintén fokozza a talajvízszint csökkenését, a száraz levegő/mikroklíma kialakulását is. A burkolt felületekről a csapadékvíz túlzott elvezetése következtében a csökkenő talajvíztükör miatt célszerű megoldást találni a vízutánpótlásra, és lehetővé tenni a csapadék talajba való minél nagyobb mértékű beszivárgását.

A csapadékvíz lefolyásának késleltetési módszerei lehetnek a keletkezés helyén történő végleges elhelyezés (beszivárogtatás), illetve lefolyás-késleltetés.

A talajvízdúsítás lehetőségei:

- Beszivárogtatás gyepes, bokros területen, ahol a víz a gyökérzet által is segítve szivárog a talajba.
- Beszivárogtatás nyílt árokban, beszivárogtató tó.
- Bioszűrő vápák - esőkertek: fűvel, vízinövényekkel beültetett mélyedések, melyek kiválóan alkalmasak a szennyezőanyagok kiszűrésére. Mérsékelt égövi fejlett országokban van használatuk terjedőben. Hatásmechanizmusuk hármas: a növényzet felveszi a szennyezőanyagok egy részét, kiüledés következik be az alacsony sebesség következtében, illetve a csapadékvíz beszivárog a talajba.
- Felszín alatti szivárogtató tározás: nagy hézagterfogatú anyaggal (pl. zúzott kővel) kitöltött, föld alatti tározótér. A vízzáró felületekről ide vezetik a lefolyó vizet, ahol az tározódik, majd lassan elszivárog a talajvíz felé.

A növények gyökerei megkötik a talajt, óvják a víz általi lemosódástól. Elterjedt és nagyon sajnálatos gyakorlattá kezd válni a gyomirtók használata a kisebb-nagyobb zöldfelületek (árokpartok, rézsűk, forgalomtól elzárt területek, stb.) kezelése gyanánt. Ezt a tendenciát meg kell szüntetni, zöldfelületet „kezelní” nem évente háromszori gyomirtással kell!

1 – Felszíni lefolyás, 2 – sekély mélységű infiltráció (nem éri el a talajvizet, valamely felszíni vízfolyás, vagy városias területen a csatornahálózat drénezi, 3 – tározódás a talajvízterben, 4 – közvetlen és a növényzet által elpárologtatott vízmennyiség (evapotranspiráció)

Vízháztartási jellemzők változása az urbanizálódottság növekedésével
Forrás: Buzás Kálmán: Települési csapadékvíz-gazdálkodási útmutató 2015

Jól látható az ábrán, hogy a felszíni lefolyás erőteljes növekedése (több mint ötszörösére) a beszivárgás rovására következik be.

A városi növényzet (mind a közterületi, mind pedig a magánterületi, benne haszonnövények is) meleg időszaki vízigénye jelentősen emelkedik, miközben a talajban tovább csökken a talajvíz szintje, a hozzáférhető víz. A városi növényzet életben tartása csak öntözéssel lesz lehetséges, sőt sok településen már ma is így van. Ha elengedjük a területről a csapadékvizet, öntözni ivóvízzel, vagy talajvízzel lehet.

Települési vízfelületek

Ha a tervezett zöldfelületen természetes, vagy mesterségesen kialakítandó vízfelület található, javasolt növényekből álló védelmi övezetek kialakítása a vízterületek mentén, a vízhez kötődő rovarok, kételtűek, vagy a vízhez inni járó állatok érdekében. Fontos és nem elhanyagolható feladat a szökőkutak, párapuk vizének a megfelelő kezelése, a pangó vízben kórokozók szaporodhatnak el, pl. legionella baktériumok. A legionellózis olyan légúti megbetegedés, ami emberről emberre nem, csak környezeti, legionellával fertőzött aeroszol útján terjed. Természetes vizekben és nedves környezetben, kis számban bárhol megtalálhatóak. Növekedésük és szaporodásuk 20-50 °C-os vízben, illetve a víztartályok, csövek falán kialakult biofilm rétegben történik. A közterületek szempontjából kockázati közegnek tekinthetők a párapuk, köztéri párafűvő, nagynyomású vizes tisztító tartálya, szökőkutak vize, mesterséges vízesés, illetve egyéb vizes látványelem.

A fertőzési kockázatot jelentő létesítményekre vonatkozó előírások betartásáért az adott létesítmény üzemeltetője vagy tulajdonosa felel!

Ivókutak

Az egyre melegedő és szárazabbá váló klíma, a hőhullámok gyakoriságának növekedése, valamint az ösztönözni kívánt környezetbarát közlekedési formák (gyaloglás, kerékpározás) és a remélhetőleg egyre sportosabbá váló életmód is indokolják az ivókutak elhelyezését a parkokban, játszótéren és közintézmények környékén.

Ivókút embereknek és kutyáknak

Kerekesszékekkel élők által is használható kút

Képek forrása: www.pinterest.com

A csapadékvíz elszivárgása és a talaj állapota szorosan összefügg. A tartós öntözés és a járművek hatására a talaj tömörödik, nem megfelelően lélegzik, leromlik a talajszerkezet, valamint megnő a lefelé szivárgó víz mennyisége, ami elősegíti a táplálékanyagok mélyebb rétegekbe, vagy felszín alatti vízbe való kilúgozását. Ez a mechanikai, fizikai változás természetesen létrejön a települési zöldfelületek, illetve magánkertek nem megfelelő gondozása esetén is. A talaj mechanikai, kémiai és biológiai állapotának javítása nélkül a csapadékvíz elszivárogtatására irányuló törekvések kudarcra vannak ítélve. A talaj állapotának javítása az első lépés a csapadékvíz megtartására irányuló tevékenységek láncolatában.

Az éghajlatváltozás hatására kialakuló hőhullámok és aszályos időszakok miatt megnőtt az öntözött területek aránya. A felszín alatti víz alapvető szerepet játszik a hidrológiai ciklusban, kritikus szerepe van a vizes élőhelyek és a vízfolyások fenntartásában és pufferként szolgál a száraz időszakokban valamint a talaj állékonyságának biztosításában is jelentős szerepe van.

A talajvíz mélysége hatással van többek között a növényzet és az infrastruktúra állapotára is. Az infrastruktúra kiépítése által a talajban okozott változások hatással vannak a talajvízszintre, a talajvíz mozgására. E két tényező egyidőben történő figyelembe vétele rendkívül fontos. A talaj alacsony víztartalmának az élővilágra, növényzetre gyakorolt hatása egyértelmű, ahogyan a magas talajvíz hatása az infrastruktúrára és az épületekre szintén. A talaj alacsony víztartalma a talaj állékonyságát csökkenti, tömörödik, így az épületek, utak, járdák a száraz időszakokban megsüllyednek. A talajvízszint és a talaj víztartalmának közel állandó szinten tartása a növényzet és az infrastruktúra jó állapotának megőrzését szolgálja.

Vízmeztartás tárolókban

A csapadékvíz megtartás legegyszerűbb módja az esővíz gyűjtése tárolókban. Az esővízgyűjtő, tározó elemek kialakítása előtt a terület vízmeztartási kapacitásának, valamint a vízzel kapcsolatos elemek, tényezők előzetes felmérése szükséges (a szökőkutak, a vízfolyások összegyűjtik az esővizet). Az összegyűjtött csapadékvizet általában később öntözésre használják fel. A gyűjtésre alkalmas rendszerek lehetnek egyszerű hordók, de nagyobb kapacitás (tetőfelület) rendelkezésre állása esetén föld alá telepített tárolók is. A gyűjtésnél arra kell csupán figyelmet fordítani, hogy a tárolóba érkező víz **mechanikai szűrése** megtörténjen.

A tárolt víz a szúnyogok – köztük egyre többször invazív, betegségeket terjesztő fajok – élőhelye. A szúnyogok a klímaváltozás miatt növekvő átlaghőmérséklet miatt északabbra tolódó élőhelyei között már a Balaton térsége is szerepel. Ezen problémának a megoldása nem csak a szúnyogirtás, hanem a **szúnyogok élőhelyeinek a csökkentése**. Az esővíztároló hordókat szúnyoghálósval le kell fedni. Ha olyan szabadban álló tárgyak vannak, amiben megállhat az esővíz, azok aljára lyukakat kell fúrni, ne tudjon a víz összegyűlni benne. A vízelvezető csatornákat rendszeresen ellenőrizni kell, ne legyenek eltömődve. A lakosság megfelelő tájékoztatása ez esetben is szükséges, a nem használt medencéket le kell fordítani, a háziállatok, virágok edényeiben a vizet gyakran kell cserélni, a házak nyílászáróit szúnyoghálókkal kell ellátni. A közintézmények, önkormányzati fenntartású intézmények és területek (óvoda, játszótér, stb.) esetén nagy odafigyeléssel kell a szúnyogok potenciális élőhelyeit megszüntetni.

Nem a totális kiirtásuk a cél, hanem számuk csökkentésével az emberek és háziállataink védelme. Minden fejlődési alakjuk fontos része az ökoszisztémának, kipusztításuk rendkívül szerteágazó ökológiai hatásokat vonhat maga után. A szúnyog sok rovarrevő és vegyes táplálkozású faj tápláléka, például kételtűek, halak, békák, madarak, denevérek, de számtalan rovar zsákmánya is.

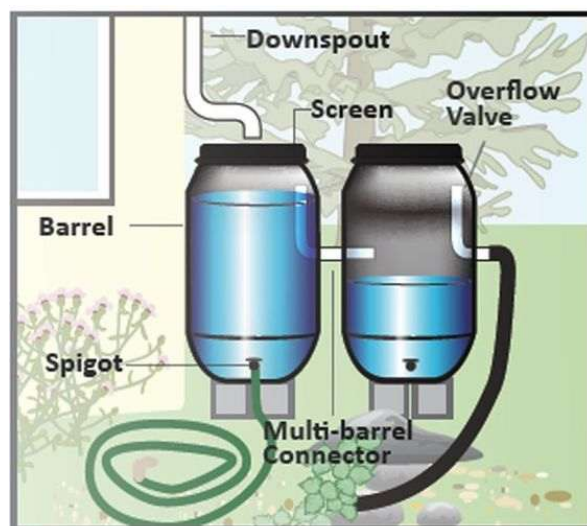
Esővíz gyűjő hordó szúnyoghálóval

Esővíz szűrése

Esővíz szűrése

Esővíztartályok sorba rendezése

Esővíztartály téli-nyári üzemmódjának szemléltetése

Képek forrása: www.pinterest.com

Csapadékvíz megtartás az elvezetés lassításával

Ez esetben a cél az esővíz **lassú elvezetése a szikkasztó zöldfelületig**, ami általában a hirtelen nagy intenzitású csapadékeseményeknél jön jól. A zöldfelületek vízfelvevő képessége a talaj típusától, a talajtelítettségtől, a növényborítottságtól és az időtartamtól is függ. Mindegyiket lehet javítani – az idő pl. növelhető a víz kacskaringós utaztatásával, így a hirtelen lezúduló csapadékkal **lassabban terheljük a talajt, lesz elég idő a beszivárgásra** és az elvezetésre.

Patakocska a sétány közepén

Esővíz folyásának lassítása

Esővíz megtartása vízáteresztő burkolattal

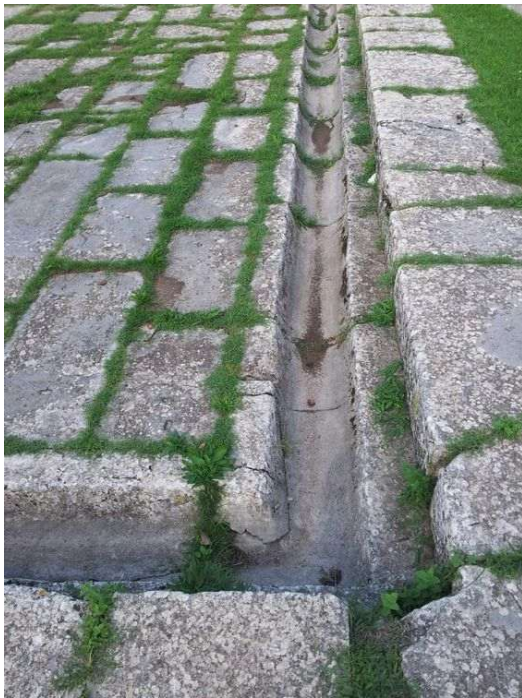
Esővíz gyűjtése burkolt közterületen

Esővíz elszivárogtatása

Esővíz gyűjtése burkolt közterületen

Esővíz gyűjtése burkolt közterületen

Esővíz terelése az elszikkasztó zöldfelületig

Esővíz gyűjtése burkolt közterületen

Esővíz gyűjtése burkolt közterületen

*Kettő az egyben: kerékpártároló és
csapadékvízvezető*

Képek forrása: www.pinterest.com

Csapadékvíz megtartás esőkertekben

Esőkertként vagy **viharkertként** ismert az a tájépítészeti együttes, amely segít a talajba visszajuttatni a vizet, miközben meg is tisztítja. Az esőkert egy speciálisan kialakított kisebb rész egy közterületen vagy telken belül. Az esővíz folyásirányának megfigyelése után, annak megfelelően, már meglévő, vagy mesterségesen kialakított mélyedésekbe terelve a vizet, a területnek a természeteshez közeli módon valósul meg a vízháztartása. Az ide terelt víznek lesz ideje a földbe szivárogni, vagyis nem csak átfolyik a területen, mindeközben pedig a föld, mint természetes szűrő megtisztítja az esővizet, ami így jobb kondícióban kerülhet vissza a természetes vízfolyásokba, illetve végső soron a Balatonba. Az ereszcsonatnából, a járdáról, (amennyiben nem jelent erős szennyezést, az útról és a parkolóból is) terelhetjük ilyen módon a vizet egy irányba. Az elárasztott területet természetesen olyan növényekkel és virágokkal kell benépesíteni, melyek kedvelik az efféle körülményeket, a legjobb választások a helyi klímához alkalmazkodott őshonos növények, melyek így a csapadékon kívül általában több törődést nem is igényelnek a későbbiekben. Telepíthető növények a sásfélék, illetve cserjék, a berkenye, magyal és somfélék, valamint virágzó évelők.

- Fehértarka levelű som (*Cornus alba*), virágos som (*C. florida*), sárgavesszőjű som (*C. stolonifera*)
- Kerti hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), bugás hortenzia (*H. paniculata*)
- Boglárkacserje (*Kerria japonica*)
- Himalájai rózsalonc (*Leycesteria Formosa*)
- Rózsalonc (*Weigela*)
- Csótárvirág (*Astilbe*)
- Árnyliliom (*Hosta*)
- Japán nőszirm (*Iris ensata*), Kelet-ázsiai nőszirm (*Iris laevigata*), mocsári nőszirm (*Iris pseudacorus*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*)

Esőkert

Viharkert

Esőkert

Esőkert

Esőkert

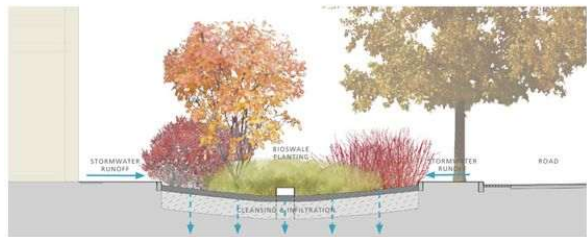
Esőkert

BIOSWALE

The site bioswales are a key component of the site stormwater management systems. These rectangular basins mimic the planted character of the Fairfield Way grass swales, but in a more controlled and functional manner. A series of gabion walls or curbs delineate these swales and assert their significance to the site user. Stormwater collected from the building rooftops and surrounding site discharges into the swales and can then passively infiltrate into the water table. The soils in these swales have been engineered and layered in a specific manner so as to promote peak infiltration while the native plantings add to the diversity of the site.

GABION BIOSWALE

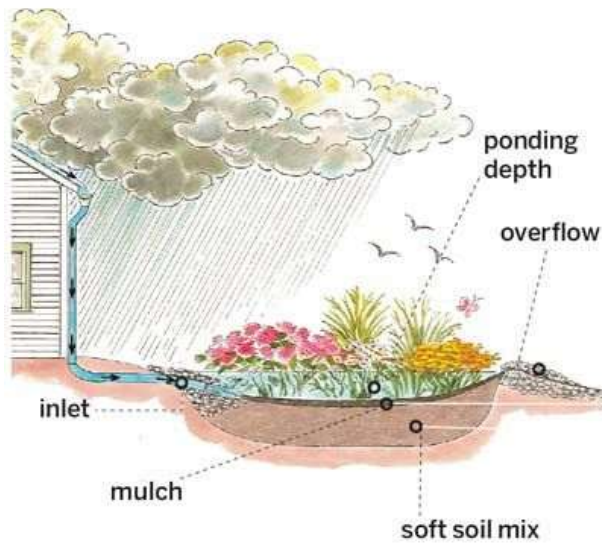

CURB BIOSWALE

Esőkert felépítése, elvi vázlata

Esőkert

Esőkert felépítése, elvi vázlata

Esőkert városias területen is létrehozható

Esőkert és zöld árok

Viharkert

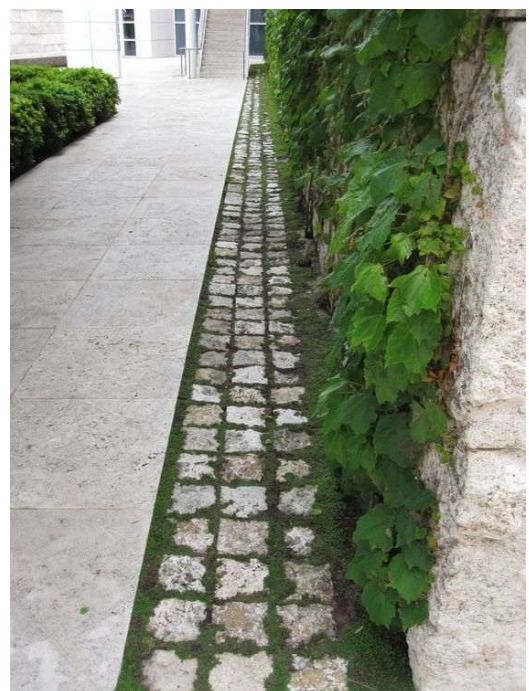
Képek forrása: www.pinterest.com

Vízmegtartás zöldsávok segítségével

A közterületek, magánkertek fái és cserjéi a helyi mikroklíma kialakításában is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják, és az ebből keletkező pára jelentősen képes hűteni a levegőt a környezetükben.

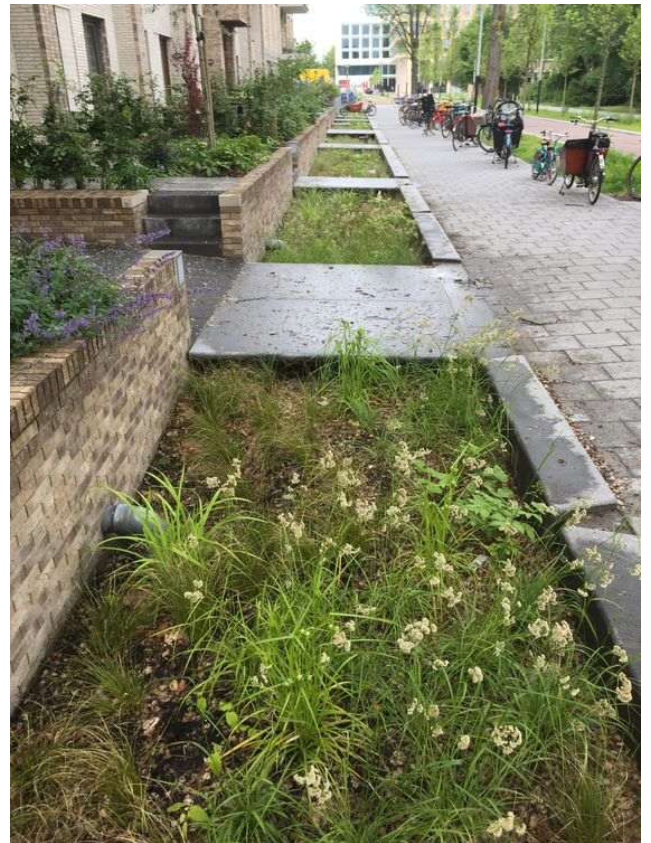
A házfal melletti zöldsáv télen is szép

Vízáteresztő burkolat és a csapadékvíz felhasználó növényzet együttese

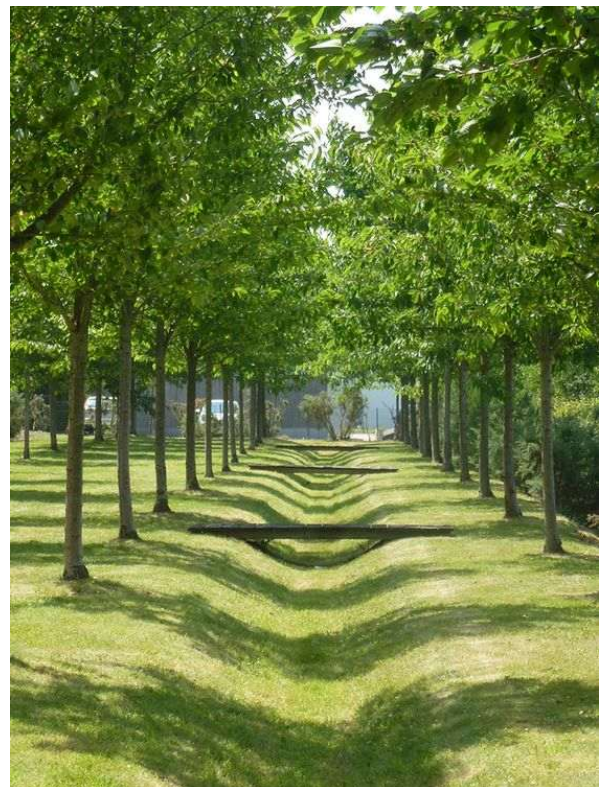
Épület melletti zöldsáv

A zöld sáv a járda és az előkertek között elnyeli az esővizet

Épület melletti zöldsáv

Klasszikus zöld árok gyönyörűen kialakítva

Süllyesztett zöldsáv esőkertként is megállja a helyét

Különböző burkolatok vízáteresztő képességének jó kihasználása

Különböző burkolatok vízáteresztő képességének jó kihasználása

Víz megtartás zöldsávval

Képek forrása: www.pinterest.com

4. Talaj

Főbb témakörök:

- *Talajkezelés*
- *Komposzthasznosítás*

A termőföld a zöldfelületek legfontosabb erőforrása, termékenységét azonban degradációs folyamatok (talajszerkezet-romlás, szikesedés, erózió, szervesanyag-tartalom csökkenése, stb.) veszélyeztetik. Számos levegő- és vízszennyezési problémával küzdünk településeinken, s számolnunk kell az éghajlatváltozásból eredő kedvezőtlen következményekkel is. Fontos cél a talaj termőképességének fenntartása.

Talajvíz

A talajvízszint változásaira elsődleges hatással a csapadék van, ezáltal kiemelkedő jelentőséggel bírnak a csapadék megtartására irányuló törekvések, a vizek gyors le/elvezetésével szemben.

A talaj kémiai tulajdonságai

Fontos kémiai tulajdonság a **talaj kémhatása**. A felsőbb rétegekben több élőlény található, erőteljesebb a légzésből felszabaduló széndioxid hatása, valamint az ott található humuszsavak befolyása a kémhatásra. A talaj kémhatása ezért többnyire a savas tartomány felé tolódik el. A savas kémhatású talajokban a gombák, a lúgos és semleges kémhatású talajokban a baktériumok az uralkodó fajok. Sok esetben a növények teremtenek egy adott kémhatást (pl. a fenyők lehulló tűlevelei savasítják a talajt). A kémiai tulajdonságok közé tartozik a **talaj tápanyagtartalma** (összetétele) is, melynek visszapótlásához komposzt kijuttatását javasoljuk.

A talaj fizikai tulajdonságai

A talaj fizikai tulajdonságai közül az egyik legjelentősebb tényező a **talaj szerkezete**. A kedvező szerkezetű morzsás talajban a részecskék közötti hézagokban, pórusokban tárolódik a **talaj levegő- és víztartalma**. A komposztálás a talaj szerkezetének javítására is jó eszköz (pl. lazítja a kötött talajokat). A **talaj hőmérséklete** befolyásolja az állatok függőleges irányú mozgását.

Talajélet

A talaj szerves összetevőihöz a benne lakó élőlények is hozzátartoznak, de a talajban élő állatoknak is alkalmazkodniuk kell környezeti tényezőihez. **1 g földben 10 milliárd élőlény is lehet!**

Talajosztályozás

A talajokat különböző **talajtípusokba** sorolják a fenti tulajdonságaik alapján. A zöldfelületek tervezésének alapja, hogy tisztában legyünk azzal, milyen a talaj az adott területen, melyek azok a növények, amelyeket az adott talajtípusra ültethetünk.

Tömörítettség

Az infrastruktúra kiépítése megváltoztatja a talaj fizikai szerkezetét. A tömörített talajnak megváltozik a vízmegtartó képessége. A fizikai változások befolyásolják a talajvíz mozgását és a talajvízszintet. A vízzáróan burkolt felületek (aszfalt, beton) alatt a talaj kiszárad, megváltoznak a mechanikai tulajdonságai, ami az épületek állékonyságára is hatással van. A tömörödöttség fizikai úton csak ideiglenesen szüntethető meg, mivel nem egy pusztán fizikai jelenségről beszélünk. A tömörödöttségnek van egy biológiai vetülete is, és a **fő oka az élő növények és az aktívan növekvő gyökerek hiánya**.

A talaj egy élő rendszer, amely az „élő” része nélkül nem töltheti be a funkcióját

A gyökerek a talaj részei – hiányuk az eróziót fokozza

Képek forrása: www.pinterest.com

A talaj egészségének fenntartása érdekében a mulcsozást - mint talajvédő, vegyszer-, kapálás- és öntözéskiváltó eljárást – kellene gyakorlattá tenni. Jellemzői:

Vizet raktároz és véd a kiszáradástól

A védelmező mulcstakaró alól kevesebb víz párolog el, mint a fedetlen talajokról, így a talaj nedves marad és nem szárad ki. Az állandó talajnedvesség kedvez a talajéletnek és a növényzetnek. Egyúttal kevesebbet kell öntözni, ezzel időt és vizet takarítunk meg. Különösen a rossz vízmegtartó homoktalajokat védi a mulcs a gyors kiszáradástól.

Kiegyenlíti a hőmérséklet-ingadozást

A mulcstakaró a levegőt magába zárva szigeteli a talajt, amely így nyáron hűvös marad, ősszel és télen a fagy nem tud olyan gyorsan behatolni a talajba és a talajélet tovább aktív marad. A nap folyamán a mulcsréteg megakadályozza, hogy a talaj délben túlságosan felmelegedjen, este pedig lehűljön.

Egészségesebbé teszi a talajt

A mulcstakaró, pontosan, ahogy az erdőben található avartakaró, elősegíti a gombák szaporodását a talajban, és ezáltal a talaj egészségesebb. Egyes gombák – néhány baktériumhoz hasonlóan – antibiotikumokat és egyéb anyagokat termelnek, amelyek védik a fákat a betegségektől és növelik természetes védekezőképességüket. A gombák le tudják bontani a talajban található mérgezőanyagokat, és egészségesebbé teszik a talajt.

Mulcs

Mulcsozott évelőágyás

Képek forrása: www.pinterest.com

5. Közterületek, zöldterületek felkészítése a klímaváltozás kihívásaira

Főbb témakörök:

- *Kerékpáros infrastruktúra és elemei*
- *Zéró emissziós közlekedési eszközök*
- *Éjszakai sportolás*
- *Szabadtéri rendezvények*
- *Ivóutak kialakítása*

A klímaváltozás hatásai a zöldfelületek és közterületek használatát is jelentősen befolyásolják. A zöldfelületek egyre nagyobb jelentőséggel bírnak, és használatuk egyre változatosabbá válik. Az alkalmazkodás maga után vonja a zéró emissziós közlekedési eszközök népszerűbbé válását. A kerékpáros infrastruktúra felkészítése elengedhetetlen. Helyet kell teremteni, nemcsak a hagyományos kerékpárok számára, hanem az újszerű eszközök, utánfutóval ellátott- és teherkerékpárok, a mozgássérültek által használható járművek számára is. A kerékpárutak melletti zöldfelületek egyre több funkciót kell, hogy ellássanak. Itt célszerű elhelyezni természetes árnyékolású pihenő és szervizpontokat, valamint fel kell készíteni az infrastruktúrát az éjszakai intenzívebb használatra. A hőhullámok számának növekedésével nemcsak a sötétedés utáni kerékpározás, hanem egyéb sporttevékenységek is gyakoribbá válnak a hűvösebb, alkonyat utáni időszakban. Ehhez az eszközöket és az infrastruktúrát is biztosítani kell.

Egyéb rendezvények, pl. mozi, kiállítások is kiköltözhetnek a zöldfelületekre, amelyek megfelelő felkészítés után remek helyei lesznek az éjszakai sétáknak.

Az éjszakai tollasozás kellemesebb, mint a tűző napon negyven fokban...

Kerékpár szervizpont

Utánfutós- és teherkerékpárok számára alkalmas parkoló

Éjjeli teniszezésre felkészített pálya

Kerékpárátsegítő sín aluljáróban

Vízi piknikező állomás árnyékolással ellátva

Kerékpár szervízpont szerszámokkal és pumpával

Sötétben világító sáv jelöli ki a kerékpárutat

Ezzel is lehet hasítani a vizet... akármi legyen is a neve

Strandröplabda pálya éjszakai játékra felkészítve

Összecsukható roller jó alternatíva az autó helyett

Esőbiztos kerékpártároló

A gyerekbicajok és rollerek kisebb tárolót igényelnek

Az éjszakai sportok népszerűbbé válnak

Gyereket, nagyit és szomszédot is lehet szállítani zéró emisszióval

Zárható bringatároló

Vízibicikli

Téher- és utánfutós kerékpár parkoló

Családi közlekedőeszköz

A megvilágított alkotások napnyugta után is élvezhetők

Kertmozi nagy, kényelmes babzsákokkal

Szabadtéri galéria

A koncertek, előadások napnyugta után lesznek igazán élvezhetőek

Kültéri kiállítás melyet lombfakadás után a pergola növényei kellemes mikroklímával látnak el

Képek forrása: www.pinterest.com

6. Burkolat/infrastruktúra

Főbb témakörök:

- *Burkolat nagyságának meghatározása*
- *Porózus, vízáteresztő burkolat - a fagyveszély miatt gondos kiépítést igényel.*
- *Helyi erőforrások, helyi technológiák, anyagok használata.*
- *Közvilágítás*

Az élővilág és az élettelen környezetünk kockázatainak egyik jellemző mérőszáma a beépítettség növekedése. A települési területek, és ezek beépítettsége is rendkívüli mértékben növekszik szerte a világban. A szabad talajfelszín beépítettségének, tartós lefedettségének növekedése fokozza az adott terület klimatikus hatásokkal szembeni érzékenységét, mivel a talajok anyag- és energia-körforgalomban betöltött funkcióját korlátozza. A burkolt felületek nem képesek a por megkötésére, így a légáramlat hatására a megülepedett finom szennyeződés állandóan felkavarodik, és újratermelődik. Fontos a vegetációval borított felszínek arányának növelése a szabad tér fő funkciója szerint.

Számos lehetőség van környezetbarát építőanyagok szélesebb körben történő alkalmazására, beleértve mind az új technológiák, mind a hagyományos építkezési technikák és alapanyagok, pl. közterületeken új burkolatok létesítése esetén permeábilis (vízáteresztő) burkolatok alkalmazása a talajba jutó víz maximalizálása érdekében. A tereken, parkokban, strandok előtti területeken, parkolóknál permeábilis burkolatok (térkő, stb.) elhelyezésével csökkenthető a felszíni vizekbe jutó szennyezés.

Nagyon szerencsés, ha a közterület kialakításakor régebbi bontásokból származó anyagokat fel lehet használni. Ez az esetek nagy részében ízlésesen megoldható és a szemléletformáló hatása elvitathatatlan.

Vízáteresztő burkolat helyi építőanyagok felhasználásával

Vízáteresztő burkolat helyi építőanyagok felhasználásával

Burkolat és zöldfelület játéka

Kavicsburkolat

Burkolat és zöldfelület játéka

Burkolat és zöldfelület játéka

Burkolat és zöldfelület játéka

„Mezítlábas” ösvény

Képek forrása: www.pinterest.com

7. Társállatok a közterületeken

Főbb témakörök:

- *Kutyák*
- *Egyéb társállatok*
- *Lovak a közterületeken*
- *Segítő és terápiás állatok*
- *Ivókutak kialakítása*
- *Kutyafuttató, agility pálya*

Manapság egyre többen osztják meg életüket társállattal. Ennek kapcsán szerencsére egyre többször esik szó a felelős állattartásról is. Ha valaki állatot tart, az egész életét úgy kell alakítania, hogy abban kedvencének része legyen, minden egyes napot úgy kell megszervezni, hogy a kisállatok igényeinek kielégítése is beleférjen. A társállatok nagy száma, illetve az a tény, hogy egyre nagyobb igény mutatkozik a kutyabarát éttermek, szálláshelyek igénybevételére, maga után vonja a közterületek, zöldfelületek ilyen irányú fejlesztését is. A társállatok – főleg kutyák – méltó és embertársainkat nem zavaró tartásához megfelelő infrastruktúrára van szükség. Ebbe a kutyagumi gyűjtő edényzet, a mozgásigény kielégítésére és a szabadidő aktív eltöltésére szolgáló parkok, kutyák számára is használhatóvá tett általános közterületek léte egyaránt beletartozik. Egy kutyafuttató kialakítása nem vonhatja maga után az állatok többi közterületről való kitiltását, mondván „most már megvan a helyük, menjenek oda”. A turisták egyre nagyobb számban hozzák kedvenceiket is nyaralni, ezért valódi kutyabarát települések kialakítására kell törekedni, ahol zavartalanul töltheti idejét kutyás és nem kutyás.

Sokan nem kutyát, hanem egyéb társállatot, például nyulat, tengerimalacot, papagájt, macskát és sok egyéb állatfajt tartanak, melyek szintén igényelhetnek zárt futtatót vagy akár röpdét. Fontos segítség lehet ezekre az állattartók által használt közterületekre – pl. kutyastrand, futtató, stb. – információs táblákat elhelyezni az állatorvos, állatkórház elérhetőségével.

Lovak a közterületeken és zöldterületeken is előfordulhatnak. A Balaton környékén sok lovarda kínál lovaglási lehetőséget turistáknak és helyieknek egyaránt. A terápiás célú lovas programokra, tréningekre is nagy az igény. Falunapokon, rendezvényeken megjelenhetnek lovas programok is. A lovak ellátását tartóik végzik, de itatók kihelyezésével, árnyékos helyekre telepített „lóparkolóval” lehet segíteni őket. A „lóbarát település” és „kutyabarát település” sok turistának sokkal vonzóbb perspektíva, mint a zajos tömegrendezvények. A segítő és terápiás állatok természetesen más elbírálás alá esnek, mint a kedvencként tartott társaik. A terápiás állatok közé a vakvezető kutyákon kívül például az autistákat segítő terápiás állatok is beletartoznak. Ráadásul nem is csak kutyákról van szó, sok egyéb faj is szóba jöhet. Ezen állatok közterületi fogadására is alaposan fel kell készülni.

Szemléletformálás

Itató és labdaautomata

Egyszerű kutyajátékok

Egyszerű kutyajátékok

Póráztároló

Itató

Kutyastrand

Kempingezés a gazdival

„Botkönyvtár” Kérlek, hozd vissza használat után!

Kutyamosó állomás

Aktív időtöltés télen

Vízisport

Aktív időtöltés nyáron

A kirándulás fárasztó

Kennelek áruházba, közintézménybe

A legtöbb kutya szereti az ilyesmit...

Hosszabb kirándulásra, kerékpártúrára is elkísérhetik a gazdit

...ezért kincs egy köztéri kutyamosó állomás

Kutyaszállító utánfutó

Agility pálya

Képek forrása: www.pinterest.com

Közvilágítás

A mesterséges zöldfelületek fontos eleme a közvilágítás, amellyel a szabadban töltött időt hosszabbíthatjuk meg. Különösen fontos a megfelelő világítás a játszóterek, sportpályák, illetve a futásra használt utak mellett. A ritkásan telepített, illetve nem megfelelő fényerejű világítótestek bizonytalanságérzetet, félelmet okozhatnak, elvehetik a látogatók kedvét a zöldben tartózkodástól, ezért a biztonságérzet növelése szempontjából gondos tervezést igényelnek.

Közvilágítás

Közvilágítás

Kivilágított futópálya

Járdák, sétányok éjszakai üzemmódban

Képek forrása: www.pinterest.com

8. Hulladék

Fontosabb témakörök:

- *Hulladékgyűjtők*
- *Komposztálók*
- *Kutyaürülék gyűjtő ládák*

Egy terület fejlesztésénél, megújításánál törekedni kell arra, hogy a zöldfelület minél kisebb ökológiai lábnyommal rendelkezzen! A parkokban, sövény soroknál, játszótéren keletkező szerves hulladékot lehetőleg komposztálni kell, és a tápanyag utánpótlást is az ebből keletkező komposzttal lehet megoldani. A komposztálókat szemléletformálási céllal el lehet helyezni a zöldfelületek eldugottabb, kevésbé szem előtt lévő részein, megfelelő információs táblák kíséretében.

A zöldfelületek kezelése során keletkező metszési hulladék felhasználására többféle lehetőség kínálkozik. Ágdarálék vagy ágapríték készíthető, melyek között a különbség elsősorban méretben, másodsorban felhasználásában van. A kertészeti célra gyártott faapríték az igen elterjedt fenyőkéreg legkomolyabb riválisa, mivel ára töredéke az előzőnek, és felhasználása is sokoldalúbb, mivel sok dísznövény egyáltalán nem kedveli a savanyú talajt, ami a fenyőkéreg alkalmazásával kialakul. A faapríték ezen kívül felhasználható játszótérek ütésvédő-talajaként, dekorációs célokra, valamint fűtőanyagként. Természetesen azt is figyelembe kell venni, hogy milyen méretű metszési hulladék keletkezik a területen. Az ágdarálék egy kisebb, finomabbra aprított anyag, míg az ágapríték nagyobb darabokból áll, hálós zsákban tárolva szépen kiszárad. Az ágdarálék mérete miatt nem szellőzik át, nagyon vékony ágakból és vesszőkből jellemzően

ágdarálék, valamivel nagyobb átmérőjű ágacskákból, gallyakból már ágapríték is készülhet. Az ágdarálék a komposztálóba helyezett zöld-, nyers hulladék mellé adagolva, mint barna, széntartalmú anyag biztosítja a kiegyensúlyozott komposztálódást. Az elkészítésükhöz használható gépek szintén különbözőek, így ha tűzifa a végcél, és rendelkezésre áll a megfelelő méretű metszési hulladék és gally, akkor az ágaprító a megfelelő eszköz. Ha viszont komposztként, mulcsként felhasználható anyag a cél, akkor ágdarálóval lehet az újrahasznosítható anyagot előállítani.

Fontos a zöldterület látogatottságának felmérése a hulladékgyűjtő edényzetek telepítésekor. A megfelelő méretű, megfelelő sűrűségű elhelyezés, valamint a rendszeres ürítés garantálja a zöldfelületek tisztaságát. A kutyaürülék gyűjtő ládák elhelyezése, valamint a szelektív hulladékgyűjtés alapvető fontosságú.

Számos jó példa található itthon és külföldön egyaránt, amikor egy településen közösségi komposztáló helyet alakítanak ki, elsősorban az önkormányzat vagy valamely civil szervezet kezdeményezésére, hogy egy adott közösség (például lakóközösség, vagy településrész) közösen gyűjtse és dolgozza fel a szerves hulladékot. Ez a megoldás különösen olyan helyeken hasznos, ahol a lakosoknak nincsen saját kertjük vagy lehetőségük, hogy egyénileg komposztáljanak. A közösségi komposztálás mellett, hogy segít csökkenteni a hulladék mennyiségét és hozzájárul a talaj termékenységének javításához, erősíti a közösségi szellemet és a környezettudatos szemléletet is.

A komposztálással kapcsolatban további hasznos információ a <https://komposztaljvelunk.hu/> oldalon található, ahol a komposztálás alapjainak bemutatása mellett számos gyakorlati tipp és jó példa is megismerhető.

Kutyaürülék gyűjtő láda

Kerékpárút melletti szemetes

*Közösségi komposztáló, Flandria, Belgium
(Interreg Europe CORE projekt)*

*Közösségi kert komposztáló ládával,
Ciudad Real, Spanyolország
(Interreg Europe CORE projekt)*

Ághulladék használata térelválasztó falként

Ágapríték

Mulcs

Komposztálás és az érett komposzt

Képek forrása: www.pinterest.com

Komposztáló kialakítása

Szemléletformálás

Információs táblák, feliratok, interaktív megoldások –növényekhez, komposzthoz, kukához, mindenhová...

A környezeti szemléletformálás célja, hogy az állampolgárok tájékozottak legyenek a szűkebb és tágabb környezetük állapotáról, az ökoszisztéma szolgáltatások fontosságáról, a környezetvédelem szükségességéről és ismerjék az általuk is használt termékek, eszközök környezeti, kémiai és biológiai kockázatait, azok következményeit, a mérséklés és kezelés lehetőségeit, továbbá akarjanak tenni a környezet megóvása érdekében.

A lakosság egyre nagyobb százaléka él városban, vagy nagyobb településeken. Az emberek nagy hányada napjainak nagy részét négy fal között tölti, így nem tapasztalja meg életvitelének tájformáló hatásait, nem viseli közvetlenül annak következményeit. A tájtól elszakadó ember felelősségérzete gyengül, saját személyes felelősségét, annak közvetett volta miatt gyakran nem, vagy csak későn ismeri fel.

A környezettudatos viselkedés elterjedését, a környezettudatos életvitel kialakítását, a lakosság és a döntéshozók széles körét érintő szemléletváltást segíti a mindennapi életben előforduló pozitív minták, példaértékű cselekvések támogatása, bemutatása, elismerése, illetve a környezeti szempontból helytelen viselkedés, közösségnek okozott kár számonkérése és társadalmi elítélése. A környezeti nevelés és oktatás a személyes példaadással párosuló ismeretátadáson keresztül, a képzés pedig a fenntarthatóságra neveléssel, az ehhez szükséges tudás átadásával ösztönzi a környezettudatos szemlélet alakulását annak érdekében, hogy az egyén képes legyen döntéseiben és életvitelében is alkalmazni, viselkedése szerves részévé tenni az elsajátított ismeretanyagot.

A településeken a környezettudatos nevelés zömmel az oktatási intézményekben – óvodákban, iskolákban - valósul meg. A lakosság nagy része nem érzi magát motiváltnak, hogy részt vegyen a döntési folyamatokban, kevésbé kezdeményező. A civil kezdeményezések (kertbarát kör, nyugdíjas társaságok, horgászok, nőklubok, stb.) sokkal nagyobb fokú támogatására, ösztönzésére lenne szükség a településeken annak érdekében, hogy a lakosság környezeti-, társadalmi felelőssége tudatában, tevékeny és fontos résztvevője legyen a település életének. A települések szerves része a lakosság is, amit kiaknázandó potenciálként kell figyelembe venni, helyet teremtve az alulról jövő kezdeményezések kialakulásának, a közösséggé szerveződésnek. A települési zöld infrastruktúra egyúttal közösségi tér is, ahol minden eszközt megragadva a szemléletformálás termékeny talajra hullhat.

Csigkék ötletes gyűjtése

Metszés után megújítható pad

Ösztönzés a hulladékgyűjtő használatára

Ösztönzés a hulladékgyűjtő használatára

Ösztönzés a hulladékgyűjtő használatára

Képek forrása: www.pinterest.com

9. Idősek igényeinek figyelembevétele

Minden korcsoport meg kell, hogy találja a saját helyét egy jól kialakított parkban, sétányon. A közösségépítésnek a különböző korosztályok összehozása is a része. A Balaton körül élők átlagéletkora magasabb az országos átlagnál, mivel sokan választják nyugdíjas korukban állandó lakóhelyül a régiót. A turisták között is egyre nagyobb a nyugdíjas korúak aránya a gyógyfürdőknek, nívós kulturális programoknak is köszönhetően. Inspirációt és lehetőséget kell biztosítani az idős korú állandó és időszakos lakók számára is az aktív kikapcsolódásra az általuk is üzhető sportok népszerűsítésével, mint a petanque, a nordic walking, a tai-chi, vagy csak az egyszerű séta.

„Öregember nem vénember”

„Nem csak a húszéveseké a világ...”

„Nem strandolsz jobban, mint én”

Kapcsolat a generációk között

Süvít, mint a szél...

Felnőtt játszótér

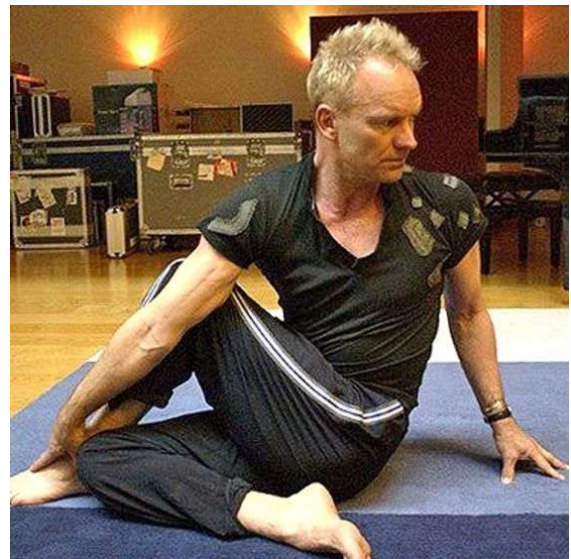
A kirándulás megőrzi az egészséget

Egy kicsi mozgás mindenkinek kell...

Közösség és jókedv

Jóga

Aktív kikapcsolódás

„Nem strandolsz jobban, mint én”

Görkorizni sosem késő

Aktív mozgás után édes a pihenés

Képek forrása: www.pinterest.com

10. Játsszóterek

Fontosabb témakörök:

- *Akadálymentes játékok - esélyegyenlőség*
- *Krétatábla*
- *Óriástársas*
- *Közlekedési park*
- *Kerékpártároló*
- *Felnőtt játszótér*

Mindenki által használható játszóterek kialakítása legyen a cél. Nem speciális akadálymentesített játékokat érdemes beszerezni, hanem olyan elemeket, amelyeket a sérült és az ép gyermekek egyaránt használhatnak. Az ilyen játszótérnek pont az a lényege, hogy nem egy újabb zárt közösséget akar létrehozni a fogyatékkal élő gyerekeknek, hanem már a legkisebbeknél szeretné eloszlatni az idegenkedést, távolságtartást.

Például egy különleges homokozó mellé oda lehet gurulni kerekesszékkal és van rajta egy különleges kiképzésű ülőhely is sérült gyerekeknek. Az egészségesek pedig egyszerűen nekidőlhetnek és indulhat a közös homokozás.

A mini kreszpályák segítenek játszva elsajátítani a közlekedési szabályokat és egyben remek időtöltés is a gyerekek számára. Eközben a szülők a mostanság népszerűvé váló felnőtt játszóterek fitten tartó gépeit próbálhatják ki, vagy az óriás sakk, illetve dáma táblák segítségével kicsik és nagyok együtt játszhatnak.

A kerékpártárolók, kézmosási és piknikezési lehetőségek megteremtésével, pelenkázóval egybeépített padok telepítésével a játszóterek népszerűsége minden korosztályban növekedni fog.

Természetes anyagok felhasználásával

Asztalra festett társasjáték kavicsbábukkal

Környezetbe illesztve

Újrahasznosított, újragondolt, nagyszerű!

Újrahasznosított anyagok felhasználásával

Markoló játék

Krétatábla

Óriástársas

Mini kreszpálya, ahol játszva tanulhatják meg a gyerekek a közlekedés szabályait

Pelenkázó és pad együtt

Felnőtt játszótér

Képek forrása: www.pinterest.com

11. Fogatékcal élők és speciális igényekkel rendelkezők

- *Speciális járművek*
- *Multiszenzoros parkok*

- „Kék” strand

A fogyatékkal élők és a speciális igényekkel rendelkező emberek által is használhatóvá kell tenni a zöldfelületeket. Ez célszerűen a mozgásukban akadályozottak számára széles és sima felületű utakat, járdákat jelent. Fel kell készülni arra, hogy ők is egyre változatosabb közlekedési eszközöket vesznek igénybe, illetve családtagjaik nem akarják kihagyni őket a sportból, mókából. Azonban ezeken túl egy zöldfelületnek sokkal többet kell „tudnia”. A vakok és gyengénlátók, hallássérültek számára is a „multiszenzoros” parkok jelentik a tökéletes zöldfelületet, ahol az érzékszervek gyengéd, élvezetekkel teli stimulációja valósul meg egy biztonságos, harmóniát sugárzó környezetben. Így ügyelni kell a különböző felületű törzsszel rendelkező díszfák elhelyezésére, az illatos virágok és cserjék telepítésére. Az úgynevezett multiszenzoros park az év minden hónapjára tartogat valamilyen erős illatú növényt (lilaakác (*Wisteria sinensis*), lonc (*Lonicera japonica*), illatos jezsámen (*Philadelphus*) stb.), illetve a járófelületek kialakításakor a léptek által kiváltott különböző hanghatások változatosságára is ügyelnek (az egymáshoz súrlódó gyöngykvics hangja vagy a parkok gondozásakor keletkezett vékony felaprított ágnyesedék roppanó hangja). Ezek az utak jó időben mezítlábas ösvényekként funkcionálhatnak. Fontos ezen multiszenzoros parkok madárbarát kialakítása, a minél változatosabb és hangosabb madárfüttykoncert elérése okán, valamint különböző hanghatású csobogók és szélcsengők elhelyezése.

Az információs táblák vakok és gyengénlátók számára is olvashatóvá tétele, vagy a köztéri kiállítások hanganyaggal való kiegészítése nagy segítség lehet.

Fontos speciális igényekkel rendelkező csoport az autista emberek csoportja. Számukra a strandokon speciális zajvédő elemekkel leválasztott, nyugalmas, terhelő ingerektől mentes, azaz „kék” (a kék az autizmus színe) strandrészek kialakítása jöhet szóba.

Ne felejtsük el: egy apró „félrelépés” okán mi is bármikor mozgáskorlátozottakká válhatunk!

A kerekesszékes családtagok sem maradnak ki semmiből

Zéró emissziós és „szeretet üzemanyagú” jármű

Esélyegyenlőség és integráció a játszótéren is

Tapintható információs tábla

Vakok és gyengénlátók számára készült tapintható térkép

Esélyegyenlőség és integráció a játszótéren is

12. Közösségépítés

Fontosabb témakörök:

- *Találkozópontok, padok, asztalok, sakk, malom*
- *Napelemes telefontöltő*
- *Bolhapiac*
- *Közösségi virágágyás*
- *Magbörze, csemetekert*
- *Közösségi bográcszó, grillező, szalonnasütő*
- *Programszervezés*
- *Örökbefogadó program – egy-egy fa gondozása*
- *Településen születő gyerekek számára faültetés (gólyakert)*
- *Sétány*
- *Fényképezkedő hely, szelfipont*

Egy szimbolikus öreg fa, vagy fasor nemcsak a levegőt tisztítja, hanem a közösség számára is értéket képvisel. Az a fontos kérdés, hogy vannak-e zöld övezeteink, parkjaink, emblematisz fánk, vannak-e árnyas fasorok az utak mentén, kis közösségi terek, meghitt sarkok a településen, amelyeket birtokba vehetnek a lakók, vagy az utcák csupán az autós forgalmat szolgálják ki és igyekezünk minél kevesebb időt tölteni az utcákon, tereken, igyekezünk bemenekülni valamelyik épületbe.

Az a szerencsés a települési zöldfelületek kialakításánál, ha a terület helyileg jelentős, frekventált, megközelíthető és természetsszerűleg használatra ösztönöz, ha hosszú ideje fennálló igény van a hely megváltoztatására. Így jöhetnek létre azok a közösségi terek, ahol jól érezzük, otthon érezzük magunkat, ahol szívesen töltünk el rövidebb-hosszabb időt, nem csupán a közlekedés, az átmeneti tartózkodásunk színterei. A jól kialakított tér, park a mindennapi életre fogalmazódik meg, illetve a nap vagy az évszakok különböző szakaszaira. Minden releváns szempontot át kell gondolni minden felhasználói csoport szemszögéből. (nők, gyerekek, idősek és fogyatékkal élők, eltérő kulturális háttérrel rendelkező emberek).

Gondoskodni kell mindenki által használható sportolási lehetőségekről, gyermekek számára kialakított területekről.

Sokoldalú felhasználás kialakítására kell törekedni, amit a lakosság széles keresztmetszete használ.

Nagyon szerencsés élményelemekkel gazdagítani a zöldfelületeket, pl. sétányok esetén emlékfalak, emlékpádok létrehozásával, esetleg lakatfal kialakításával élményhez juttatni az embereket, akik a személyes kötődés miatt később is vissza fognak látogatni.

Programhelyszín

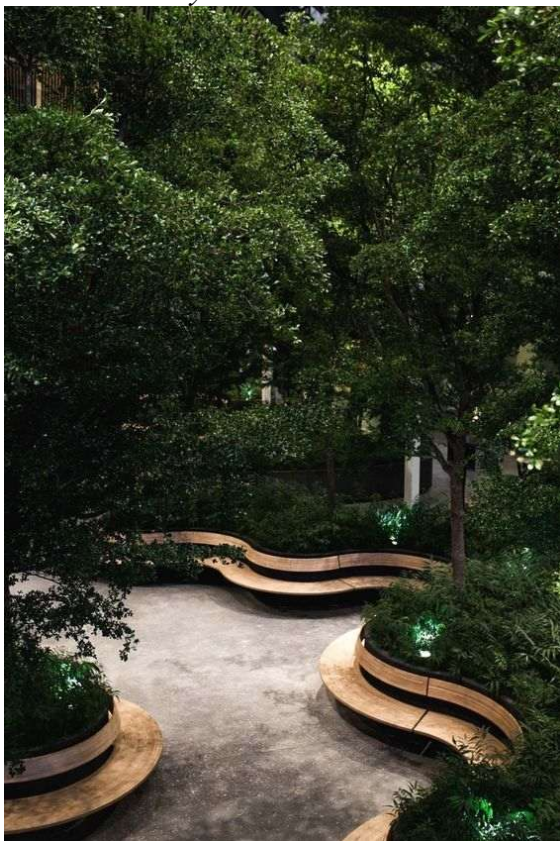
Közös relaxáció helyszíne

Találkozók helyszíne

Láblógatós

Árnyas park rengeteg ülőhellyel

Információs "tábla" farönkből

Pihenőpontok

Stílusos kerékpártároló

Street art

Napelemes közösségi töltő

Kerékpártároló

Kültéri sakkasztal

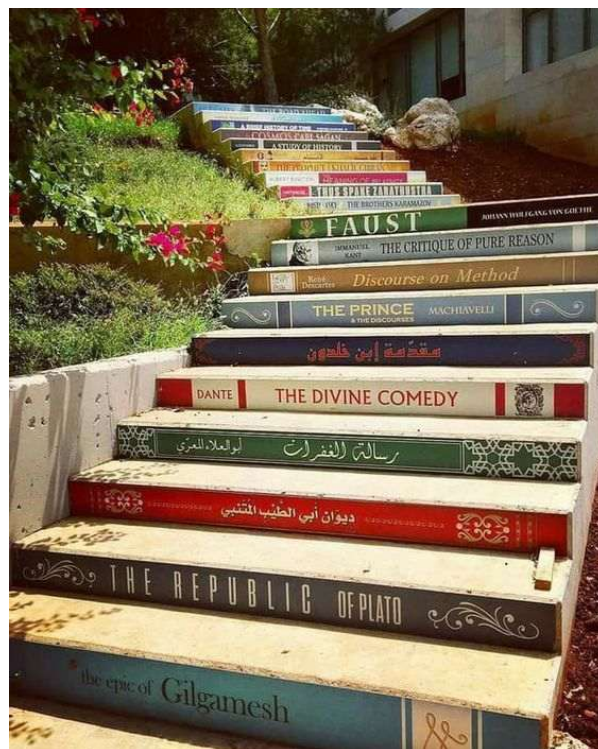
Kerékpártároló raklapból

Kreatív pad

Street art

És eltűnt a szürke beton

Fényképezkedő pad

Szelfipont

Képek forrása: www.pinterest.com

13. Árnyékolás

Főbb témakörök:

- *Természetes árnyékolás*
- *Mesterséges árnyékolás*
- *Függőleges zöldfelületek*
- *Párákapuk felállítása hőség esetére*
- *A gyakoribbá váló viharok esetére fedett területek kialakítása*

Igen jelentős a klímaváltozás környezet-egészségügyi hatása, elsősorban a magas hőmérséklet, illetve a hőhullámok hatása. A hősziget hatás nem csak a nagyvárosok problémája. A beépített területeken bekövetkező mikroklimatikus jelenség - ami a hőmérséklet megnövekedését jelenti a burkolt, beépített, levegőmozgást akadályozó épületekkel rendelkező területeken – megjelenik, akár a burkolt sportpályák, parkolók, közterületek esetében is. A mikroklíma, a hőmérséklet, illetve a hőérzet jól befolyásolható a növényzettel, természetes és mesterséges árnyékolással.

Lehetséges intézkedések meghozatala **a nyári meleg mérséklése** céljából:

- árnyékolás (táblák, pergolák vagy textíliák alkalmazása),
- élénk színek és fényes felszínek használata (jobban visszaverik a sugarakat, mint a sötétek),
- főleg lombhullató fák használata (árnyékot nyújtanak nyáron, és lehetővé teszik a napsugár eljutását a földhöz télen),
- zöldhomlokzat.

Az élő növényzet alkalmas lehet a szél, az eső és a zaj elleni védelemre, de a klímaváltozás hatására kialakuló szélsőséges időjárási események indokolják a mesterséges védelmet is a hirtelen kialakuló viharok elleni védekezésben. A fedett részek kialakítása fontos abban az esetben is, ha a kialakítandó zöldfelület a lakóövezetektől távol esik, illetve távolabb élők is rendszeresen használják, valamint ha szabadtéri rendezvények lebonyolítására használják.

Ahol csak lehet, függőleges zöldfelületekkel is hozzá lehet járulni a mikroklíma kedvező alakulásához.

- A falat beborító lombtömeg – amellet, hogy barátságosabbá teszi az egyhangú felületet –, párologtatásával véd a túlzott nyári felmelegedéstől, s védi a fal állagát is. Az egymást tetőcserép-szerűen fedő levelek elvezetik a csapadékot, nem engedik átázni a vakolatot, nedvesedni a paneleket. A gyökérzet ugyanakkor szárítja a házalapot.
- Élő kerítések, zöldfalak alkalmazása jelenthet megoldást, ha optikai elválasztásra van szükség, illetve gondoskodni kell valaminek az eltakarásáról.
- Légkondicionáló helyett az üvegfelületek, ablakok elé ültetett, futtatott növénytömeg szintén hatékony megoldás.

Természetes árnyékolás nagy üvegfelületek elé

Nagy felületű növényekkel befuttatható árnyékolók

Fedett menedék vihar ellen, napelemekkel

*Pergola lilaakáccal (*Wisteria sinensis*) bódító illattal*

Zöld alagút – frissítő élmény

Árnyas sétány

Árnyékos pad

Fűzfaépítészet

Pergola futónövényekkel

Képek forrása: www.pinterest.com

14. Karbantartás

A zöldfelületek karbantartását az önkormányzatok már több éves gyakorlattal, kialakult humán és műszaki kapacitással végzik, így ebben a fejezetben csak néhány speciális témára, területre szeretnénk felhívni a figyelmet.

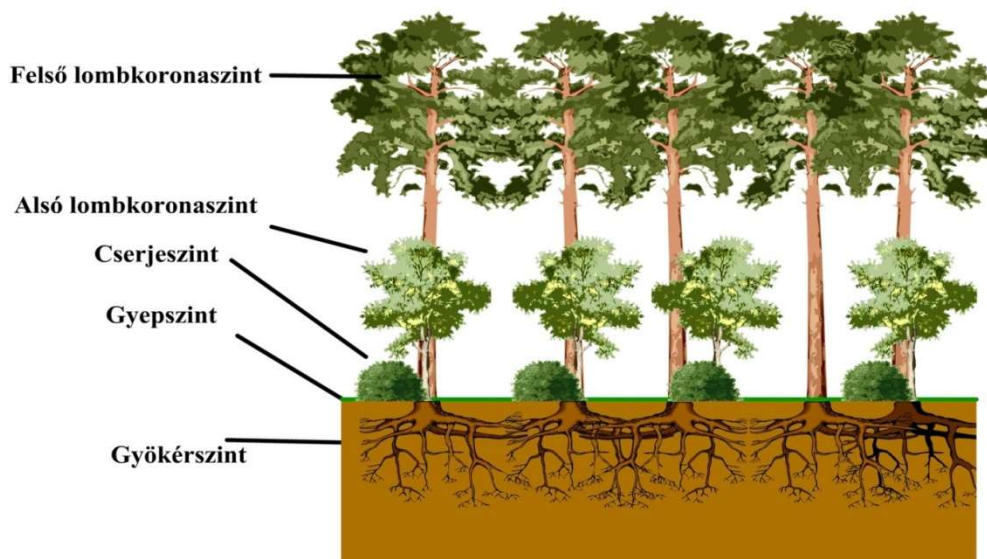
- A zöldfelületeket a természet részének kell tekinteni, igyekezni kell a legkisebb beavatkozással „működtetni” az elhanyagoltság látszatának elkerülésével.

- A zöldfelületek növényeinek a természeteshez közeli nyírását, metszését kell szorgalmazni.
- Különböző tápanyagigényű élőhelyek kezelése esetén a tápanyag utánpótlást a növények igényeihez igazítva kell végezni.
- Úgy kell kialakítani a zöldfelület körülzárását, hogy az állatok mozgását ne akadályozza, a kisemlősök számára biztosítani kell az átjárhatóságot.
- A mesterséges zöldfelület természeteshez közeli fejlődését, a biodiverzitás növelését javasolt elősegíteni azzal, hogy hagyjuk, hogy a területen található növények a természetes rétegződés szerint nőjenek (lásd a következő ábrát).
- A zöldterületek öntözésénél a csapadékvíz használatát kell szorgalmazni, illetve a párolgási veszteség csökkentése miatt az öntözés idejét és módját jól kell megválasztani.

Öntözést segítő eszköz

Az erdők szintezettsége

Képek forrása: www.pinterest.com

Növényvédőszer

Javasolt a növényvédőszer használatának mellőzése, kivéve a gyakran használt útszakaszokon, veszélyes útkereszteződésekben – a lakosság tájékoztatása és megértésük kérése mellett.

Faállomány szakszerű gondozása

A zöldfelületek kezelőinek feladata a faállomány felmérése, a favédelmi és faültetési, fasorfenntartási, illetve parkfa-fenntartási tervek elkészítése a fák állapotának megállapításához, a fák veszélyességének megítéléséhez, a szükséges faápolási eljárások meghatározásához. Ebben a munkában olyan szakemberek tudására érdemes alapozni, akik képesek a fák állapotának magas szintű elemzésére, megítélésére és a leghatékonyabb faápolási eljárások alkalmazására, szaktanácsadásra.

Jégmentesítés

A közutakat, kerékpárutakat, járdákat télen sózzák, havazások után homokos só kiszórásával akadályozzák meg a jegesedést. E célra többnyire ipari konyhasót (NaCl) használnak, mivel ez a legolcsóbb. A sós hólé az utak menti földsávra folyik, s lerakódik a növények tövére, bemosódik a talajba. A párolgás és az újabb sózások következtében egyre koncentráltabb lesz. A növényeknek okozott kár mellett a só többek között korrodálja az utak, hidak vasszerkezetét, és kárt okoz a járművekben, szobrokban, épületekben. A repedéseken a talajba szivároghat kátyúkat okoz, és ha eléri a föld alatt húzódó közműveket, a vezetékek megrepedezéséért is felelős. Roncsolja a cipőket és kicsípi a kutyák lábát.

A sózás káros hatása csökkenthető,

- ha a növényt leginkább károsító konyhasó helyett CaCl_2 -ot, MgCl_2 -ot, KCl-ot vagy NH_2NO_3 -ot használnak,
- ha csak indokolt esetben alkalmaznak jégmentesítő anyagot (sókat)
- ha javítják a fák kondícióját rendszeres beöntözéssel és műtrágyázással. Az öntözéssel a só nagy része is kimosódik.

Élőhelyvédelem

A szaporodási és vegetációs időszakban végzett fa- és bokorkivágások súlyos károkat okozhatnak. A védett állatfajok, köztük gerincesek, bokros, fás élőhelyekhez kötődő énekesmadarak tömeges sérülését és pusztulását okozzák a rosszul tervezett karbantartási munkák. Ezeket a feladatokat költési időszakon kívül, a téli hónapok folyamán kell elvégezni.

Mókusszalád

Fészek és lakója

Képek forrása: www.pinterest.com

15. Javaslatok egyes közterületek, közintézmények zöldterületeinek fejlesztéséhez

15.1. Óvodakert/iskolakert

Az óvodakert és az iskolakert a gyerekek egészséges fejlődését, képességeinek, készségeinek és ismereteinek bővítését szolgálja. Ezért fontos követelmény, hogy biztosítson tág lehetőséget a természettel való minél bensőségesebb együttélésre, a természet megtapasztalására, a növények és állatok megfigyelésére, gondozására. Nyújtson élményt minden évszakban, legyen vonzó, legyen benne mindig valami gyűjtögetni, megcsodálni való.

Míg az óvodakertben a játéké és a játékos ismerkedése a főszerep, az iskolakertben fokozottan jelenik meg az oktatást, ismeretszerzést, környezeti nevelést segítő szerep. A helyesen kialakított és megfelelően fenntartott iskolakert nagyban hozzájárulhat a diákok ökológiai szemléletének megalapozásához, illetve javításához, a növény- és állatfajok és az ezek közötti kölcsönhatások megismeréséhez és ezen keresztül a természet megszerettetéséhez és védelméhez. Megfelelő adottságok mellett szabadtéri tanórák megtartására is lehetőség nyílik az iskolakertben.

Az óvodakert és iskolakert a növények vonatkozásában a parkokhoz, illetve magánkertekhez képest speciális követelményeket is támaszt.

Kerülni kell a mérgező fajok alkalmazását. Egyértelműen tilos olyan növényeket ültetni, amelyek bőr- és hámirritációkat, bőrkiütéseket okozhatnak (Thuja orientalis, Clematis, Maclura pomifera, Rhus typhina, Heracleum). A legtöbb gyógynövény nagy mennyiségben fogyasztva mérgező, de emiatt ne mondjunk le a gyógynövények termesztéséről, hiszen megismertetésük és felhasználásuk fontos az egészséges életmód kialakítása érdekében.

A gyerekek játszóhelyének közvetlen közelében, illetve ott, ahol szaladgálnak (tehát ahol beleeshetnek) ne ültessünk tüskés, tövises növényeket, de természetesen kevésbé hozzáférhető helyeken lehet, mivel többnyire dekoratív virág- és termésdísz adnak és az énekesmadarak számára kitűnő fészkelőhelyet nyújtanak. A késő őszi, tél elejéig a vesszőkön maradó színes bogyók nemcsak esztétikai élményt nyújtanak, hanem táplálékul is szolgálnak számukra.

Az óvodakert és az iskolakert tükrözze az évszakok változásait, jelenjenek meg benne az évszakokra jellemző növények (téltemető, hóvirág, kora tavaszi hagymások, nyár eleji sziklakerti évelők, virágzó fák és cserjék, egy- és kétnyári virágok, nyáron és ősszel virágzó évelők, örökzöldek). Törekedjünk arra, hogy a virág nélküli időszakban is nyújtson esztétikai élményt a kert (érdekes kérgű, ágrendszerű fák, színes vesszőjú cserjék, érdekes levélformájú, színes és tarka levelű, szép lombszíneződést és tartós őszi termésdísz adó fák és cserjék, változatos habitusú lombhullató és örökzöld növények).

Létesíthetünk lepkekertet az óvoda kertjében olyan növények ültetésével, amelyeket előszeretettel látogatnak a pillangók. A legismertebb *lepkecsalogató* növények a nyári orgona (*Buddleia*) fajok és fajták, a kakukkfű (*Thymus*) fajok, a bársonyos kakukkszegfű (*Lychnis coronaria*), a bársonyos ördög szem (*Scabiosa atropurpurea*) és általában a mézelő növények.

Csoportfoglalkozások színhelye

Előadások, tanári értekezletek helyszíne is lehet

Szabadban tanulni jó

Iskolakert

Képek forrása: www.pinterest.com

15.2. Strandfürdők területe

A régió legjelentősebb turisztikai kínálatát a parti fürdőzés adja. Minél melegebb van, annál több vendég érkezik a Balatonhoz, ezen belül is elsősorban a strandok telnek meg fürdőzőkkel.

A strandok napi látogatottsága jellemzően 9.00 és 18.00 óra közé tehető. Az ajánlás Magyarországon, hogy 11.00 és 15.00 óra között kerülendő a folyamatos napon tartózkodás.

A nyári időszakban a napsütéses órák számának növekedése által emelkedhet a festékes és nem festékes bőrdaganatok száma, valamint a szürkehályog gyakorisága.

Ezért a természetes és mesterséges árnyékolás biztosítása a legfontosabb feladat a strandok növényállományának tervezésekor, felújításakor. Figyelembe kell venni a tájolást és biztosítani kell a mesterséges árnyékolást, amíg a telepített fák elérik a megfelelő magasságot, különös tekintettel a játszótéren és a kisgyermekek által használt területeken. Rendkívül fontos feladat még, hogy legyen árnyékolt vízfelület biztosítva minden strandon.

A vízparti komfort biztosításához remek lehetőséget ad a fűzfaépítészet – a fűzfaág zöld és árnyékot is ad, kevés karbantartást igényel, gyorsan nő, változatos formák alakíthatók ki, ebből kifolyólag sokrétű a felhasználása. Fűzépítéskor a fűz kiváló gyökeresedési hajlamára alapozunk, a levágott fűzvessző hajlékony, erős és legfőképpen élni akar. Ha fény- és vízigényét kielégítjük, a fűz szinte bármilyen körülmények között jól érzi magát, megered és szépen fejlődik. Bírja, sőt szereti a metszést, azt gyors és dús növekedéssel hálálja meg. Vesszői erősek, rugalmasak, hajlékonyak, ezért a fűzfa alkalmas önhordó szerkezet létrehozására.

Fűzfaépítészet az alsóörsi strandon

Árnyékos strand

*Képek forrása: www.pinterest.com
és balatontipp.hu*

15.3.Közüntézmények kertjei

A közüntézmények – polgármesteri hivatal, művelődési ház, orvosi rendelő, stb. - kertjei biztositják a legjobb lehetőséget a balatoni táj növényeinek bemutatására, illetve a növények által a balatoni hangulat megteremtésére. Mandula, szőlő, levendula, mályvarózsa, fűszernövények szerepeltetésével a tó környékének jellegzetes növényeit lehet bemutatni, illetve jó példát mutatni annak érdekében, hogy a lakosság is inkább ezen növényekből válasszon, mint a kertészetekben kapható különleges igényű, tájidegen fajokból. (A telepítésre javasolt fajok listája a mellékletben található)

A közüntézmények kertjei ünnepegek, esküvők megtartására is alkalmassá tehetők, illetve a helyi alkotók műveinek kiállítótereként is funkcionálhatnak. Ennek ösztönzésére meg kell mutatni - akár mintarendezvények tartásával – a zöldterület használatának lehetőségeit.

A közüntézmények zöldfelületeinek tervezésekor a lehetőségekhez mérten egyszerre kell figyelembe venni a lakosság összehozását illetve esetleges karanténhelyzet esetén az emberek elszigetelését is. Fontos elem a fertőtlenítő pontok kialakítása, amelyeket még az épületbe lépés előtt célszerű kialakítani.

Az anyakönyvvezető és az ifjú pár is megtalálhatja a helyét a zöldben

Természetközeli esküvő

Az ünnepélyességhez elég egy öreg fa és egy kis fény...

Képek forrása: www.pinterest.com

15.4. A sportpályák környéke

A sportpályák zöldfelülete a növényalkalmazás szempontjából két alapvető részre osztható.

- Fogadótér, épületek környéke; nagyobb térelválasztó zöldsávok: Itt a növényzet szerepe a térformálás mellett elsősorban a díszítés. Számolnunk kell azonban azzal, hogy a forgalom alkalmanként igen nagy, és hogy a közönség nem azért jön ide elsősorban, hogy a növényzetben gyönyörködjék, és vigyázni sem fognak rá sajnos.
- A sportpályák közvetlen környéke: Ezeken a helyeken a játékosok és nézők figyelme egyaránt a pályára irányul. A növényzet szerepe egyértelműen a fizikai elhatárolás, a szélvédelem vagy az árnyékolás. Itt a növényzettel szemben elsődleges követelmény a gyors, sűrű növekedés és az edzettség. A díszérték másodlagos szerepet játszik.

Bizonyos játékok a szokásostól eltérő pályakialakításokat igényelnek. Sportolásra alkalmas zöldfelületek tervezésénél célszerű szem előtt tartani, hogy minél többféle szabadidős tevékenységre használható terület alakuljon ki. Az ilyen zöldfelületek esetében használatra ösztönző lehet, ha a területen többféle ott végezhető sportjáték szabályzata megjelenik információs táblákon (footgolf, méta, frizbi, tollaslabda).

Focipálya

Kosárlabdapálya

Focipálya zölden

Footgolf

Tollaslabda

Képek forrása: www.pinterest.com

15.5. Temetők

A temető nagy lomb- és virágtömegével a település zöldfelületének fontos része, ezért ökológiai szerepét össze kell hangolni a temetőktől elvárt kegyeleti, esztétikai szereppel. Tudatosítani kell a temetőket látogató emberekben a hely zöldfelületi értékét, élőhely szerepét. A temetőlátogatók az élővilágot, madarakat, emlősöket gyakran a temetők nemkívánatos részének tartják, sőt sajnós a sírkertek értékét adó koros fákat is. Nem szabad a fák létét vagy nemlétét ahhoz a félelemhez kötni, hogy a gyökereikkel a drága síremlékeket rongálják. Itt is hatalmas szerepe van az önkormányzatok felvilágosító, szemléletformáló tevékenységének az élet értékének megőrzésében.

Balatonudvari temető

Sírkert

Képek forrása: www.pinterest.com

15.6. Közparkok

A közpark egy adott település, nagyobb városok esetében egy-egy városrész valamennyi lakójának „közös pihenőkertje”. Rendeltetését tekintve sok párhuzamot mutat a családi ház kertjével (zöld környezet, kikapcsolódás, különböző szabadtéri tevékenységek), de mások a méretek, intenzívebb a használat és főképp más a mentalitás mind a kertet használó nagyközönség, mind pedig a fenntartók részéről.

- A közparkot az év minden szakában használják. Gondoskodni kell ezért itt tavaszi-nyári-őszi virágdíszről, késő őszi termésről, télen örökzöld lombokról, színes vesszőkről. Az elrendezés során fontos, hogy az adott szezonális dísz mindig oda kerüljön, amely ketrészt az adott szezonban használnak is.
- A közparkok több funkciójúak. Játsszótér, pihenőterek, gyepfelület a mozgást igénylő szabadtéri tevékenységek vagy a közösségi megmozdulások számára, kutya-futtató stb..
- Ügyelni kell az egyes rendeltetések térbeli és olykor fizikai lehatárolására.
- A nagy felület nagyobb szabadságot ad a növénycsoportok kialakításában.
- A közpark fenntartása extenzív, a használata intenzív.
- Virágágyat csak ott létesítsünk, ahol arra feltétlenül szükség van: a park bejárati részein és különösen kiemelt pontjain (pl. szobrok környékén), és ott is részesítsük előnyben az évelőket a sűrű gondozást (kapálást, locsolást, gazolást) igénylő egynyáriakkal szemben.
- Egy közparknál a biztonsági szempontokra is ügyelni kell. Például cserjékből annyit és úgy kell elrendezni, hogy a park átlátható legyen, és a túl sűrű növényzet ne adjon lehetőséget a nem kívánatos használatra (pl. toalettként vagy bármely átlagos híradóban elhangzó tevékenységre).
- A közpark gerincét alkotó fafajtaikat, cserjéket a terület klimatikus adottságainak megfelelően kell kiválasztani és telepíteni. A park növényzetének alkalmazkodnia kell a klímaváltozás okán előforduló szélsőségekhez, mint tartós aszály, villámárvizek, stb.
- A közpark nem csak a szabadtéri tartózkodás helye, hanem sokak számára egyszerűen átjáró terület.

Télen is látványos összeállítások

Képek forrása: www.pinterest.com

15.7. Történeti kertek

A történeti kerteknél nem törekedhetünk az abszolút hitelességre, csupán a kor hangulatának visszaadására, a kert stílusával és növényanyagával. A történeti kertek látogatói művelődni vágyó emberek. Jó néven veszik, ha nemcsak az épületről, de a kertről és annak növényeiről is minél többet megtudhatnak. Erre szolgálhat a növények gondos felcímkézése. A jeltáblákon nemcsak a növény nevét, de annak históriáját, felhasználását vagy a hozzá kapcsolódó hiedelmeket is le lehet írni röviden.

15.8. Parasztkertek

A régió sok települése rendelkezik régi falusi házakban kialakított tájházzal, illetve sok esetben az önkormányzat épülete is ilyen típusú épületben kapott helyet. Ezek a szépen felújított parasztházak hozzátartoznak a balatoni tájhoz, védelmük, megőrzésük fontos feladat.

A korhű felújítás akkor tökéletes, ha nemcsak az épületre, hanem az azt övező kertre is kiterjed. A parasztkertekben mindig kiemelkedő szerepet kaptak az erős illatú, aromás dísz- és fűszernövények. Nagy részük a mediterráneumból származik, és még a korai középkorban, a kolostorkertek közvetítésével kerültek hozzánk. Ilyenek például a levendula, a fehér liliom, a kerti ruta vagy a rozmarin.

Az elrendezésnél szigorú célszerűségi szempontok domináltak. Általában három funkcionális egységet különböztethetünk meg:

- gazdasági udvar,
- díszkert (virágoskert),
- haszonkert,

de a tájházként, közintézményként szolgáló épületek udvara már nem a folyamatos munkát, hanem a pihenést szolgálja.

Elődeink a fák közül csak azokat tűrték meg, amelyeknek az árnyék mellett egyéb haszna is volt. Csak néha tettek kivételt egyes különlegesen szép vagy illatos virágú őshonos fákkal, amelyeket – ha nem is igen telepítettek –, legalábbis megkíméltek. Ilyenek voltak elsősorban a hárs (*Tilia*) és a májusfa (*Prunus padus*), de esetenként a berkenye (*Sorbus*), vadvirágfa (*Pyrus*) és a tölgy (*Quercus*) is.

Jellemzőek azonban a haszonfák voltak, közöttük is elsősorban a gyümölcsfák régi, permetezést nem, vagy alig igénylő fajtái. Főleg kerítés mellé kerülhetnek a kistermetű fák és a bokorfák: birs, naspolya, meggy, mandula. Az egyéb fafajok közül az eperfát (*Morus alba*) és az akácot (*Robinia pseudoacacia*) kell még megemlíteni.

A cserjék közül főleg a kerítésben vadon kikelt őshonos fajok és néhány nagytermetű, edzett díszcserje szerepelt: *Viburnum opulus* 'Roseum' (labdarózsa), *Hibiscus syriacus* (mályvarózsa), *Syringa vulgaris* (orgona). A honos fajok közül (a hátsó kerítésben) gyakori volt a bodza (*Sambucus nigra*), mint rudeális gyomcserje. A cserjék között kivételes helyet foglal el a szőlő, ami a bejárati út mentén vagy a ház előtt magas támrendszerre futva hangulatos (ugyanakkor hasznos) lugas kialakítására alkalmas. A díszkert a kertnek az utcáról jól látható, ugyanakkor a használatból kieső részén kapott helyet. Többnyire a ház és a kerítés közötti előkertet szánták erre a célra. Növényzete főleg tarka összevisszaságban elhelyezett, díszesebb évelőkből (köztük esetleg gyógy- és fűszernövények is) és egynyári virágokból állt, a sarokban egy-két díszcserjével, ritkábban kisebb fával vagy fenyővel.

Lombhullató díszcserjék közül a korábban felsoroltak, továbbá a *Prunus triloba* 'Multiplex' (szilvarózsa), a *Ficus carica* (fügebokor, az ország déli részén), a *Hydrangea macrophylla* (hortenzia, a századfordulótól az ország nyugati részén), a *Paeonia suffruticosa* (fás pünkösdirózsa) kaptak helyet, valamint a parasztkerti rózsák.

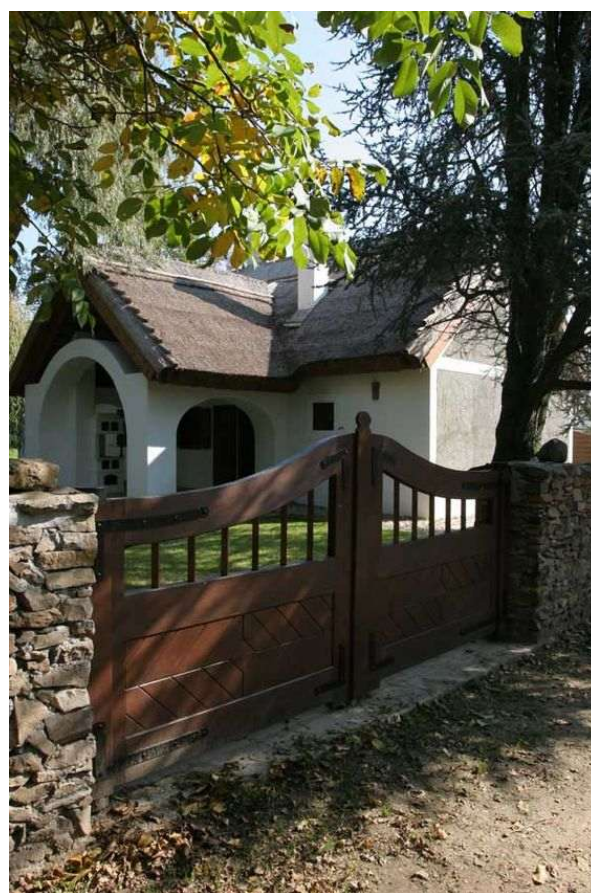
Mállyarózsa (Alcea rosea)

Felújított tornác

Kerítés legényrőzsával (Zinnia)

Parasztház diófával, kapuval Szigligeten

Muskátlival díszítve (Pelargonium)

Virágos udvar

Pünkösdi rózsza (Paeonia officinalis)

Kivágott fa törzsébe ültetett bűdöskék (Tagetes)

Képek forrása: www.pinterest.com

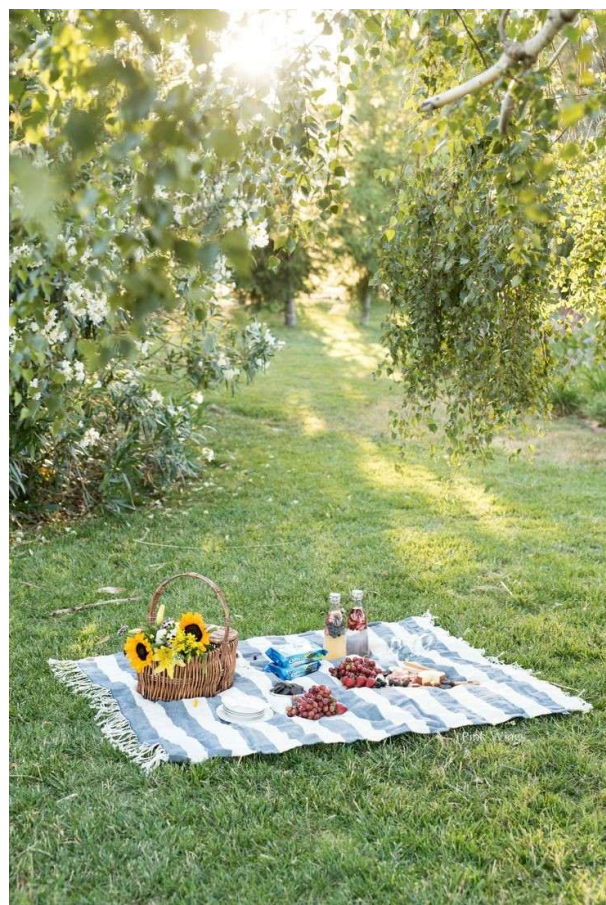
15.9. Parti sétányok

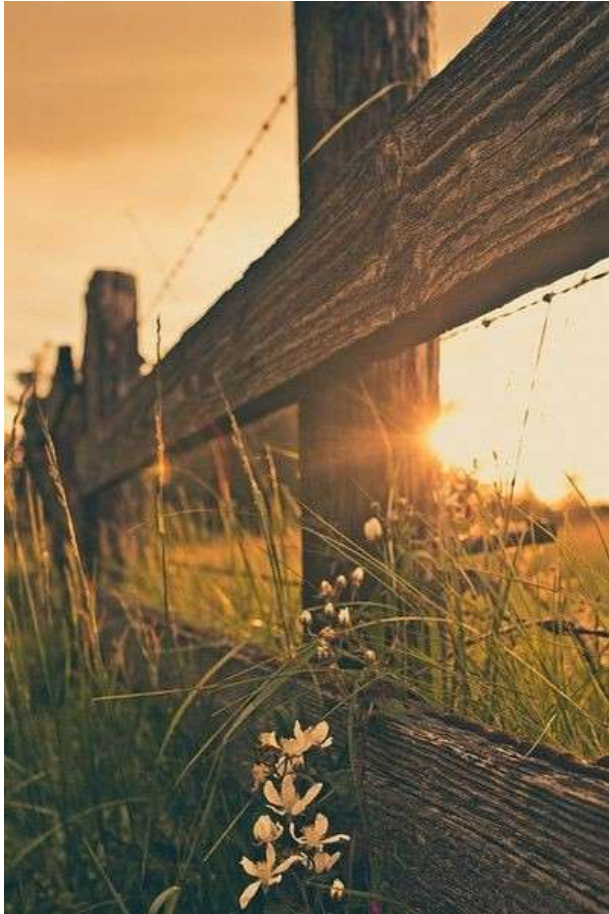
A parti sétányok rendkívül sok funkcióval rendelkezhetnek, és sokféle igényt kell kielégíteniük. Szolgálhatnak természetes vagy természetközeli partként, lehetnek díszparkként kialakított sétányok, rendezvények helyszínéül szolgálhatnak és sok esetben strandok, vagy a strandokat átszelő, kerékpározásra, sportra alkalmas széles sétautak. A parti sétány funkcióinak meghatározása után a korábbiakban felsorolt szempontokat, inspiráló példákat figyelembe véve megalkothatók az adott település sétányának tervei.

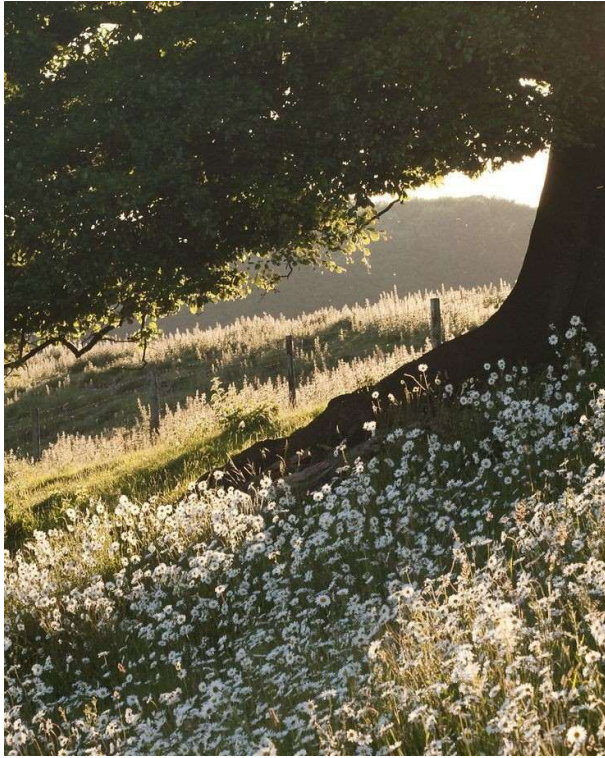
Végül, de nem utolsó sorban az újonnan kialakított zöldfelületet használatba kell venni...

„A természet ugyanúgy állítja helyre a mentális működésünket, ahogy az étel és a víz a testünkét.”

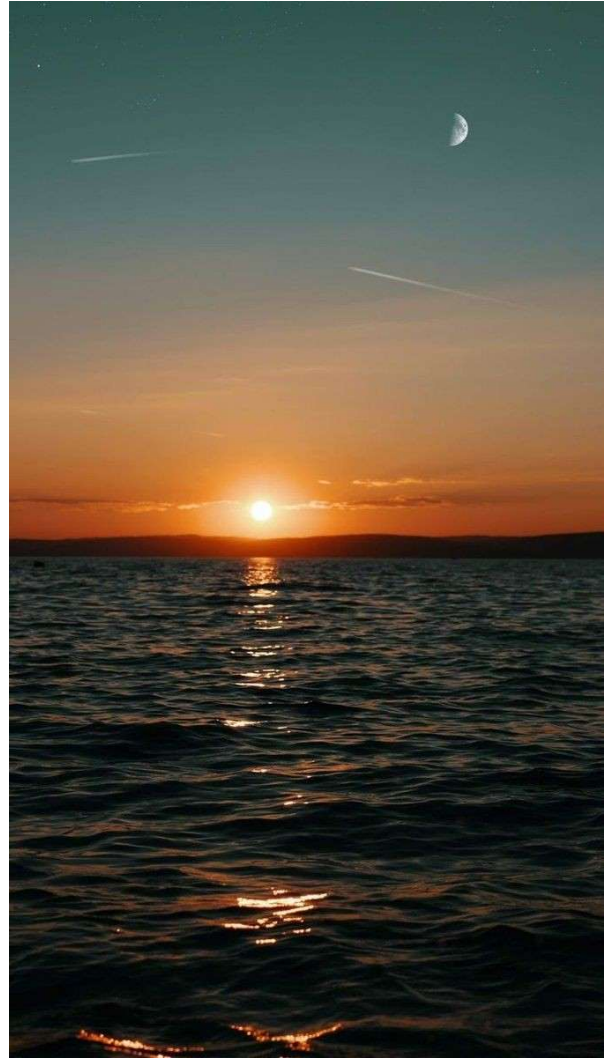
Adam Alter

Képek forrása: www.pinterest.com

Irodalomjegyzék:

Budapest Főváros Önkormányzata: Zöldhomlokzatok, Függőleges zöldfelületek tervezésének, kivitelezésének műszaki és kertészeti útmutatója

Növények a kertépítészetben

Szerzők: Fekete Szabolcs, Gellér Zita, Gerzanics Annamária, Gerzson László, Jámborné Benczúr Erzsébet, Lászlai György, Schmidt Gábor, Szántó Matild, Szendrői József, Tillyné Mándy Andrea

Kiadó: Mezőgazda Kiadó 2003

A biológiai sokféleség megőrzésének nemzeti stratégiája 2015-2020

Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2013.

BME Urbanisztika Tanszék 2016.: Urbanisztika kezdőknek

Magyar Faápolók Egyesülete 2014.: Közterületi Sorfák Jegyzéke

Buzás Kálmán: Települési csapadékvíz-gazdálkodási útmutató 2015.

Orbán Zoltán: Madárbarát településfejlesztés ISBN 978-963-86418-8-5

Balaton Kiemelt Térségi Klímastratégia 2020-2030

Klímaadaptív gyepgazdálkodás a városban 2021.: ISBN 978-963-269-938-7

Szakmai szervezetek, melyek bővebb információval, szakmai segítséggel szolgálhatnak az útmutató témáiban:

Pannon Egyetem Georgikon Kar

Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Magyar Faápolók Egyesülete

Nők a Balatonért Egyesület

Veszprémi Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály, Növény- és Talajvédelmi Osztály

Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztály

Kaposvári Járási Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály, Növény- és Talajvédelmi Osztály

Szent István Egyetem, Tájépítészeti és Településtervezési Kar

Lechner Nonprofit Kft.

Magyar Madártani Egyesület

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Somogy Megyei Kormányhivatal Kormány megbízotti Kabinet

Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi Osztály

Balatoni Szövetség

Csalán Egyesület

Kaposvári Járási Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti Osztály

Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti Osztály

Veszprémi Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály

Magyar Közút Nonprofit Zrt.

Melléklet

Ajánlott növények jegyzéke

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park által telepítésre javasolt növényzet

Az alábbi jegyzék ajánlás, a felsoroltakon kívül számos további honos növényfaj megtalálható, alkalmazható. A jegyzék a települési területeken ajánlott növényfajokat, kertészeti kultúrát tartalmazza, nemesített növények alkalmazásával.

Védett fajok nem gyűjthetők és nem telepíthetők!

Az itt megadott általános jegyzéket az élőhelyi adottságok, települési hagyományok tovább árnyalhatják.

A lakóterület kertje:

Javasolt kialakításának előzménye és mintája a parasztkertek hagyománya, melynek számos vonása ma is megtalálható a Balaton-felvidék településein. Ez kiegészíthető a klimatikus adottságoknak megfelelő, honos növényzettel.

- Gyepterületek:

Kialakításuknál a lakókertben az egyetlen fajból álló, fajszegény gyepek helyett a területen előforduló több fűfaj és más alacsony lágyszárú növényzet használatával virágos gyp létesítése javasolt. Kialakítása természetes úton, vagy fűmag keverék vetésével történhet. (Pl. Sport keverékkel megerősödő gyepr Margitsziget keverékkel és apró díszítő lágyszárúakkal fajgazdag, természetes hatású pázsit telepítése.) A gyp szélein, vagy a kevésbé taposott foltokban a környék szép vadvirágai (azok kertészeti változatai) ültethetők.

- Többféle fűmag használatával a természeteshez közelebb álló gyp kialakítása.

Javasolt alkotók:

francia perje (*Arrhenatherum elatius*), karcú fényperje (*Koeleria cristata*), prémes gyöngyperje (*Melica ciliate*), sziklai csenkesz (*Festuca pseudodalmatica*), kései perje (*Cleistogenes serotina*), vékony csenkesz (*Festuca valesiaca*)

- A fű területét apró növésű lágyszárúak díszíthetik, pl. százszorszép (*Bellis perennis*), vajsínű ördög szem (*Scabiosa ocroleuca*), kakukkfű (*Thymus sp.*), veronika fajok (*Veronica sp.*), hasznos földtömjén (*Pimpinella saxifraga*), fehér here (*Trifolium repens*)

- A gyp széleinél, vagy kevésbé taposott foltokban telepíthetők, pl. török hóvirág (*Galanthus elwesii*) széles levelű salamonpecsét (*Polygonatum latifolium*), illatos ibolya (*Viola odorata*), gyöngyvirág (*Convallaria majalis*).

A kertet szegélyezhetik alacsony növésű, ill. helyenként magasabb virágos növények. Kedvező a fűszer- és gyógynövények használata is. A kerítések, támfalak felületét díszcserjék sora élénkítheti. Nagyobb felület esetén feltétlenül szükséges a kőbástyára, kerítésre felkúszó, vagy lecsüngő növényzet telepítése.

- Alacsony növésű szegélyvirágok:

porcsinrózsa (*Portulaca grandiflora*), petúnia (*Petunia hybrida*), árvácska (*Viola wittrockiana*), körömvirág (*Calendula officinalis*), jácintok (*Hyacinthus sp.*), lila sáfrány (*Crocus vernus*), fehér nárcisz (*Narcissus poeticus*), arany sáfrány (*Crocus aureus*), csupros nárcisz (*Narcissus pseudonarcissus*), kék nőszirm (*Iris germanica*), tazetta nárcisz (*Narcissus tazetta*), pompás nárcisz (*Narcissus incomparabilis*), törökszegfű (*Dianthus barbatus*), törpe bársonyvirág (*Tagetes patula*), kerti szegfű (*Dianthus caryophyllus*), búzavirág (*Centaurea cyanus*), habszegfű fajok (*Silene sp.*), szikla-bőrlevél (*Bergenia crassifolia*)

- Magasabb kerti virágok:

nefelejcs (*Myosotis silvestris*), tornyos harangvirág (*Campanula pyramidalis*), ezüstös pipitér (*Anthemis biebersteiniaia*), kerti margaréta (*Chrysanthemum maximum*), estike (*Hesperis matronalis*), mezei margaréta (*C. leucanthemum*), erdei szellőrózsa (*Anemone sylvestris*), kerti szarkaláb (*Consolida ajacis*), fehér liliom (*Lilium candidum*), japán árnyliliom (*Hosta lancifolia*), tűzliliom (*Lilium bulbiferum*), pálmaliliom (*Yucca filamentosa*), tulipánfélék (*Tulipa sp.*), bugás lángvirág (*Phlox paniculata*), oroszlánszáj (*Antirrhinum majus*),

kerti fátyolvirág (*Gypsophila elegans*), bárányszőlő (*Amaranthus hypochondriacus*), nagy meténg (*Vincetoxicum major*)

- Kerti díszként is használható fűszer- és gyógynövények:

izsó (Hyssopus officinalis), levendula (Lavandula angustifolia), rozmaring (Rosmarinus officinalis), kerti ruta (Ruta graveolens), orvosi zsálya (Salvia officinalis), kakukkfű fajok (Thymus serpyllum, T. sp.), bazsalikom (Ocimum basilicum), szurokfű (Origanum vulgare)

- Kerítést kísérő díszcserjék:

kerti madárbirs (Cotoneaster horizontalis), tüztövis (Pyracantha coccinea), egybibés galagonya (Crataegus monogyna), nyári orgona (Buddleia davidii), mályva (Hibiscus syriacus)

- Felkúszó és lecsüngő növényzet (támfalra, kerítéshez, köfal elé):

trombita folyondár (Clematis radicans), sarkantyúka (Tropaeolum majus), tatár lonc (Lonicera tatarica), magyar lonc (Lonicera tatarica), borostyán (Hedera helix), kék hajnalka (Ipomoea tricolor), ligeti szőlő (Vitis silvestris), bíboros hajnalka (Ipomoea purpurea), lila akác (Wisteria sinensis)

- Köfalakat, támfalakat élénkítő növényzet (a kúszónövényekkel együtt alkalmazva):

sziklai ternye (Alyssum saxatile), fehér varjúháj (Sedum album), rózsás kövirózsa (Sempervivum marmoreum), borsos varjúháj (Sedum acre), valamint kertészetekben kapható termesztett fajok

A lakótelek fái:

A régi falusi kertekben jellemzőek a haszonfák voltak, főleg a kevés permetezést igénylő gyümölcsfák. Más fát csak megtűrték - nem vágta ki -, ha kivételesen szép volt. pl. kislevelű hárs (Tilia cordata), berkenye (Sorbus sp.), vadkörte (Pyrus pyraster), tölgy (Quercus sp.), tájfa

- javasolt gyümölcsfák és cserjék:

dió (Juglans regia), kajszibarack (Prunus armeniaca), őszibarack (Prunus persica), mandula (Prunus dulcis), szilva (Prunus domestica), meggy (Prunus cerasus), cseresznye (Cerasus sp.), alma (Malus domestica), körte (Pyrus communis), eperfa (Morus alba), szőlő (Vitis vinifera), füge (Ficus carica), málna (Rubus idaeus), piros ribizli (Ribes spicatum), egres (Ribes uva-crispa), mogyoró (Corylus avellana)

Sajátos hangulatot adhat a különféle díszfák (Cucurbita pepo), a kúszó bab (Phaseolus sp.), napraforgó (Helianthus annuus) mértéktartó alkalmazása.

A lakóteleken a felsorolt növényfajokból ízléssel összeválogatva alakítható ki a virágos gyepek, néhány árnyékot adó (gyümölcs) fa, a széleken cserjék, virágok, a kerítést kísérő magasabb virágok vagy cserjesor, a nagyobb függőleges felületeket vagy köfalat derítő kúszónövények, sziklai növényzet. A lakóházat, tornácot, falmélyedéseket cserepes dísnövények gazdagíthatják, legjellemzőbb a muskátli (Pelargonium zonale).

Közterületek, parkok növényzete:

Alapvető szempont, hogy a területen honos növényfajok, fák és cserjék {és azok kertészeti változatainak} használatával kerüljenek kialakításra. Nagyszámú fa, bokor alkalmazása esetén a lágyszárúak, virágok a kezelt parkok jellegét kevésbé határozzák meg.

A növények nemesítésével a távoli területeken honos virágok mindennapi alkalmazása elterjedt. A díszparkokban a honos fajok alkalmazása mellett lágyszárúak esetében kisebb mértékben elfogadott a zöldfelületek karakteréhez igazodó nemesített más fajok ültetése is.

- Fák a településközpontban, a templom körül és a jelentősebb középületeknél:

kislevelű hárs (Tilia cordata), vadgesztenye vagy bokrétafa (Aesculus hippocastanum), molyhos tölgy (Quercus pubescens), kocsánytalan tölgy (Quercus petraea)

-További ajánlott fajok:

mezei juhar (Acer campestre), mezei szil (Ulmus minor), magas kőris (Fraxinus excelsior), virágos v. mannakőris (Fraxinus ornus), madárberkenye (Sorbus aucuparia)

Színezheti az összetételt egy-egy rezgő nyár (*Populus tremula*), nyír (*Betula pendula*), eperfa (*Morus alba*).

- Cserjék:

madárbirs (*Cotoneaster sp.*), cserszömörce (*Cotinus coggygia*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), kecskerágó (*Euonymus sp.*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), kökény (*Prunus spinosa*), közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*), mogyoró (*Corylus avellana*)

A lakókerteknél felsorolt gyümölcsfák, cserjék, kúszónövények is alkalmazhatók a hely függvényében.

Külterületeken ajánlott növényzet:

Szőlőhegyeken a történeti szőlőművelés fenntartásával csak a pince bejáratnál jellemző a kis gyepterület. Az épület vagy boltpince mellett diófák ültetése általános, melyek egyben a pince árnyékolását is szolgálják. Esetleg telepíthető néhány gyümölcsfa, főként csonthéjasok, és cserjék. Gyakori a cseresznye, mandula, szelídgesztenye fa ültetése.

A tájidegen növényzet alkalmazását mindenképpen kerülni kell.

A települések további külterületén megtalálhatók a természeti értéket hordozó rétek, gyepek, nádasok, mélyfekvésű, vizes élőhelyek és a patakokat, élővízfolyásokat kísérő természetes növényzet. E területek természetes növényzetének megőrzése, a változatlan élőhelyi feltételek fenntartása szükséges. Tájképi értékük mellett ökológiai kapcsolatot, sok állatfaj számára menedéket jelentenek a patakot szegélyező és az út mentén látható fasorok, sövények.

A védett táj egyediségének megőrzéséhez a településeken, különösen a külterületen kerülni kell a tájidegen növényfajok használatát. Az arborétumok és díszparkok gyűjteményének kivételével a Balaton-felvidéki táj szépségét a sokféle élőhelyet jellemző honos növényzet gazdagsága adja. Ezért a tájidegen fajok egyedei (pl. a fenyők (*Picea sp.*)) csak igen kis mértékben, inkább csak egy-két jelentős épülethez kapcsolódva jelenjenek meg a településeken. A lakó- és üdülőtellek, de különösen a külterületek, szőlőhegyek területén a tájidegen fajok (tű- és pikkelylevelűek, tuják (*Thuja occidentalis*)) ültetése feltétlenül kerülendő.

A nyomvonalas infrastruktúra létesítésénél (út, közművezetékek) különösen fontos a bolygatott területek helyreállítása, a telepítésre kerülő növényzetnek a honos állományból történő megválasztása, a terület élőhelyi adottságainak függvényében.

Kerülendő, inváziós növényfajok

Az adventív fajok betelepítését minden áron meg kell akadályozni!

Az adventív fajok ellenőrizhetetlen mértékű szaporodásukkal a növényzet összetételében, a települési és természetes zöldfelületekben óriási károkat okoznak, terjeszkedésük meg nem állítható. Ide sorolható pl. a bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), akác (*Robinia pseudo-acacia*), aranyvessző (*Solidago canadensis*, *S. gigantea*), ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*).

Az inváziós növények listája

1143/2014. EU rendelet

az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának

és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről

Az Európai Bizottság 2016. július 13-án fogadta el az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról szóló 2016/1141. végrehajtási rendeletét, melyet a Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete 2017. július 12-én 12 fajjal bővített. A bővített lista 2017. augusztus 2-án lépett hatályba. A listán szereplő fajok egyedeire vonatkozó szigorú szabályok szerint tilos az egész EU területén forgalomba hozni és a természetbe kibocsátani akár egyetlen példányt is, de a behozatalra, tartásra, tenyésztésre, szaporításra, szállításra, kereskedelemre és felhasználásra is hasonlóan szigorú szabályok vonatkoznak.

Az uniós jegyzéken szereplő fajok legfontosabb adatai:

magyar név	tudományos név	csoport	jegyzékre kerülés éve	hazai előfordulás
aligátorfű	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	vízi növény	2017	nem fordul elő
karolinai tündérhínár	<i>Cabomba caroliniana</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, közepesen gyakori
közönséges vízijácint	<i>Eichhornia crassipes</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
cingár (aprólevelű) átokhínár	<i>Elodea nuttallii</i>	vízi növény	2017	természetes környezetben megtelepedett, ritka
hévízi gázló	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
nagy fodros-átokhínár	<i>Lagarosiphon major</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
nagyvirágú tóalma	<i>Ludwigia grandiflora</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
sárga tóalma	<i>Ludwigia peploides</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
strucctoll-süllőhínár	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	vízi növény	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
felemáslevelű süllőhínár	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	vízi növény	2017	természetes környezetben megtelepedett, közepesen gyakori
közönséges selyemkóró	<i>Asclepias syriaca</i>	szárazföldi lágyszárú	2017	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
chilei óriáslapu (chilei óriásrebarbara)	<i>Gunnera tinctoria</i>	szárazföldi lágyszárú	2017	zárt tartásban előfordul
kaukázusi medvetalp	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	szárazföldi lágyszárú	2017	természetes környezetben megtelepedett, ritka
perzsa medvetalp	<i>Heracleum persicum</i>	szárazföldi lágyszárú	2016	nem fordul elő
Szosznovszkij-medvetalp	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	szárazföldi lágyszárú	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
bíbor nebáncsvirág	<i>Impatiens glandulifera</i>	szárazföldi lágyszárú	2017	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
sárga lápbuzogány	<i>Lysichiton americanus</i>	szárazföldi lágyszárú	2016	zárt tartásban előfordul
japán gázlófű	<i>Microstegium vimineum</i>	szárazföldi lágyszárú	2017	nem fordul elő
keserű hamisüröm	<i>Parthenium hysterophorus</i>	szárazföldi lágyszárú	2016	nem fordul elő
rózsás tollborzfü	<i>Pennisetum setaceum</i>	szárazföldi lágyszárú	2017	zárt tartásban előfordul
ördögfarok-keserűfű	<i>Persicaria perfoliata</i> (<i>Polygonum perfoliatum</i>)	szárazföldi lágyszárú	2016	nem fordul elő
japán fojtóbab (kudzu)	<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i> (<i>Pueraria lobata</i>)	szárazföldi lágyszárú	2016	nem fordul elő

tengerparti seprűcserje (borfa)	<i>Baccharis halimifolia</i>	szárazföldi cserje	2016	zárt tartásban előfordul
kínai gyapjasollósrák	<i>Eriocheir sinensis</i>	rák	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
cifrarák	<i>Orconectes limosus</i>	rák	2016	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
északi cifrarák	<i>Orconectes virilis</i>	rák	2016	nem fordul elő
jelzőrák	<i>Pacifastacus leniusculus</i>	rák	2016	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
kaliforniai vörösrák	<i>Procambarus clarkii</i>	rák	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
virginiai márványrák	<i>Procambarus falax</i> forma <i>virginalis</i>	rák	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
ázsiai lódarázs	<i>Vespa velutina nigrithorax</i>	rovar	2016	nem fordul elő
amuri géb	<i>Perccottus glenii</i>	hal	2016	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
kínai razbóra	<i>Pseudorasbora parva</i>	hal	2016	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
amerikai ökörbéka	<i>Lithobates (Rana) catesbeianus</i>	kétéltű	2016	nem fordul elő
ékszerteknős	<i>Trachemys scripta</i>	hüllő	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
nílusi lúd	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	madár	2017	természetes környezetben megtelepedett, ritka
indiai varjú	<i>Corvus splendens</i>	madár	2016	nem fordul elő
halcsontfarkú réce	<i>Oxyura jamaicensis</i>	madár	2016	nincs szaporodóképes állománya, de ritka kóborlóként előfordul
szent íbisz	<i>Threskiornis aethiopicus</i>	madár	2016	nincs szaporodóképes állománya, de ritka kóborlóként és zárt tartásban előfordul
csinos tarkamókus	<i>Callosciurus erythraeus</i>	emlős	2016	nem fordul elő
jávai mongúz	<i>Herpestes javanicus</i>	emlős	2016	nem fordul elő
kínai muntyákszarvas	<i>Muntiacus reevesii</i>	emlős	2016	zárt tartásban előfordul
nutria	<i>Myocastor coypus</i>	emlős	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka
vörösrú koáti (ormányosmedve)	<i>Nasua nasua</i>	emlős	2016	zárt tartásban előfordul
nyestkutya	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	emlős	2017 (hatályos 2019-től)	természetes környezetben megtelepedett, ritka
pézsmapocok	<i>Ondatra zibethicus</i>	emlős	2017	természetes környezetben megtelepedett, gyakori
mosómedve	<i>Procyon lotor</i>	emlős	2016	természetes környezetben megtelepedett, ritka

szürke mókus	<i>Sciurus carolinensis</i>	emlős	2016	nem fordul elő
amerikai rókamókus	<i>Sciurus niger</i>	emlős	2016	nem fordul elő
szibériai csikósmókus (burunduk)	<i>Tamias sibiricus</i>	emlős	2016	zárt tartásban előfordul

269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet

a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól

A kormányrendelet melléklete meghatározza azoknak a fajoknak a listáját, melyek inváziós és termőhely-idegen növényfajoknak tekinthetők, így az 5. § (2) bekezdés értelmében a Natura 2000 gyepterületeken ezek megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással.

Az érintett növényfajok:

1. Fásszárú inváziós és termőhely-idegen növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
akác	<i>Robinia pseudo-acacia</i>
amerikai kőris	<i>Fraxinus americana</i>
bálványfa	<i>Ailanthus altissima</i>
keskenylevelű ezüstfa	<i>Elaeagnus angustifolia</i>
fekete fenyő	<i>Pinus nigra</i>
erdei fenyő	<i>Pinus silvestris</i>
gyalogakác	<i>Amorpha fruticosa</i>
kései meggy	<i>Prunus serotina</i>
zöld juhar	<i>Acer negundo</i>

2. Lágyszárú inváziós növényfajok:

Magyar név	Tudományos név
alkörmös	<i>Phytolacca americana</i>
japánkeserűfű fajok	<i>Fallopia</i> spp.
kanadai aranyvessző	<i>Solidago canadensis</i>
magas aranyvessző	<i>Solidago gigantea</i>
parlagfű	<i>Ambrosia artemisifolia</i>
selyemkóró	<i>Asclepias syriaca</i>
süntök	<i>Echinocystis lobata</i>

43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet

a növényvédelmi tevékenységről

A rendelet 2. § (1) bekezdése értelmében a földhasználó és a termelő köteles védekezni az alábbi növények ellen: parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), keserű csucor (*Solanum dulcamara*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), aranka fajok (*Cuscuta* spp.).

Közterületi Sorfák Jegyzéke

2014

Dr. Orlóci László

Magyar Díszkertészek Szövetségének elnöke

Magyar Faápolók Egyesülete

Út- és utcafásításra alkalmas fák

Tudományos név	Magyar név
<i>Acer buergerianum</i>	Háromerű juhar
<i>Acer campestre</i>	Mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Elsrijk'	'Elsrijk' mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Globosum'	Gömbös mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Korinthosz'	'Korinthosz' mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Queen Elizabeth'	'Queen Elizabeth' mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Red Shine'	'Red Shine' mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Rozi'	'Rozi' mezei juhar
<i>Acer campestre</i> 'Zenta'	'Zenta' mezei juhar
<i>Acer x freemanii</i> 'Jeffersred' (<i>Acer x freemanii</i> AUTUMN BLAZE)	'Jeffersred' rőtlevelű juhar
<i>Acer negundo</i> 'Aureovariegatum'	Sárgatarka zöld juhar
<i>Acer negundo</i> 'Variegatum'	Fehértarka zöld juhar
<i>Acer platanoides</i>	Korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Cleveland'	'Cleveland' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Columnare'	Oszlopos korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Crimson King'	'Crimson King' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Deborah'	'Deborah' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Emerald Queen'	'Emerald Queen' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Faassen's Black'	'Faassen's Black' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Globosum'	Gömbjuhar
<i>Acer platanoides</i> 'Olmsted'	'Olmsted' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Parkway'	'Parkway' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Trigo'	'Prigo' korai juhar
(<i>Acer platanoides</i> PRINCETON GOLD)	
<i>Acer platanoides</i> 'Royal Red'	'Royal Red' korai juhar
<i>Acer platanoides</i> 'Superform'	'Superform' korai juhar
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Hegyi juhar
<i>Acer pseudoplatanus</i> 'Rotterdam'	'Rotterdam' hegyi juhar
<i>Acer saccharinum</i> (<i>Acer dasycarpum</i>)	Ezüst juhar
<i>Acer saccharinum</i> 'Laciniatum Wieri' <i>Acer saccharinum</i> Wierii'	'Laciniatum Wieri' ezüst juhar
<i>Acer saccharinum</i> 'Pyramidale'	'Pyramidale' ezüst juhar
<i>Acer tataricum</i>	Tatár juhar
<i>Acer tataricum</i> subsp. <i>ginnala</i> (<i>Acer ginnala</i>)	Tűzvörös juhar
<i>Aesculus x carnea</i> (<i>Aesculus rubicunda</i>)	Hússzínű vadgesztenye
<i>Aesculus x carnea</i> 'Briotii'	'Briotii' hússzínű vadgesztenye
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Közönséges vadgesztenye
<i>Ailanthus altissima</i> 'Biborsárkány'	'Biborsárkány' mirigyes bálványfa
<i>Albizia julibrissin</i>	Selyemakác
<i>Albizia julibrissin</i> 'Boubri' (<i>Albizia julibrissin</i> OMBRELLA)	'Boubri' selyemakác
<i>Alnus x spaethii</i>	Lándzsáslevelű éger
<i>Alnus cordata</i>	Szívlevelű éger
<i>Alnus glutinosa</i>	Mézgás éger
<i>Betula pendula</i>	Közönséges nyír
<i>Betula pendula</i> 'Bíbor'	'Bíbor' nyír
<i>Betula pendula</i> 'Crispa' (<i>Betula pendula</i> 'Dalecarlica')	Szeldeltlevelű nyír
<i>Betula pendula</i> 'Fastigiata'	Oszlopos nyír
<i>Betula pendula</i> 'Purpurea'	Piroslobbú nyír
<i>Betula utilis</i>	Himalájai nyír
<i>Betula utilis</i> 'Doorenbos'	'Doorenbos' himalájai nyír fajta
<i>Carpinus betulus</i>	Közönséges gyertyán
<i>Carpinus betulus</i> 'Fastigiata'	Oszlopos gyertyán
(<i>Carpinus betulus</i> 'Pyramidalis')	
<i>Castanea sativa</i>	Szelídgesztenye
<i>Catalpa bignonioides</i>	Szívlevelű szivarfa
<i>Catalpa bignonioides</i> 'Nana'	Emyös szivarfa

Tudományos név	Magyar név
<i>Catalpa ovata</i>	Karéjoslevelű szivarfa
<i>Celtis australis</i>	Déli osterfa
<i>Celtis occidentalis</i>	Nyugati osterfa
<i>Celtis occidentalis</i> 'Cirpi'	'Cirpi' nyugati osterfa
<i>Celtis occidentalis</i> 'Globosa'	Gömbosterfa
<i>Celtis occidentalis</i> 'Nebraska'	'Nebraska' nyugati osterfa
<i>Celtis occidentalis</i> 'Sudár'	'Sudár' nyugati osterfa
<i>Cercis siliquastrum</i>	Közönséges júdásfa
<i>x Chitalpa tashkentensis</i> 'Pink Dawn'	'Pink Dawn' taskenti szivarfa
<i>Corylus colurna</i>	Török mogyoró
<i>Crataegus x lavalleyi</i>	Fényeslevelű galagonya
<i>Crataegus x media</i> 'Paul's Scarlet' (<i>Crataegus laevigata</i> 'Paul's Scarlet')	Skarlátvirágú galagonya
<i>Crataegus x mordensis</i> 'Snowbird'	'Snowbird' díszgalagonya
<i>Crataegus x mordensis</i> 'Toba'	'Toba' díszgalagonya
<i>Crataegus laevigata</i> 'Nagybogyós'	'Nagybogyós' kétbibés galagonya
<i>Crataegus monogyna</i>	Egybibés galagonya
<i>Crataegus monogyna</i> 'Dunakanyar'	'Dunakanyar' egybibés galagonya
<i>Crataegus monogyna</i> 'Stricta'	Oszlopos galagonya
<i>Crataegus pinnatifida</i> 'Tahi'	'Tahi' szárnyaltlevelű galagonya
<i>Fagus sylvatica</i>	Közönséges bükk
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	Vérbükk
<i>Fagus sylvatica</i> 'Dawyc' (<i>Fagus sylvatica</i> 'Fastigiata')	Oszlopos bükk
<i>Fraxinus americana</i> 'Purple Tahi'	'Purple Tahi' fehér kőris
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Keskenylevelű kőris
<i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>pannonica</i>	Magyar kőris
<i>Fraxinus angustifolia</i> 'Raywood'	'Raywood' keskenylevelű kőris
<i>Fraxinus angustifolia</i> 'Tahi'	'Tahi' keskenylevelű kőris
<i>Fraxinus angustifolia</i> 'Tekeres'	'Tekeres' keskenylevelű kőris
<i>Fraxinus excelsior</i>	Magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Altena'	'Altena' magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Atlas'	'Atlas' magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Aurea'	'Aurea' magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Geessink'	'Geessink' magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Jaspidea'	Jáspiskőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Nana' (<i>Fraxinus excelsior</i> 'Globosa')	Gömbös magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Tekeres'	'Tekeres' magas kőris
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Westhof Glorie'	'Westhof Glorie' magas kőris
<i>Fraxinus ornus</i>	Virágos kőris
<i>Fraxinus ornus</i> 'Mecsek'	Gömb virágos kőris
<i>Fraxinus ornus</i> 'Pilis'	'Pilis' virágos kőris
<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	Vörös kőris
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Autumn Purple Tahi'	'Autumn Purple Tahi' vörös kőris
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Cimmzam' (<i>Fraxinus pennsylvanica</i> CMMARON)	'Cimmzam' vörös kőris
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Kolozsvar'	'Kolozsvar' vörös kőris
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Patmore'	'Patmore' vörös kőris
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Urbanite'	'Urbanite' vörös kőris
<i>Ginkgo biloba</i>	Páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Barabits Sztárda' (<i>Ginkgo biloba</i> 'Globus')	'Barabits Sztárda' páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Hungaria'	'Hungaria' páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Katlan'	'Katlan' páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Linea'	'Linea' páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Magyar'	'Magyar' páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Oszlopos Tekeres'	'Oszlopos Tekeres' páfrányfenyő
<i>Ginkgo biloba</i> 'Pillar'	'Pillar' páfrányfenyő
(<i>Ginkgo biloba</i> 'Conica')	
<i>Ginkgo biloba</i> 'Pyramis'	'Pyramis' páfrányfenyő
<i>Gleditsia triacanthos</i>	Tövisek lepenyfa
<i>Gleditsia triacanthos</i> f. <i>inermis</i>	Tövistelen lepenyfa
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Elegantissima'	'Elegantissima' lepenyfa
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Shademaster'	'Shademaster' lepenyfa
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Skyline'	'Skyline' lepenyfa

Tudományos név	Magyar név
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Sunburst'	'Sunburst' lepényfa
<i>Gleditsia triacanthos</i> 'Tekeres'	'Tekeres' tövises lepényfa
<i>Juglans nigra</i>	Fekete dió
<i>Juglans regia</i>	Pompás dió
<i>Koelreuteria paniculata</i>	Bugás csörgőfa
<i>Koelreuteria paniculata</i> 'Fastigiata'	Oszlopos csörgőfa
<i>Liquidambar styraciflua</i>	Amerikai ámbrafa
<i>Liriodendron tulipifera</i>	Amerikai tulipánfa
<i>Liriodendron tulipifera</i> 'Fastigiatum'	Oszlopos tulipánfa
<i>Magnolia kobus</i>	Japán liliomfa
<i>Magnolia kobus</i> 'Hajnal'	'Hajnal' japán liliomfa
<i>Magnolia kobus</i> 'Isis'	'Isis' japán liliomfa
<i>Malus baccata</i>	Bogyós díszalma fajta
<i>Malus baccata</i> 'Street Parade'	'Street Parade' bogyós díszalama
<i>Malus</i> 'Evereste'	'Evereste' díszalma
<i>Malus</i> 'Golden Hornet'	'Golden Hornet' díszalma
<i>Malus</i> 'Hopa'	'Hopa' díszalma
<i>Malus</i> 'John Downie'	'John Downie' díszalma
<i>Malus</i> 'Liset'	'Liset' díszalma
<i>Malus</i> 'Professor Sprenger'	'Professor Sprenger' díszalma
<i>Malus</i> 'Profusion'	'Profusion' díszalma
<i>Malus x purpurea</i>	Bíborlevelű díszalma
<i>Malus</i> 'Royalty'	'Royalty' díszalma
<i>Malus spectabilis</i>	Pompás díszalma
<i>Malus</i> 'Van Eseltine'	'Van Eseltine' díszalma
<i>Malus</i> 'Winter Gold'	'Winter Gold' díszalma
<i>Morus alba</i>	Fehér eperfa
<i>Morus alba</i> 'Fegyvernekiana'	Ernyős eperfa
<i>Morus alba</i> 'Macrophylla' (<i>Morus plataniifolia</i>)	Nagylevelű eperfa
<i>Morus alba</i> 'Pompon'	'Pompon' eperfa
<i>Morus alba</i> 'Pyramidalis'	Oszlopos eperfa
<i>Parrotia persica</i> 'Október'	'Október' perzsafa
<i>Paulownia tomentosa</i> (<i>Paulownia iperialis</i>)	Császárfa
<i>Platanus x hispanica</i>	Közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Alpen's Globe'	Gömb platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Bloodgood'	'Bloodgood' közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Budapest'	'Budapest' közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Columbia'	'Columbia' közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Ludovica'	'Ludovica' közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Palóc'	'Palóc' közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Prenor'	'Prenor' közönséges platán
<i>Platanus x hispanica</i> 'Tahi Oszlop'	'Tahi Oszlop' közönséges platán
<i>Populus alba</i>	Fehér nyár
<i>Populus alba</i> 'Pyramidalis' (<i>Populus alba</i> var. <i>bolleana</i>)	'Pyramidalis' fehér nyár
<i>Populus x canescens</i>	Szürke nyár
<i>Populus x canadensis</i>	Kanadai nyár
<i>Populus x canadensis</i> 'Kopecky' (<i>Populus x euamericana</i> 'Kopecky')	'Kopecky' nyár
<i>Populus x canadensis</i> 'Robusta'	Óriás nyár
<i>Populus x canadensis</i> 'Serotina'	'Serotina' késői nyár
<i>Populus alba</i> 'Rakéta'	'Rakéta' fehér nyár
<i>Populus</i> 'Favorit'	'Favorit' nyár
<i>Populus nigra</i> 'Italica'	Jegenyenyár
<i>Populus nigra</i> var. <i>thevestina</i>	Tiszaháti nyár
<i>Populus simonii</i>	Kínai nyár
<i>Populus simonii</i> 'Fastigiata'	'Fastigiata' kínai nyár
<i>Populus tremula</i>	Rezgő nyár
<i>Populus tremula</i> 'Erecta'	'Erecta' rezgő nyár
<i>Prunus</i> 'Accolade'	'Accolade' díszcsersznye
<i>Prunus avium</i> 'Plena'	Teltvirágú csersznye
<i>Prunus cerasifera</i> 'Colos'	'Colos' mirobalán
<i>Prunus cerasifera</i> 'Nigra'	Vérszilva

Tudományos név	Magyar név
<i>Prunus cerasus</i>	Meggy
<i>Prunus domestica</i>	Házi szilva
<i>Prunus dulcis</i>	Keserű mandula
<i>Prunus dulcis</i> 'Balaton'	'Balaton' keserű mandula
<i>Prunus x eminens</i> 'Umbraculifera' (<i>Prunus fruticosa</i> 'Globosa')	Gömbmeggy
<i>Prunus</i> 'Spire'	'Spire'-díszcseresznye
<i>Prunus maackii</i> 'Amber Beauty'	'Amber Beauty' mandzsui zelnice
<i>Prunus mahaleb</i>	Sajmeggy
<i>Prunus padus</i>	Zelnice
<i>Prunus padus</i> 'Albertii'	'Albertii' zelnice
<i>Prunus padus</i> 'Aurora'	'Aurora' zelnice
<i>Prunus padus</i> 'Rózsaszín Május'	'Rózsaszín Május' zelnice
<i>Prunus serotina</i>	Kései zelnice
<i>Prunus serrulata</i> 'Kanzan'	'Kanzan' japán cseresznye
<i>Prunus serrulata</i> 'Royal Burgundy'	'Royal Burgundy' japán díszcseresznye
<i>Prunus serrulata</i> 'Ukon'	'Ukon' japán díszcseresznye
<i>Prunus virginiana</i> 'Canada Red'	'Canada Red' virginiai zelnice
<i>Pyrus betulifolia</i>	Nyírféléű körte
<i>Pyrus calleryana</i>	Kínai körte
<i>Pyrus calleryana</i> 'Capital'	'Capital' kínai körte
<i>Pyrus calleryana</i> 'Chanticleer'	'Chanticleer' kínai körte
<i>Pyrus calleryana</i> 'Redspire'	'Redspire' kínai körte
<i>Pyrus communis</i> 'Beech Hill'	'Beech Hill' közönséges vadkörte
<i>Pyrus nivalis</i> 'Kartália'	'Kartália' hófehér díszkörte
<i>Pyrus pyrausta</i> 'Bihar'	'Bihar' vadkörte
<i>Pyrus pyrausta</i> 'Márkói'	'Márkói' vadkörte
<i>Pyrus pyrausta</i> 'M7'	'M7' vadkörte
<i>Pyrus pyrausta</i> 'Veszprémi'	'Veszprémi' vadkörte
<i>Quercus x turneri</i> 'Pseudoturneri'	Turner-tölgy
<i>Quercus cerris</i>	Csertölgy
<i>Quercus petraea</i>	Kocsánytalan tölgy
<i>Quercus pubescens</i>	Molyhos tölgy
<i>Quercus robur</i> (<i>Quercus pedunculata</i>)	Kocsányos tölgy
<i>Quercus robur</i> f. <i>fastigiata</i>	Oszlopos tölgy
<i>Quercus rubra</i>	Vörös tölgy
<i>Rhus typhina</i> 'Böhönyi'	'Böhönyi' torzsás ecetfa
<i>Robinia x margaretta</i> 'Pink Cascade' (<i>Robinia x margaretta</i> CASQUE ROUGE)	'Pink Cascade' carolinai akác
<i>Robinia hispida</i>	Rózsás akác
<i>Robinia luxurians</i>	Mirigyes akác
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Fehér akác
<i>Robinia pseudoacacia</i> 'Jásziséri'	'Jásziséri' fehér akác
<i>Robinia pseudoacacia</i> 'Nyírségi'	'Nyírségi' fehér akác
<i>Robinia pseudoacacia</i> 'Umbraculifera'	Gömbakác
<i>Robinia pseudoacacia</i> 'Zalai'	'Zalai' fehér akác
<i>Salix alba</i>	Fehér fűz
<i>Salix alba</i> 'Citromvesszejű'	'Citromvesszejű' fehér fűz
<i>Sophora japonica</i>	Közönséges japánakác
<i>Sophora japonica</i> 'Regent'	'Regent' közönséges japánakác
<i>Sorbus aucuparia</i>	Madárberkenye
<i>Sorbus aucuparia</i> var. <i>edulis</i>	Ehető madárberkenye
<i>Sorbus aucuparia</i> 'Michred' (<i>Sorbus aucuparia</i> CARDINAL ROYAL)	'Michred' madárberkenye
<i>Sorbus borbásii</i>	Borbás-berkenye
<i>Sorbus borbásii</i> 'Herkulesfürdő'	'Herkulesfürdő' Borbás-berkenye
<i>Sorbus borosiana</i> 'Alba Regia'	'Alba Regia' Boros-berkenye
<i>Sorbus dacica</i>	Erdélyi berkenye
<i>Sorbus dacica</i> 'Torda'	'Torda' erdélyi berkenye
<i>Sorbus decipiensiformis</i> 'Vállus'	'Vállus' keszthelyi berkenye
<i>Sorbus degenii</i>	'Dégen-berkenye
<i>Sorbus degenii</i> 'Csákvár'	'Csákvár' Dégen-berkenye
<i>Sorbus</i> 'Gran Sasso'	'Gran Sasso' berkenye
<i>Sorbus intermedia</i>	Svéd berkenye
<i>Sorbus intermedia</i> 'Brouwers'	'Brouwers' svéd berkenye fajta

Tudományos név	Magyar név
<i>Sorbus 'Hainburg'</i>	'Hainburg' berkenye
<i>Sorbus pseudolatifolia</i>	Sárgáslevelű berkenye
<i>Sorbus redliana</i>	Rédl-berkenye
<i>Sorbus redliana</i> 'Burokvölgy'	'Burokvölgy' Rédl-berkenye
<i>Sorbus x rotundifolia</i>	Kereklevelű berkenye
<i>Sorbus x rotundifolia</i> 'Bükkszépe'	'Bükkszépe' kereklevelű berkenye
<i>Sorbus</i> 'Teknőc'	'Teknőc' berkenye
<i>Sorbus torminalis</i> 'Barabits'	'Barabits' barkócaberkenye
<i>Sorbus tuzsoniana</i> 'Szádelő'	'Szádelő' Tuzson-berkenye
<i>Sorbus vetesensis</i> 'Gánt'	'Gánt' vértesi berkenye
<i>Tetradium danielli</i> (<i>Euodia hupehensis</i>)	Kínai mézesfa
<i>Tilia x europae</i> (<i>Tilia x vulgaris</i>)	Európai hárs
<i>Tilia x europae</i> 'Euchlora' (<i>Tilia x euchlora</i>)	Krimi hárs
<i>Tilia x europae</i> 'Pallida' (<i>Tilia x euchlora</i> 'Pallida')	'Pallida' európai hárs
<i>Tilia x flavascens</i> 'Glenleven'	'Glenleven'-hárs
<i>Tilia americana</i>	Amerikai hárs
<i>Tilia americana</i> 'Nova'	'Nova' amerikai hárs
<i>Tilia cordata</i>	Kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> '51'	'51' kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> 'Debrecen'	'Debrecen' kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> 'Green Globe'	'Green Globe' kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> 'Greenspire'	'Greenspire' kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> 'Rancho'	'Rancho' kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> 'Roelvo'	'Roelvo' kislevelű hárs
<i>Tilia cordata</i> 'Savaria'	'Savaria' kislevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> (<i>Tilia grandiflora</i>)	Nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Agi'	'Agi' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Favorit'	'Favorit' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Marácz'	'Marácz' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Örebro'	'Örebro' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Pannonia'	'Pannonia' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Rathaus'	'Rathaus' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Rubra' (<i>Tilia platyphyllos</i> 'Corallina')	'Rubra' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Sárgavesszejű'	'Sárgavesszejű' nagylevelű hárs
<i>Tilia platyphyllos</i> 'Typ Tekeres'	'Typ Tekeres' nagylevelű hárs
<i>Tilia</i> 'Szent István'	'Szent István'-hárs
<i>Tilia tomentosa</i>	Ezüst hárs
<i>Tilia tomentosa</i> 'A2'	'A2' ezüst hárs fajta
<i>Tilia tomentosa</i> 'Balaton'	'Balaton' ezüst hárs
<i>Tilia tomentosa</i> 'Bori'	'Bori' ezüst hárs
<i>Tilia tomentosa</i> 'Brabant'	'Brabant' ezüst hárs
<i>Tilia tomentosa</i> 'Szeleste'	'Szeleste' ezüst hárs
<i>Tilia tomentosa</i> 'Teri'	'Teri' ezüst hárs
<i>Tilia tomentosa</i> 'Zentai Ezüst'	'Zentai Ezüst' ezüst hárs
<i>Ulmus</i> 'Lobel'	'Lobel' szil
<i>Ulmus minor</i> 'Globosa'	Gömbszil
<i>Ulmus pumila</i> 'Puszt'	Pusztaszil
<i>Zelkova serrata</i>	Japán gyertyánszil